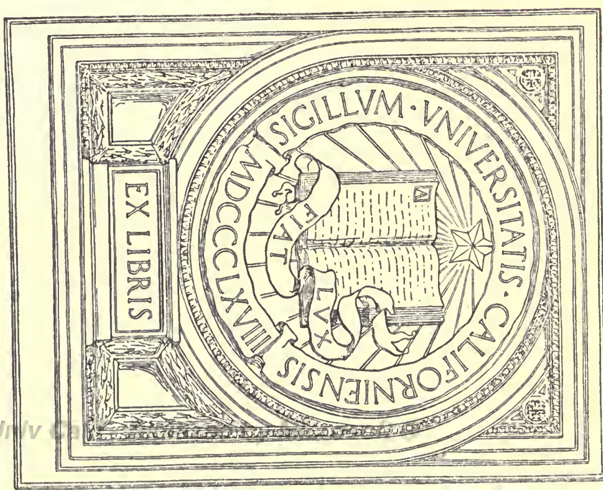

Ex-libris
Charles Atwood
Kofoid
BMC


EX LIBRIS
SIGILLVM · VNIVERSITATIS · CALIFORNIENSIS
MDCCCLXVIII
FIAT LVX


LEES-MUSEUM
BIBLIOTHEEK
AMSTERDAM

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING
TER BEVORDERING VAN CHRISTELIJKE LECTUUR.

EENIGE MAANDEN

IN DE

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA,

DOOR

Jean Henri
J. H. GRANDPIERRE, 1799–1874

HULP-PREDIKER BIJ DE HERVORMDE GEMEENTE TE PARIJS EN DIRECTEUR DER EVANGELISCHE ZENDING.

Naar het Fransch.

MET BELANGRIJKE AANTEEKENINGEN EN BIJVOEGSELEN.



TE AMSTERDAM,

BIJ H. HÖVEKER.

1854.

Zoo zegt de HEER:

Zijt aan Mijne stemme gehoorzaam en doet dezelve, naar alles wat Ik ulieden gebiede; zoo zult gij Mij tot een volk zijn, en Ik zal u tot een God zijn;

Opdat Ik den eed bevestige, dien Ik uwen vaderen gezworen heb, hun te geven, een land, vloeijende van melk en honig, als het is te dezen dage!

JEREMIA.

VOORBERIGT.

„Toen wij de reis naar de Vereenigde Staten aanvaardden, zeide een onzer vrienden bij het afscheidnemen: „Ik hoop dat gij ons van tijd tot tijd in l'Espérance *eenige berigten van u zult laten vernemen," en bij onze terugkomst werd van verschillende zijden de vraag tot ons gerigt: „Hebben wij geene reisbeschrijving van u te wachten?" Wij voldeden aan het een zoo min als aan het ander. Wij schreven onzen vrienden geene brieven van gene zijde des Oceaans, omdat, alvorens we de pen opvatten, we ons door aanschouwing wilden overtuigen en naauwkeurig gadeslaan; en we gaven geene reisbeschrijving in het licht, omdat we over 't algemeen niet hoogelijk daarmede zijn ingenomen, en ook, omdat ons verblijf in de Vereenigde Staten van te korten duur was dan dat we ons nu reeds zouden willen aanmatigen dit land te kennen en te beoordeelen. Maar het kwam ons voor, dat er een middelweg was in te slaan tusschen brieven en eene*

reisbeschrijving, en die middelweg is door ons gekozen. Op onze reize, op onze wandeling, al koutende en opmerkende, hebben we eenige waarnemingen bijeenverzameld; deze waarnemingen hebben we vervolgens gerangschikt, uitgebreid en na ze onder den titel van Aanteekeningen *in het dagblad* l'Espérance *achtervolgens het licht te hebben doen zien, voegen wij ze in dit geschrift bijeen, ten einde daardoor aan het verlangen van talrijke vrienden te voldoen, die ons verzochten deze aanteekeningen niet met de bladen van een journaal te laten verstrooijen en verloren gaan.*

Wij hebben te eer aan het ons kenbaar gemaakt verlangen voldaan, toen we tot onze innige vreugde vernamen, dat deze oppervlakkige schets van het godsdienstig en zedelijk leven in de Vereenigde Staten, eene gunstige uitwerking had te weeg gebragt, en verscheidene personen onder ons tot een heiligen naijver had opgewekt. Het behage den Heer dat deze bijeenverzamelde kleine schetsen, onder Zijnen zegen, vruchten voortbrengen van geloof, ijver, liefde en milddadigheid, tot roem van Hem en tot heil van onze dierbare gemeenten en het vaderland in het algemeen."

Zóó drukte Grandpierre *zich uit in het voorberigt van zijn werk, om den aard en de strekking zijner beschouwingen over de Vereenigde Staten toe te lichten. Het geschrift, waarvan wij de vertaling den nederlandschen lezer aanbieden, ademt een warmen toon en echt christelijken geest, gelijk men van* Grandpierre, *den onvermoeiden strijder voor het*

levend Evangelie uit het confessionele standpunt, te regt verwachten mag. In krachtige trekken heeft hij ons den godsdienstigen, intellectuëlen en zedelijken toestand van de bevolking dier staten geschetst; vooral het opvoedingsstelsel, waaraan de republiek de schoonste uitkomsten van haar vrijheidsstelsel, hare stoffelijke welvaart en bloei te danken heeft, naauwkeurig beschreven. Er is op het gebied van den geest in Amerika, geen uitlokkender stof ter behandeling vòor den man van beschaving, voor den wijsgeerigen geschiedvorscher en ervaren staatsman dan het onderwijs, aldaar gegeven en toegepast op het praktische leven. Opvoedkundigen, philantropen van grooten naam en verdiensten, zijn uit verschillende landen van Europa den Oceaan overgestoken en naar de nieuwe wereld gereisd, om zich bekend te maken met de onderscheidene inrigtingen voor hooger en lager onderwijs. Zij zijn van daar wedergekeerd, verrijkt met een schat van ervaring en hebben de resultaten van dat onderzoek medegedeeld aan hen, die op de vorming en opvoeding van het toekomstig geslacht regtstreeks of zijdelings invloed hebben. Eenparig was het getuigenis van dat onderzoek, indien het niet door vooroordeel of partijdigen blik beneveld werd, dat het onderwijs, zoowel op de openbare en bijzondere scholen, als op de akademiën en collegiën, zich door zijne praktische strekking en godsdienstigen geest onderscheidt, en in menig opzigt tot voorbeeld kon strekken voor verschillende inrigtingen van onderwijs in Europa; hier om de leemten en gebreken, die men in het onderwijs en de opvoeding der kinderen opmerkte, te

verbeteren, elders om een anderen grondslag te leggen waarop een gebouw zou kunnen worden opgetrokken, hecht en duurzaam, tot zegen van land en bevolking. Godsdienstige opvoeding in het huisgezin, godsdienstige opvoeding in de scholen, godsdienstige opvoeding in de kerk, naar de onwrikbare waarheden des Evangelies, ziedaar het schoone verband tusschen huis, school en kerk; ziedaar de evangelische vrijheid, die het bij uitstekendheid vrije Amerika, ook tegenover het Romanisme, handhaaft en voorstaat.

Het Evangelie maakt de volken waarlijk vrij en groot — de geschiedenis der republiek van de Vereenigde Nederlanden en die der Vereenigde Staten staaft het op elke bladzijde. Nederland streed onder een WILLEM VAN ORANJE *en zijne doorluchtige zonen,* 80 *bange jaren voor het behoud van Gods Woord; de onsterfelijke* WASHINGTON *streed een korten, doch roemvollen strijd voor gewetens-vrijheid en onafhankelijkheid.*

Op alle scholen in Amerika is de Bijbel als het Woord Gods, een geopend boek, ontsloten. De eerste les des daags is eene plegtige herinnering aan dat Woord, zoowel in de lagere als hoogere school, het gymnasium, de normaalschool als akademie. De Amerikaan handhaaft alzoo het heiligste regt der schoolopvoeding van den Protestant tot hiertoe beter dan in ons Nederland het geval is.

De schrijver heeft voorts zijne aandacht gewijd aan den arbeid en werkkring der amerikaansche Zendeling-, Bijbel- en Traktaatgenootschappen, de Evangelieprediking onder de

Heidenen, de inrigting van verschillende door hem bezochte philantropische en industriële instellingen en hetgeen verder op intellectueel en godsdienstig gebied meest belangrijk kan geacht worden. Dat hij bij de behandeling dezer onderwerpen ook het karakter, de zeden en gewoonten van dit energiek en vrijheidlievend volk niet onaangeroerd heeft gelaten, zal wel niet behoeven herinnerd te worden. Veel wat in het werkje zelf slechts even kon worden aangestipt, is in de Aanteekeningen *toegelicht en uiteengezet. De vertaler heeft gemeend aan den voet der pagina's, wanneer de tekst voor den mingeoefenden lezer eenige opheldering, of het woord van den schrijver, tot zijne landgenooten gerigt, ook op Nederland kon worden toegepast, eene toelichting vereischte, een enkel woord als noot te moeten toevoegen. De aanteekeningen van den schrijver zijn, behoudens enkele noodzakelijke bekortingen, in haar geheel geplaatst en met enkele door den vertaler vermeerderd* *). *De bijzonderheden en eigenaardigheden van het amerikaansche opvoedingsstelsel en de voortreffelijke uitkomsten, die het voor de ontwikkeling en den bloei van handel en nijverheid opgeleverd heeft, zijn daarin uitvoerig behandeld. Bij den strijd der beginselen, die over het lager onderwijs in ons vaderland, vooral sedert de laatste jaren gevoerd is en bij het uitzigt, door den tegenwoordigen*

---

*) *De bronnen, die de laatste daarbij heeft geraadpleegd, zijn:* D. Buddingh, De Kerk, School en Wetenschap in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, *Utr.* 1852; en S. G. Goodrich, de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, door Mr. D. J. C. van Lennep. *Amst.* 1854.

Minister van Binnenlandsche zaken geopend op de spoedige indiening eener wet betreffende deze aangelegenheid, zullen velen gewis met belangstelling lezen hoe de Amerikaan het teeder en moeijelijk vraagstuk: vrijheid van onderwijs, wegneming van de gewetensbezwaren der ouders, naar de strengste regelen van regt, voor alle partijen volkomen even bevredigend, in theorie en praktijk beide, opgelost heeft.

Het schoon en roerend verhaal: De schipbreuk van vier zendelingen, behoorende tot de canadasche zending, *is in zijn geheel medegedeeld. Een beknopt overzigt van den materiëlen toestand en vooruitgang der Vereenigde Staten, eene statistiek van handel en nijverheid, landbouw en fabrieken, bevolking, landverhuizing, enz. besluit de reeks der aanteekeningen. Het laatste zal den Nederlander, die de heugenis bewaart dat de staat Nieuw-York voorhenen Nieuw-Nederland heette, en dat onze driekleur eenmaal wapperde van het fort, rondom hetwelk de stad Nieuw-York met zoo veel luister verrezen is, zeker niet onwelkom zijn.*

Amsterdam,
September 1854.

H. W. Zwaneveld.

INHOUD.

AANTEEKENINGEN.

I.

Bezoek in een Indiaansch dorp.

„Zijt ge aan den Niagara geweest? Zult ge den Niagara niet gaan zien?" Zóó klinkt het den reiziger tegen, onder de tallooze vragen, met welke men hem bestormt, op het oogenblik dat hij den voet zet aan de oevers der Nieuwe Wereld. Somtijds zelfs, doet men hem die vraag vóór hij nog het schip heeft verlaten en terwijl de kiel op den Oceaan zweeft. Men ziet hieruit dat de Amerikanen bijzonder ingenomen zijn met hunne Niagara-watervallen en er ook trotsch op zijn.

Wij maakten ons dan op, om den Niagara te gaan zien. Wij konden niet weigeren, noch achterblijven, waarheen ieder vreemdeling zijne schreden rigt. Voegen wij er terstond bij, dat het gewrocht *in natura* de schilderingen overtrof, die wij er van gelezen, de voorstelling die wij er ons van gemaakt hadden. De watervallen van den Niagara zijn ontegenzeggelijk eene der grootste en prachtigste tooneelen uit de schepping. Alles werkt er zamen om de verbeelding te treffen en een indruk te wekken, eenig in zijne soort: de enorme watermassa, die onophoudelijk in

den afgrond stort; het gedruisch dat zij bij haar nedervallen veroorzaakt en aan herhaalde donderslagen gelijk is; de hoog opstuivende en in de lucht zwevende schuimvlokken; de grondelooze diepte waarin zich de meerstroom *) ontlast; de steile rotsen die de bedding vormen en tusschen welke deze hare bruischende wateren voortstuwt; de eeuwenheugende boomen die den waterval met hun zwart omkleedsel omzoomen en de blinkende helderheid van het schuimende water doen uitkomen; de regenboog die op zonnige dagen daarin zigtbaar is en het tooverachtig gezigt verhoogt; in één woord, alles vereenigt zich hier om den toeschouwer te verrassen en te verbazen, terwijl de Christen, die dit verheven schouwspel aanstaart, de verrukking en heilige aandoening waarvan zijn gemoed is vervuld, niet anders weet uit te drukken dan met de woorden van den psalmdichter: „Ik zal de daden des Heeren gedenken. Gij zijt de almagtige God die wonderen doet. De wateren zagen U, o God! en beefden; de afgronden waren beroerd. De aarde werd beroerd en daverde." (Ps. LXXVII: 12, 17, 19).

Op eenige mijlen afstands van den Niagara, treft men een indiaansch dorp aan, onder het herderlijk toezigt van den evangelischen zendeling, den eerw. G. Rockwood, geplaatst. Hadden wij de grootheid der werken van den Schepper bewonderd in den waterval van dezen onmetelijken stroom, die met een donderend gedruisch, van eene rots van schier twee honderd voeten hoogte zich in een afgrond nederstort, om in schuim en nevelen [1]) naar bo-

*) De Niagara is de uitwatering van het meer Erié (in Opper-Canada) hetwelk aan zijn noord-oostelijk einde zich eerst over eene nederhellende vlakte uitstort om vervolgens, door het steeds lager worden van den bodem, den snelvlietenden stroom en eindelijk onverwachts de klaterende watervallen voort te brengen.

[1]) Zie de *Aanteekeningen* hierachter.

ven te stijgen; — het laat zich verklaren waarom wij, nadat we zulk een ontzagwekkend schouwspel hadden bijgewoond, behoefte gevoelden onzen geest te ontspannen in de aanschouwing van een werk, wel van even goddelijken oorsprong, maar van meer vreedzamen en liefelijken aard, dat van de wedergeboorte der zielen. Het verlangen om indiaansche Christenen te zien, was bij ons verlevendigd, sedert we eenige weken te voren in de gelegenheid waren geweest indiaansche Heidenen in natuurstaat te ontmoeten. Deze laatsten, welke tot den stam der Chactas behooren, maakten een getal uit van twee en veertig personen, mannen, vrouwen en kinderen. Toen wij ze voor de eerste maal zagen, waren zij gelegerd bij een van die schoone amerikaansche meeren, in wier blaauw en doorschijnend water men de bevallige boomgroepen vindt afgespiegeld, welke de oevers omzoomen. In het midden van het kamp was een vuur aangelegd, waarbij zich een grijsaard had nedergevleid, die in onbewegelijke houding bleef zitten en het hoofd der horde scheen te zijn. Voor en achter hem lagen de mannen en vrouwen ordeloos op den grond uitgestrekt, de een bekleed met dekens, de ander leunende met het hoofd tegen de boomstammen. Hetzij uit vooroordeel, hetzij uit natuurlijken afkeer voor de tegenwoordige bezitters van het land, weigeren de *roodhuiden*, wanneer zij den invloed des Evangelies nog niet in hun binnenste hebben ontwaard, de woningen der blanken binnen te treden; ze geven de voorkeur aan het leven in de open lucht en aan het slapen onder den blooten hemel. Niets vervult het gemoed meer met weemoed en smart, dan een blik op deze inboorlingen, die in waarheid kinderen zijn, zoo wel ten aanzien van hun karakter als zeden; onbezorgd voor den dag van morgen daar heen leven, hunne dagen in luiheid door-

brengen, alleen aan slapen en eten denken, opstaan om een pijl af te schieten of zich met een hunner geliefkoosde spelen te vermaken, en in die spelen een hartstogt aan den dag leggen, die aan woede grenst. Hunne spelen zijn inderdaad eene soort van worstelingen, waarin wij hunne vrouwen door gebaren, luide en woeste kreten hen zagen aanmoedigen.

De Chactas, waarover we spreken, stonden onder het gezag van een franschman, die met hen van den staat Alabama was gekomen, een soort van cornac, die voor geld deze inboorlingen, oorspronkelijke bezitters van den bodem en burgers der Nieuwe Wereld, liet zien, en wel aan blanken, die hun vaderland hun hadden ontnomen en door wie zij thans als vreemdelingen worden beschouwd. Droevige wisseling der ondermaansche dingen, ondoordringbare verborgenheid van de wegen der Voorzienigheid!

Het schouwspel dat ons aan den zendingspost van den Niagara wachtte, was van een geheel anderen aard dan hetwelk ons aan de boorden van het meer *Fresh-Pond* en in de vlakte van Medford (Massachusetts) was aangeboden. Wij zouden nu Indianen ontmoeten, op europesche wijze gekleed; Indianen, die den grond bebouwden, landhoeven bezaten en hun levensonderhoud wonnen door den arbeid hunner handen; in één woord, beschaafde Indianen. Dat deze inboorlingen, drie honderd in getal, tot den stam der Tuscaroras behoorden; dat twee honderd van hen gedoopt waren, en de overigen, zonder nog in de gemeenschap der kerk te zijn opgenomen, de in het dorp vastgestelde wetten eerbiedigden, onder het gezag van een opperhoofd en eenige andere gedoopte hoofden van minderen rang, was ons niet onbekend; en daar we voor den zendeling van dien post een brief van aanbeveling hadden van een der secretarissen van het bestuur der amerikaan-

sche Vereeniging voor de Buitenlandsche Zendingen, konden we op een broederlijk onthaal rekenen, waarin zij ook van hunnen kant niet achterbleven.

De weg dien we moesten afleggen om het dorp te bereiken, liep nu eens midden door uitgestrekte velden, dan weder door digte bosschen of langs den bruischenden stroom van den Niagara, die, boven den waterval, zijne schuimende wateren tusschen steile rotsen van eene verbazende hoogte voortstuwt. Terwijl wij de landhoeve naderden, kreeg ons oog het eerst een Indiaan in het gezigt, die in zijn boomgaard bezig was vruchten te lezen op een appelboom. Dit maakte op ons terstond een goeden indruk aangaande de beschaving. Weldra zagen we den kerktoren in het verschiet; vervolgens gingen we het schoolgebouw voorbij, waar eene onderwijzeres de zondagsschool hield; eindelijk bereikten we de pastorij, waar de leeraar en zijn gezin zich gereed maakten zich naar het bedehuis te begeven, (het was Zondag); en wij achtten ons gelukkig er met hen heen te gaan. Toen wij er binnentraden, vonden wij de kerk voor de helft opgevuld met zindelijk gekleede Indianen, voor de helft met amerikaansche kolonisten, die van hunne landhoeven uit de nabuurschap waren opgekomen. In het midden der vergadering hielden eenige indiaansche vrouwen hare kinderen, die in tamelijk groote en stevige houten wiegjes waren nedergelegd, op haren schoot, of wel plaatsten ze bij zich aan hare voeten. Op die wijze ingebakerd, hadden zij ze eenige mijlen ver hier heen gebragt. Men zou gezegd hebben dat dezen kleinen met hun koperkleurig gelaat de les was opgezegd, want het trok onze aandacht, dat geen van allen kreet of schreide zoo lang de godsdienstoefening duurde.

De dienst werd geopend met het zingen van een loflied in de indiaansche taal, aangeheven door een driestemmig

koor van Indianen van beider kunne. De solo's der vrouwen waren liefelijk, welluidend en zeer juist, terwijl de bas en baryton, onder begeleiding van eene violoncel, welke door een Indiaan werd bespeeld, niet minder door hunne welluidenheid en maat onze aandacht tot zich trokken. Toen het gebed was uitgesproken, hield de eerwaarde ROCKWOOD eene preek in de engelsche taal, welke zin voor zin werd vertaald door het opperhoofd van den stam, die de dienst van tolk verrigtte en op den kansel naast den prediker stond. De vertolking der leerrede was voor het minst even bezield als de rede zelve; want al begrepen we ook de vreemde taal niet van het tuscarorisch opperhoofd, uit den toon zijner stem en de levendigheid zijner gebaren viel het ons ligt op te maken, dat hij er geene kostwinning van maakte, maar zelf werkelijk goed preêkte. Met een gebed, een tweeden zang en eene kollekte ten voordeele van het zendingswerk, werd de godsdienstoefening besloten.

Ik was zóó getroffen over hetgeen ik gezien en gehoord had, dat ik het woord opvatte en vergunning verzocht tot de vergadering eenige woorden te mogen spreken. Ik heette de indiaansche Christenen welkom in naam hunner fransche broederen; ik deelde hun eenige bijzonderheden mede over den toestand der godsdienst in Frankrijk, en vermaande hen tot volharding op den weg des Evangelies. Ik had tot tolk het opperhoofd die ook de preêk van den leeraar aan de vergadering had overgebragt; te oordeelen naar den klem dien hij in zijne woorden legde, kweet hij zich uitmuntend van zijne taak. De warmte was drukkend; de vensters der kerk waren open, en terwijl ik, op 1500 mijlen afstands van Frankrijk, het woord voerde tot de *roodhuiden*, onze broeders, liet ik mijne oogen weiden over eene onmetelijke vlakte, digt begroeid met bosschen

en aan wier einde ik de boorden van het meer Ontario *) ontdekte.

Toen ik deze broeders verliet, welke ik niet zou wederzien, drukte ik hen hartelijk de hand. Ik had vernomen dat hun opperhoofd, die mij tot uitlegger had verstrekt, niet alleen een goed tolk was, maar wat meer zegt, een uitmuntend Christen; dat hij niet alleen de kunst verstond van wél te spreken, maar ook in zijn handel toonde wél te leven. Onlangs nam hij het besluit aan het zendeling-genootschap *f* 50 te schenken. Daar hij echter geen geld bezat, gaf hij zijn paard; het dier werd verkocht voor 30 dollars (*f* 75). Men wilde hem natuurlijk *f* 25 teruggeven, maar hij maakte groote zwarigheid, want hij was te naauwgezet van geweten; hij meende dat, nu hij zijn paard had gegeven, hij ook het regt niet had om een gedeelte van den prijs terug te nemen. Eindelijk stemde hij er in toe om het verschil te deelen. Men gaf hem *f* 12,50 terug, terwijl in de kas der bostonsche zendelings-vereeniging *f* 62,50 werden gestort. — Dit feit is mij door den secretaris dier vereeniging mondeling medegedeeld vóór ik mij op weg begaf naar het noord-westelijk gedeelte der Vereenigde Staten.

In hunne uren van rust en ontspanning maken de Indianen uit boomschors allerhande fraaije voorwerpen, die zij vlechten uit de verschillend gekleurde borstels van

---

*) Het meer Ontario dat men eene kleine zee zou kunnen noemen en hetwelk door drie-mast-schepen bevaren wordt, is honderd mijlen lang en dertig breed. Het is bijna zoo groot als het meer Erié, dat dezen de schatting zijner wateren brengt. Maar beiden, hoe groot ook, verdwijnen in het niet, als men ze vergelijkt, bij de naburige reusachtige meeren Huron, Michigan en het Bovenmeer. Deze vijf meeren maken gezamenlijk reeds de helft der zoete wateren uit, die de oppervlakte van den aardbodem bedekken.

wilde zwijnen. Wij hebben er ons eenigen aangeschaft, voor de te houden verkooping ten voordeele van het parijsche zendelinggenootschap [2]).

Nadat we van onze indiaansche vrienden afscheid hadden genomen, overviel ons onder weg een onweder, gelijk men dit welligt alleen in Amerika waarneemt. De lucht was vuurrood en de regen viel bij stortvloeden van den hemel te midden van herhaalde donderslagen. Een oogenblik dachten we er aan om eene schuilplaats te zoeken in het bosch, maar spoedig gaven wij dit voornemen op. Toen wij ons hôtel hadden bereikt, waren we, hoewel in een rijtuig gezeten, doornat alsof we een bad in de watervallen van den Niagara hadden genomen.

Over het algemeen wordt het evangelisch zendingswerk in de Vereenigde Staten hoog geschat, zeer geliefd en mildelijk ondersteund. Te Boston onder anderen, is mij eene gemeente bekend, die alleen jaarlijks voor eene som van *f* 15,000 aan het zendeling-genootschap bijdraagt. De jaarlijksche ontvangsten der amerikaansche Vereeniging voor de Buitenlandsche Zendingen bedragen *f* 750,000; die van de Zendelings-Vereeniging der presbyteriaansche kerk, ongeveer *f* 375,000; die van de Vereeniging der Baptisten bijna evenveel, zonder nog andere vereenigingen op te sommen van beperkter werkkring dan de reeds bovengenoemden.

De roeping van zendeling is in dit land zeer achtenswaardig en zeer geëerd in de oogen der Christenen. Men ziet daaraan zich niet maar kunstenaars en landbouwers toewijden, gelijk in Frankrijk, maar daar men van gevoelen is, dat deze loopbaan te schooner is, naarmate

[2]) Zie de *Aanteekeningen* hierachter.

zij met meer gevaren te kampen heeft, en gewigtiger wordt, naarmate zij met voortreffelijker uitkomsten wordt bekroond, werft zij arbeiders onder de beschaafdste klassen der maatschappij. De voormalige secretaris van het amerikaansch Congres, de achtenswaardige WALTER LOWRIE had twee zonen die zendelingen waren, de een in China, de ander in Indië; Dr. HODGE in Princeton, heeft een zoon die zendeling is; de uitstekendste leeraars der kerk, de aanzienlijkste professoren der theologische faculteit, hebben zonen als zendelingen, die hunne klassieke studiën in de beste collegiën volbragt hebben en hunne verdere opleiding voor de H. dienst op de voortreffelijkste universiteiten ontvingen. Wat staan wij nog verre bij deze zeden en zienswijze ten achteren! Evenwel, laat ons niet ondankbaar zijn; er worden hier en daar ook onder ons voorteekenen opgemerkt, die eene betere toekomst voorspellen [1]). Ik zal er slechts twee zeer nieuwe voorbeelden van aanvoeren. Onlangs ontving ik een brief van eenen protestant, wel is waar een vreemdeling, maar die in Frankrijk zijn verblijf houdt. Deze biedt zich aan, het onderhoud van

---

[1]) Ook in Nederland is de zendingsgeest, vooral in de laatste jaren, meer ontwaakt. Wij herinneren slechts aan de oprigting der *hulpvereenigingen* ter verspreiding van het Evangelie onder de Heidenen, de amsterdamsche *vrouwen-vereeniging*, ten behoeve der zendingzaak, en de *Vereeniging*, die zich meer bepaald het onmetelijk China met zijne millioenen zielen, tot het veld harer bearbeiding heeft gekozen. Met het oog op de groote gebeurtenissen welke in China, het verre *Oosten* zich schijnen voor te bereiden, en de volksverhuizingen van daar naar Amerika en den indischen Archipel, mag men, onder 's Heeren zegen, rijke vruchten van den arbeid der *Nederlandsche Vereeniging ter bevordering van het Christendom onder de Chinezen* verwachten. In het *verre* Oosten breken de eerste stralen reeds door van een nieuwen luisterrijken dag des Christendoms.

Vert.

eenen zendeling geheel voor zijne rekening te nemen, wanneer het zendeling-genootschap er een op zijne kosten wil uitzenden; en een anderen brief van een armen arbeider uit Ariège, die *f* 10 heeft bijeengespaard voor het zendeling-genootschap, door elke week het loon van éénen werkdag ter zijde te leggen. Als die geest meer algemeen onder ons zal worden, zal ook de zendings-arbeid nog voorspoediger worden, dan die tot hiertoe, ter eere van God en tot heil van millioenen zielen, nog geweest is.

Toen mij te Boston de eer te beurt viel eene vergadering van den Raad der Buitenlandsche Zendingen bij te wonen, heb ik daar, behalve de drie secretarissen van het bestuur, een twaalftal leeken aangetroffen, die door en door ervaren waren in de kennis van elk der zendingen, welke door dit genootschap in de vier werelddeelen ondernomen waren. Zij bespraken alle vragen welke hun werden voorgelegd, als mannen die eene bijzondere studie van de zendingszaak hadden gemaakt. In deze zitting deed een der secretarissen lezing van eenen brief, die door de gemeenten der inboorlingen op de Sandwichs-eilanden gezonden was. Deze gemeenten, die tegenwoordig zelf in het onderhoud harer zendelingen voorzien, ontvangen thans geenerlei onderstand meer van het zendeling-genootschap te Boston, dat ze heeft gesticht. Zij deelden in haren brief mede, dat zij, ten gevolge van een bezoek, haar door een opperhoofd der Markiezen-eilanden gebragt, besloten hadden *vier* zendelingen, inboorlingen en leden dier gemeenten, derwaarts te zenden. Deze zendelingen waren op hare eigene seminariën gevormd en op een schip, voor eigene rekening der gemeenten, derwaarts afgezonden. Welk eene voortreffelijke uitkomst levert dus niet het zendingswerk op die eilanden op! Nog vóór dertig jaren waren de bewoners heidenen en kannibalen, thans Christenen, die zelf dee

nemen aan het groote zendingswerk *)! Welk een opwekkend voorbeeld voor ons protestantsche Christenen, om met volharding voort te gaan, en het begonnen werk in een ander werelddeel, in den geest des gebeds voort te zetten!

---

*) Kan het heugelijk berigt, in het 5e Maandblad van het Nederlansch-zendeling-genootschap onlangs medegedeeld: „*op de Sandwichs-eilanden zijn thans geene Heidenen meer*" nu wel eenige bevreemding wekken? Heerlijke overwinning door het Godsrijk op aarde behaald!

II.

De Scholen en Collegiën.

Massachusetts is waarschijnlijk van al de staten der Unie de meest verlichte en invloedrijkste. Ook de verbeteringen die er in de leerwijze van het openbaar onderwijs zijn ingevoerd, zijn over het algemeen aangenomen of in andere staten nagevolgd. Dit kleine gedeelte van Noord-Amerika kan men rangschikken onder die streken waarin de kolonisatie zich het vroegst heeft geopenbaard; terwijl daarin te gelijker tijd het evangelisch Christendom het diepst wortelen heeft geschoten. De eerste kolonisten waren puriteinen, die aan de godsdienstige vervolgingen in Groot-Brittanje waren ontkomen. In de maand December des jaars 1620, liet een wrak barkschip, dat te Delftshaven, in Holland, was aangekocht en uitgerust, het anker vallen aan den voet eener rots, op eenige mijlen afstands van de plaats waar thans de stad Boston is gelegen, en zetten, midden in den winter, op een onbebouwden bodem en in tegenwoordigheid van Indianen, die hun het bezit kwamen betwisten, drie honderd engelsche uitgewekenen, mannen, vrouwen en kinderen aan wal. Deze vervolgde Christenen hadden gedurende zes maanden een gevaarvollen togt op den Oceaan doorgestaan, eene reis welke men te-

genwoordig gemakkelijk in minder dan veertien dagen doet, en kwamen met den Bijbel in de hand en het geloof en eene vurige liefde voor de vrijheid in het hart, daar aan land. Hun dankgebed klom tot den Almagtige, die hen uit nood en gevaar gered, hunne vrouwen en kinderen beschermd had, en de eerste gedachte die in hun binnenste opprees, was een tempel Gods, eene school en een weeshuis te stichten [2]).

De zegen die den vaders ten deel viel, heeft ook op de kinderen gerust. Na verloop van twee eeuwen, vindt men in de geheele uitgestrektheid lands, welke deze mannen, in de school des Bijbels opgevoed, met hunnen onvermoeiden arbeid en proeven vruchtbaar hebben gemaakt, eerbied

---

[2]) Vermoedelijk werd de aandacht der puriteinen, die wegens de vervolging en onderdrukking huns geloofs, uit Engeland geweken waren en in Nederland eene veilige en gastvrije verblijfplaats gevonden hadden, op Noord-Amerika gevestigd door het gedurig vertrek van vele Hollanders derwaarts. Men merke hierbij op dat reeds in 1609 Hendrik Hudson, in dienst der Oost-Indische Compagnie, de kusten van dat land en de Noord-rivier (thans *Hudson* genoemd) ontdekt had. De ondernemingsgeest onzer vaderen had nieuwe wegen voor den koophandel gezocht en velen hadden zich onder begunstiging van de algemeene Staten des lands, aldaar nedergezet. Dit voorbeeld vond navolging. De nieuwe kolonie, door de Hollanders aan de boorden van den Hudson gesticht, ontving den naam van *Nieuw-Holland* of *Nieuw-Nederland. Nieuw-Amsterdam* en *Oranje* waren de eerste forten, die men op het Manhatta-eiland en verder aan den Hudson stichtte. Uit het eerste is de magtige koopstad Nieuw-York verrezen. — De puriteinen, die uit Delftshaven vertrokken (waarvan onze schrijver gewaagt) landden den 22sten Nov. 1620 aan kaap Cod, *statenhoek* of ook wel *Nieuw-Holland* genoemd, en legden er de grondslagen der *Nieuw-Plymouth*-kolonie (naderhand *Nieuw-Engeland*) waarin men den hechten en eersten grondslag der republiek aanschouwt. De nederlandsche kolonisatie is echter ouder dan die der puriteinen te *New-Plymouth*.

Vert.

en liefde voor het Woord van God, en naauwgezette viering van den dag des Heeren.

Zie hier hoe de eerste kolonisten van Nieuw-Engeland *) of de pelgrims-vaders (*pilgrims-fathers*) gelijk men ze thans met eerbied in het geheele land noemt, verslag gaven van hunne eerste verrigtingen in hun nieuw vaderland: „Toen God ons behouden in Nieuw-Engeland had geleid, en wij ons woningen hadden gebouwd om te voorzien in de behoeften des levens, bedehuizen voor de dienst des Heeren, was eene onzer eerste zorgen, die ons op het hart lagen, naar middelen om te zien, ter bevordering van het onderwijs, dat wij aan onze kinderen wenschten te vermaken, omdat wij de bediening onzer kerken niet zonder onderwijs wilden achterlaten, ingeval onze tegenwoordige leeraren in het stof waren ter ruste gelegd †)." Als een gevolg hiervan schonk het Algemeen Bestuur, sedert het jaar 1636, eene som van 400 pond sterling (*f* 4800) voor het stichten eener school of een collegie, en in 1638 vermaakte JOHN HARVARD, een der eerste kolonisten, bij zijn overlijden een legaat van 700 pond sterl. (*f* 8400) en zijne geheele bibliotheek aan bovengenoemde inrigting. Hieraan is de universiteit te Cambridge haren oorsprong verschuldigd, eene hoogeschool die de aanzienlijkste en vermaardste is van de geheele Unie, wat het onderwijs betreft, en die ook nog

*) Nieuw-Engeland bevat het grootste deel der noord-oostelijke staten. Deze staten, waarvan Massachusetts met de hoofdstad Boston het middenpunt uitmaakt, is de bakermat geweest en als het ware het hart der amerikaansche Unie. Het is aan Bunker-Hill, voor de poorten van Boston, dat de eerste veldslag voor de onafhankelijkheid is geleverd geworden; en het is onder een olmboom in het middenpunt van Cambridge, dat WASHINGTON het opperbevelhebberschap van het Bondsleger op zich nam. De stad Cambridge zelve is slechts eene voorstad van Boston.

†) New-England's first fruits London 1643, blz. 12.

heden ter gedachtenis van haren eersten stichter, is genaamd het collegie van HARVARD (*Harvards college*). Wij zullen straks op deze instelling terugkomen, met wier inrigting wij tijdens ons verblijf te Cambridge, dat zes weken duurde, gelegenheid hadden ons bekend te maken. Doch vooraf wenschen we kortelijk stil te staan bij de lagere scholen in Massachusetts.

Gelijk bekend is, mengt zich het amerikaansch gouvernement noch in het onderhoud, noch in het bestuur der kerken, der hoogescholen en theologische faculteiten; het laat de zorg daarvan geheel en uitsluitend aan den ijver van particulieren over. Doch aan den anderen kant, laat zich de regering veel en men mag zeggen, met voortreffelijken uitslag aan het lager onderwijs gelegen zijn, dat zij meent niet aan het goedvinden der burgers te moeten overlaten. Elke gemeente is verpligt zich opofferingen te getroosten en belastingen te heffen voor het stichten en het onderhoud eener school. Er is geen dorp, hoe klein ook, dat niet zijn onderwijzer of onderwijzeres heeft. Eene commissie voor de zaken van onderwijs, zamengesteld uit de uitstekendste mannen, uit alle godsdienstige gezindten gekozen, is belast met het algemeen toezigt over deze scholen. Zij leidt de onderwijzers en onderwijzeressen daar voor op, stelt ze voor aan de gemeenten en vergewist zich of de plaatselijke commissiën hare pligten vervullen ten aanzien der scholen, welke aan haar toezigt zijn onderworpen. Niemand is gehouden zijne kinderen naar school te zenden; doch zóó krachtig heerscht de openbare meening, dat een vader of moeder, die verzuimen mogten van dit onderwijs voor hunne kinderen partij te trekken, het voorwerp der algemeene berisping zouden zijn. Elk burger der Vereenigde Staten moet ten minste kunnen lezen en schrijven.

De asyl-gestichten en bewaarscholen (*infant-schools*) zijn in Amerika zeer talrijk. Behalve deze, zijn er scholen, verdeeld in drie rangen, waar het onderwijs kosteloos geschiedt: de eigenlijk gezegde school, of de school waar elementair onderrigt wordt gegeven, de middelbare en de hoogere school (*high-school*). Bij het verlaten der hoogere school bezit een jongeling al die kundigheden, welke hem in het maatschappelijk leven te stade komen, uitgenomen die, welke vereischt worden om de godgeleerde, regtsgeleerde en geneeskundige scholen te bezoeken; terwijl men kan aannemen, dat een meisje, hetwelk alleen onderrigt heeft ontvangen op eene school van den derden rang, zich dezelfde kundigheden heeft eigen gemaakt als een dat in Frankrijk eenige jaren op eene der beste kostscholen heeft doorgebragt.

Zoo de onderwijzer of onderwijzeres schrander, vlijtig en leerzaam zijn, kunnen zij allengs tot de school van hoogeren rang opklimmen, en hunne jaarwedde zien verhoogen van 300 doll. (*f* 750) tot 1500 doll. (*f* 3750). In Massachusetts telt men niet minder dan 3000 schoolonderwijzers. Om deze personen die met het onderwijs der jeugd zijn belast, voor hunne betrekking verder op te leiden en te gelijker tijd op de hoogte van de vorderingen der wetenschap te houden, heeft de commissie van onderwijs in Massachusetts vóór eenige jaren de kweekscholen voor onderwijzers (*teacher's institutes*) gesticht, van welke er thans twintig in werking zijn. Nopens den aard dier instellingen kunnen wij het volgende mededeelen. Eenmaal 's jaars en op een bepaald tijdstip, worden een dertig-, veertig-, zestig-tal onderwijzers, die gerekend worden tot den omtrek van een bepaalden kring te behooren, uitgenoodigd zich naar eene hoofdplaats te begeven, welke hun wordt aangewezen, en aldaar acht dagen te verblijven

Hier vinden zij vereenigd den secretaris van het departement voor het openbaar onderwijs, met een zeven of achttal der uitstekendste hoogleeraren in elk vak van wetenschap, dat zij geroepen zijn te onderwijzen *).

Gedurende dit achttal dagen, wonen de onderwijzers van den morgen tot den avond de voorlezingen (*lectures*) bij over natuurlijke historie, natuurkundige aardrijksbeschrijving, ongewijde geschiedenis, wiskundige wetenschappen, improviseren en reciteren van stukken, in proza en poëzij. Hoe veelvuldig ook op die dagen hunne werkzaamheden zijn, achtten zij ze geenszins te vermoeijend of te zwaar; want van een hunner leeraren vernam ik mondeling, dat hij na zes of zeven voorlezingen die hij voor hen moest houden, volbragt te hebben, dikwijls zich genoopt zag, nog twee of drie andere te houden, om aan hun ijverig verlangen te voldoen. Op die wijze in hunne loopbaan aangemoedigd en in hunne studiën versterkt, keeren deze jongelieden met nieuwen ijver naar de aan hunne leiding toevertrouwde scholen terug [3]).

---

*) Onder deze noemen wij L. Agassiz en A. Guyot, voormalige hoogleeraren aan de akademie te Neufchatel, in Zwitserland.

[3]) In onderscheidene staten der Unie vindt men *normaalscholen*, of *seminariën* tot opleiding van jonge lieden voor den onderwijzersstand. Zij zijn met modelscholen verbonden, waarin het eigenlijk praktisch onderwijs wordt beoefend. Deze scholen, die een steeds toenemenden bloei genieten en vele kweekelingen tellen, hebben een groot aantal onderwijzers gevormd, die op hunne beurt wederom op de vorming der jeugd, op de geest- en denkwijze van het volkskarakter grooten invloed oefenen. De normaalschool in de Vereenigde Staten heeft de schoonste vruchten opgeleverd en belooft voor de toekomst veel, als men let op de praktische strekking, die men aan deze inrigting tracht te geven, door het onderwijs in de *landbouwkundige scheikunde* onder de leervakken op te nemen. Men hoopt door de kweekelingen, die later als platte-lands-onderwijzers aan het hoofd eener openbare school geplaatst worden, het

Op alle scholen wordt de Bijbel gelezen en onderwezen, zonder aanwijzing van het kenmerkend verschil der godsdienstige gezindten. Het is gemakkelijker zich over den aard van dit onderwijs te verstaan, omdat alle kerken in de Vereenigde Staten *orthodox* zijn, en met uitzondering van een klein getal vereenigingen der *Unitarissen*, slechts in ondergeschikte en weinig praktikale punten verschillen. Het uitsluitend godsdienstig onderwijs geschiedt alleen op de zondagschool, die in de kerk tot welke de ouders van het kind behooren, wordt gehouden. Men zal niet ligt in de Vereenigde Staten eene enkele kerk aantreffen, welke niet hare, door godvruchtige leeken bestuurde zondagschool bezit. Deze leeken zijn kundige en welopgevoede lieden, en met warmen ijver voor het godsdienstig onderwijs der kinderen bezield. Men treft er altijd onderscheidene van aan in elke kerk. Zij zijn zoo zeer ervaren in de kennis der

---

onderwijs in den *landbouw* algemeen op de scholen te zien ingevoerd, en daardoor veel bij te dragen tot verhooging en uitbreiding van de volkswelvaart. De praktische en bedrijvige Nieuw-Yorker heeft dit ingezien en tracht daarom door geldelijke bijdragen, dergelijke instellingen krachtig te bevorderen. Zij werken uitmuntend op de geheele volksopvoeding.

Het getal onderwijzers in den staat Nieuw-York is, in verhouding tot de bevolking, grooter dan in eenig land van Europa. In Nederland tellen wij ongeveer 7000 onderwijzers op eene bevolking van ruim 3 millioen zielen: von Raumer berekent het getal onderwijzers en onderwijzeressen in den staat Nieuw-York, bij eene bevolking van ruim 735,000 zielen, op ongeveer 6882! In Nederland genoot in den winter van 1850 ruim *een achtste*, (12½ leerling op 100 zielen) in den zomer ruim *een tiende* (10 leerlingen op 100 zielen) der bevolking onderwijs. In den staat Nieuw-York daarentegen berekent Michel Chevalier dat getal op bijna *een vierde* der bevolking, of 23½ op de 100 zielen. Bijzonderheden nopens den aard van het schoolwezen, deelen wij in de *Aanteekeningen* hierachter mede (3). *Vert.*

gewijde geschiedenis, de geloofs- en zedeleer des Christendoms, dat een zwitsersch predikant, die in eene kleine stad van den staat Nieuw-York was gevestigd, mij, toen ik over het onderwijs dat zij gaven, met hem in gesprek was getreden, dit getuigenis gaf: „Ik verzeker u, dat ik mijn godsdienstig onderrigt herhaal om mijne kinderen voor de zondagschool voor te bereiden"; terwijl hij er bijvoegde: „ik zou bijna onderstellen dat er op onze zondagscholen in Amerika, meer dan een knaap en meisje gevonden wordt, die zijn Bijbel beter verstaat dan menig kind onzer geestelijken in Europa."

De meeste der bovengenoemde inlichtingen heb ik te danken aan Dr. Sears, secretaris der commissie van onderwijs in den staat Massachusetts, die mij ze mondeling heeft medegedeeld aan boord van de *Empire State*, een prachtig stoomvaartuig, waar ik het genoegen had hem te ontmoeten op onzen togt van Boston naar Nieuw-York.

Van de lagere scholen gaan wij over tot de collegiën, (*Akademiën*) [4]. Alle collegiën in de Vereenigde Staten

[4]) Deze akademiën zou men het naast met onze *gymnasiën* kunnen vergelijken; doch zij omvatten meerdere, de beginselen van de meeste leervakken, die op de universiteiten en collegiën hunne voltooijing vinden. Hare hoofdtaak is zoowel voor het praktische leven als voor de universiteiten voor te bereiden. Zij verschillen ook daarin van onze gymnasiën, dat zij (de meeste althans) *geheel* vrij zijn van alle betaling, zoodat de toegang voor ieder, die aandrang tot hooger onderwijs gevoelt, en zich aan het voorafgaand examen onderwerpt, open staat. Deze akademiën tellen, gelijk de openbare scholen, honderden (4 à 500 tot 550) kweekelingen. Ook heeft men akademiën of hoogere seminariën van onderwijs voor *jonge dochters*, die daarin onderrigt ontvangen in nagenoeg alle leervakken van de akademie voor jongelingen en ze evenzeer, ja soms drukker bezoeken dan gene. Toen in Nieuw-York eene *vrije* akademie voor jongelieden werd gesticht, werd ook de behoefte ge-

zijn overeenkomstig een zelfde plan ingerigt, en verdeeld in vier klassen: 1°. de *freshmen*, de nieuwelingen; 2°. de *sophomore* (een vreemd woord, afkomstig van het grieksche woord *sophos*, wijs en het engelsche *more*, meer) of meergevorderden; 3°. de *juniores* en 4°. de *seniores*. Deze namen, die tamelijk zonderling luiden om de verschillende klassen van het collegie aan te duiden, worden niet alleen door de kweekelingen gebruikt, maar ook door de leden van het bestuur, die er zich in de naamrol en aankondigingen van bedienen. De jongelieden die het collegie bezoeken, worden gehuisvest en verpleegd tegen een kostgeld, gemiddeld van vier tot vijf honderd gulden, in de gebouwen tot de akademie behoorende. Zij zijn aan een streng toezigt onderworpen, zoo wel bij hun opstaan en uitgaan als wanneer zij zich ter ruste begeven. Zij zijn gehouden des morgens en des avonds geregeld in de kapel te verschijnen om de voorlezing van een hoofdstuk uit Gods Woord en het gebed bij te wonen, alsmede de openbare godsdienstoefeningen, die op Zondag en in de week gehouden worden. Zij die vergunning hebben verkregen om in de stad te wonen, mogen dit alleen doen in huizen welke door het bestuur der hoogeschool goedgekeurd

---

voeld aan eene dergelijke inrigting voor jonge dochters. Men houde hierbij in het oog, dat de vrouwen in Noord-Amerika een ruimer aandeel in de volksopvoeding nemen dan elders het geval is. De Amerikaan ziet, en te regt, in de voltooijing der vrouwelijke opvoeding, in de verbetering van het geheele stelsel der meisjesscholen, en in de grondige opleiding van onderwijzeressen, een krachtig middel ter verbetering en uitbreiding van de volksopleiding. Waarom — wij zeggen het den heer Buddingh na — bezit Nederland nog niet eene normaalschool of hoogere inrigting voor het onderwijs van jonge dochters, die aanleg en lust bezitten voor de vakken van opvoeding en onderwijs?

Ten aanzien der bijzonderheden nopens de *vrije* akademie, verwijzen wij naar de *Aanteekeningen* hierachter (4). *Vert.*

en insgelijks aan eene soort van toezigt onderworpen zijn, voor zoo ver de kweekelingen betreft.

Elk jaar, bij het einde van den cursus, worden zij, die tot de klasse der *seniores* behooren, gepromoveerd, dat wil zeggen, erlangen de jongelieden, die tot haar behooren, een diploma dat het midden houdt tusschen het diploma van baccalaureus in de letteren en dat in de wetenschappen. De bijeenkomst waarin het baccalaureaat hun wordt toegekend, is voor ieder belangstellende toegankelijk; zij wordt altoos in eene kerk gehouden en met gebed geopend. Deze plegtigheid lokt een grooten toevloed van hoorders, niet alleen van de bloedverwanten der nieuw gepromoveerden, maar ook van de ingezetenen der stad en hare omstreken uit. De gouverneur van den staat blijft niet in gebreke met de leden van zijnen raad er tegenwoordig te zijn.

Vóór hij zijn diploma ontvangt, is de baccalaureus gehouden eene openbare redevoering te houden. Deze redevoeringen zijn in proza of in dichtmaat gesteld, sommigen in het latijn, anderen zelfs in het grieksch *). Het amerikaansch publiek schenkt een te grooter vertrouwen aan elke instelling, naarmate deze zich aan diens beoordeeling onderwerpt. Het kent gaarne den hoogleeraren het regt en de bekwaamheid toe om de verdiensten te beoordeelen van hen, aan wie een akademische graad zal worden geschonken; maar het is er ook zeer op gesteld om zelf zijn gevoelen te openbaren dat deze graad aan ware verdiensten worde toegekend. Bestaat de klasse der *seniores*, die gepromoveerd moet worden, uit acht en veertig studenten,

*) Dit moet den lezer niet verwonderen, want te Cambridge en andere amerikaansche hoogescholen worden de studenten er in geoefend grieksche opstellen te maken. Zij leeren ze ook van buiten en dragen zelfs stukken voor uit de grieksche tragoediën in de oorspronkelijke taal.

gelijk dit te Cambridge den 20sten Julij ll. het geval was, dan zijn de toehoorders, die zich in het kerkgebouw verdringen, ook genoopt even veel redevoeringen aan te hooren, uitgenomen enkelen, waarvan een exemplaar wordt rondgedeeld hetzij wegens afwezigheid, hetzij wegens ongesteldheid van den kandidaat. Alle redevoeringen worden geschreven, van buiten geleerd en vervolgens voorgedragen. De akademische tabbaard en kap zijn een vereischte bij de voordragten, voor het gestoelte van den voorzitter, die door een vijftigtal hoogleeraren der universiteit en de aanzienlijkste ingezetenen des lands omgeven is.

Wij zullen onzen lezers welligt geene ondienst doen, hun eenige der onderwerpen mede te deelen van het bovengenoemd 48tal dat wij hoorden voordragen:

De engelsche dramatische schrijvers vóór Shakespeare. — KAREL *de Vde in de eenzaamheid.* — *De bibliomanie.* — *De taal als de uitdrukking van het nationaal karakter beschouwd.* — *Vergelijking der oude wiskundige wetenschappen met de nieuwere.* — *De latijnsche taal in de middeleeuwen.* — JEANNE D'ARC (in verzen). — *De kennis der strategie* bij de *Atheniensers* (in het grieksch). — *De vriendschap van* VOLTAIRE *en* FREDERIK *de Groote.* — THOMAS à KEMPIS. — *De beschaving en godsdienst in het westersche rijk* (in het latijn) — *De aloude gedenkstukken der Missisippi-vallei.* — *De invloed der physieke oorzaken op de verstandelijke vermogens.*

Hetgeen in deze letterkundige proeven het meest onze aandacht trok, was vooral de juistheid waarmede al deze opstellen, verhandelingen, proeven en dichtstukken werden voorgedragen en de vrije en ongedwongen geest, dien zij bij hunne auteurs deden vermoeden, die reeds vroegtijdig geoefend worden om in het openbaar te spreken. Het zegt weinig als we vermelden dat het geheugen van niet een enkel dezer re-

denaars faalde; allen spraken ongedwongen en vrij, ofschoon in tegenwoordigheid van minstens twee duizend toehoorders. De inhoud dier opstellen boeide niet minder onze aandacht; het een was ongetwijfeld belangrijker dan het andere, maar allen hadden eene wezenlijke waarde. We hoorden niet ééne rede die ons kwetste of verveelde door hare excentrieke stellingen of triviale uitdrukkingen; alles was er helder uiteengezet en wel overdacht. Kortom, bij al deze jongelieden merkten we met een bijzonder genoegen een zoo diepen eerbied voor de godsdienst op, dat niet een van hen eene stelling voordroeg of een woord uitte dat de godsdienstige overtuiging, ook van den fijnst gevoelige, had kunnen kwetsen. Het aandachtig luisterende en beschaafde publiek, dat deze letterkundige plegtigheid bijwoonde, toonde door de luide teekenen van goedkeuring die het gaf zoodra het eene schoone gedachte of geestig gezegde hoorde uiten, zijne tegenwoordigheid aldaar waardig te zijn. We moeten hierbij doen opmerken dat de Amerikanen gaarne woordspelingen hooren maken, die de lachspieren in beweging kunnen brengen. Op den dag dat de klasse der *seniores* gepromoveerd wordt en die eenige dagen het tijdstip voorafgaat waarop de diploma's worden uitgereikt, houden de twee eerste kweekelingen redevoeringen, die zij somtijds zich niet ontzien met geestige scherts te doorweven, te scherp voor de hoogeschool, de studiën- en het collegie-leven. Het is evenwel geoorloofd; niemand ergert er zich over, zelfs de professoren niet, die zich in grooten getale onder de toehoorders bevinden. Ziedaar de saturnaliën der hoogeschool. Wat de regtsgeleerde faculteit aan de universiteit betreft, het akademiejaar wordt besloten met het houden van nuttige oefeningen, waarin de meest gevorderde studenten al de acten opstellen, en aan alle regtsvormen voldoen, die bij gelegenheid van een proces voor een

geregtshof plaats hebben. Men noemt deze openbare pleidooijen *moot court*. Gewoonlijk kiest men als onderwerp voor dit regterlijk strijdperk een der meest belangrijkste of ingewikkeldste zaken, die in den loop des jaars voor de regtbanken des lands behandeld zijn. Onder het voorzitterschap van een hoogleeraar in de regten, wordt een der groote akademiezalen tijdelijk in eene juryzaal herschapen. Er worden regters benoemd, twee advocaten gekozen, om de civiele partij te vertegenwoordigen, en twee anderen om den beschuldigde te verdedigen; de secretaris, de griffier en deurwaarder bevinden zich op hunne plaats en spelen volmaakt hunne rol; allen zijn studenten. Het proces wordt bij den aanvang zoowel als bij het einde, overeenkomstig de aangenomen regelen en met de grootste plegtigheid gevoerd. Niet alleen de studenten, maar ook het publiek, dat bijzonder op deze soort van redekavelen gesteld is, zijn tot het gehoor toegelaten. De behandeling van eené enkele dier zaken duurt somtijds drie dagen. Dit was ook het geval toen wij de zitting bijwoonden. Het gold de vraag of een bostonsch koopman, die zijn magazijn bij eene assurantie-maatschappij had doen verzekeren, dit zelf in brand gestoken had, om het voordeel der schadeloosstelling te genieten, waarvan het cijfer de wezenlijke waarde der verzekerde goederen te boven ging? Twee regtbanken hadden de zaak reeds onderzocht, zonder den beschuldigde te durven veroordeelen. Het was deze regtskwestie die de studenten te Cambridge tot een punt van onderzoek gekozen hadden. Men kan zich geen denkbeeld vormen van de scherpzinnigheid, het vernuft, de kracht van betoog, de vaardigheid van repliek en tevens de vrijmoedigheid en gemakkelijkheid in het spreken, de kennis der wetten van het land, waarvan jongelieden van twintig en twee en twintig jaren bij dergelijke gelegenheden blijken geven. Het

openbare leven en de sympathie voor de belangen des vaderlands, waarin de Amerikanen reeds vroegtijdig worden ingewijd, dragen veel bij om in hen dien zin voor openbare aangelegenheden op te wekken en zich die gemakkelijke manier om zich uit te drukken eigen te maken, welke wij bij jongelieden hebben opgemerkt, die nog niet de hoogeschool verlaten hadden.

We hadden de reis aanvaard niet zonder eenige vooroordeelen. Een van deze, die we gewis met velen onzer fransche landgenooten deelden, was het gevoelen dat we koesterden ten opzigte der amerikaansche letterkunde. We waren geneigd te gelooven, dat de Amerikanen, die inderdaad een industriëel en handeldrijvend volk zijn, weinig werk maakten van de beoefening der letteren en wetenschappen en dat zij op eenige uitzonderingen na, hun leven in spoorwegen, stoombooten en caoutchouc doorbrengen. Thans denken we er anders over. De begeerte naar onderrigt is in de Vereenigde Staten wijd en zijd verspreid. De collegiën en hoogescholen tellen in haar midden mannen van de grootste verdiensten. Wij ontmoetten er wiskunstenaren, sterrekundigen, geologen, kruidkundigen, griekenvrienden, historiekenners, letterkundigen, welke Europa ten sieraad zouden strekken. Men kan er vloeijende taal hooren voordragen, die welligt even grondig doordacht is als welke men in Frankrijk hoort. Kortom, vergaderingen, gelijk wij er onderscheidene het genoegen hadden bij te wonen, en die somtijds zelfs van den morgen tot den avond duurden, zouden zeker niet, gelijk men elders doet, lang gerekte volzinnen of woorden, kunstig gerangschikt om de armoede der gedachte en het gemis aan warmte te verbergen, aanhooren.

Deze opmerkingen maakten we niet alleen bij het examen dat aan de hoogeschool te Cambridge op het einde

van het akademiejaar gehouden wordt, maar ook bij de jaarlijksche vergaderingen van eenige letterkundige vereenigingen, die met haar in aard overeenkomen en op dit tijdstip vergaderen om er enkele harer redenaars te hooren spreken. Zoo hebben wij onder anderen in de openbare vergadering der vereeniging die den naam draagt van *Phi*, *Bêta*, *Kappa* *) en die in al de staten der Unie duizende leden telt, een rijmloos dichtstuk hooren voordragen door een kantoorbediende van een bostonsch handelshuis. De voordragt droeg de goedkeuring weg van het gansche auditorium, dat in grooten getale in het kerkgebouw was bijeengekomen.

Een ander redenaar weêrlegde in eene rede, die wel anderhalf uur duurde, het verwijt dat men den Amerikanen meermalen doet: dat zij nog niet in het bezit zijn van eene zeer rijke letterkunde. Hij vroeg of het billijk zij, om van een volk dat naauwelijks in zijne ontwikkeling was, even veel meesterstukken te vorderen als de oude volkeren in onderscheidene eeuwen hebben voortgebragt; en toonde vervolgens aan, hoe de burgers der Vereenigde Staten in de groote uitgestrektheid lands die zij bewonen, in de wonderen die de natuur voor hunne oogen ten toon spreidt, in de verbazende veranderingen, die zij rondom zich zien plaats grijpen, in hunne vaderlandsliefde en bovenal in hunne godsdienstige gevoelens alles bezitten wat noodig is, om met het ontstaan eener nieuwe wereld eene rijke en veelvermogende litteratuur voor de toekomst te scheppen. Het onlangs uitgegeven werk van mevrouw Beecher Stowe, dat in populariteit welligt door geen ander in die mate is kunnen worden geëvenaard, schijnt, om niet van andere

*) Het opschrift dezer vereeniging luidt in het grieksch: φιλοσοφία βίου κυβερνήτης (*de wijsbegeerte is de gids van het leven*). Aan de initialen dezer drie woorden heeft zij haren titel ontleend.

vroegere werken te gewagen, voldoende te zijn om te bewijzen, dat de amerikaansche redenaar zich in zijne uitzigten niet bedrogen heeft.

Ofschoon het onderwerp dat in de vergadering behandeld werd, van louter letterkundigen aard was, werd de bijeenkomst nogtans door gebed gewijd. Dit heeft ook plaats bij de maaltijden, die na den afloop van soortgelijke plegtigheden worden gehouden. Het gebed, dat uit geen formulier bestaat, maar toepasselijk en uitgewerkt is, wordt altoos, vóór men aan tafel gaat, door een geestelijke opgesteld, terwijl de vergadering, eer zij uiteengaat, altoos met het aanheffen van een psalm of gezang wordt besloten. Nogtans nemen aan deze akademische maaltijden, waar men dikwijls vijf of zeshonderd personen telt, mannen uit allerlei stand en beroep deel, maar de godsdienstige zin heerscht zoo algemeen in Amerika, dat, om er aan te voldoen, men het gebed, de lofzangen aan den Schepper, en den Bijbel overal en altoos moet terugvinden. Men moet toehoorder geweest zijn, om te weten hoe boeijend en welluidend de oude liederen der puriteinen zijn, als ze worden aangeheven door de verzamelde en eerbiedige menigte, wier ijver minder verdacht moet zijn, naardien die maaltijden waarover we spreken zeer eenvoudig zijn, en men voor den drank aan tafel geene liqueuren maar slechts ijs gebruikt. Onzen lezers zal het gewis niet onbekend zijn, dat in den staat Massachusetts eene wet, die door verscheidene andere staten is aangenomen, den openbaren verkoop verbiedt van brandewijn, wijn en bier zelfs. Dit belet niet dat bij de maaltijden waarvan ik sprak en waar niemand er aan denkt om de wet des lands te overtreden, de gesprekken vijf of zes uren achtereen met levendigheid en tact worden gevoerd en zonder verveling aangehoord.

Ik kan van dit onderwerp niet afstappen zonder één ka-

raktertrek te vermelden, wel waardig hier opgeteekend te worden. Het was bij gelegenheid van den maaltijd die gehouden werd na de openbare uitreiking der diploma's. Aan de regterzijde van den voorzitter der hoogeschool, D^r. W. Walker, waren gezeten de gouverneur van den staat Massachusetts en de vermaarde Joan Hendrik Clifford. Onder den maaltijd wendde een mijner vrienden die naast mij was gezeten, zich tot mij en vroeg mij op zachten toon: „Ziet ge dien persoon wel, die aan de regterzijde van den gouverneur is gezeten?" — „Welnu?" „Dat is de scherpregter." — „De scherpregter! hernam ik met verbazing." — „Verwonder u daar niet over, ging mijn vriend voort; deze ambtenaar is de vertegenwoordiger der regterlijke magt, gelijk de gouverneur de vertegenwoordiger is van de uitvoerende magt; van daar de degen dien hij draagt en waarmede hij het regt heeft in het openbaar te verschijnen. Bij alle dergelijke plegtigheden is hij ambtshalve tegenwoordig en bevindt zich naast de zijde van den gouverneur. Overigens, zoo haastte zich mijn vriend er bij te voegen, bekleedt de sheriff (want het is van hem dat we spreken) in de Vereenigde Staten nooit die functiën welke de scherpregter in Europa uitoefent. Bij eene belangrijke strafoefening, wanneer alle toebereidselen tot dat einde door ondergeschikte ambtenaren zijn gemaakt, verschijnt de sheriff op het schavot en spreekt met plegtigheid deze woorden uit: *In naam der wet, breng ik ter dood* N......, *schuldig erkend aan* ....., enz. Daarna drukt hij met den voet op eene veer, hetgeen den val veroorzaakt van het luik, dat onder de voeten van den veroordeelde is geplaatst. De ongelukkige, alzoo van eene hoogte van eenige voeten naar beneden gevallen, blijft aan een koord, dat om den hals bevestigd is, hangen en sterft den dood door verworging. Hij die deze veer aanraakt

of er op drukt, beslist over het leven van een mensch. Daarom is in dit land de man, wien de wet deze magt over het leven zijns gelijken heeft gegeven, een soort van overheidspersoon dien het openbaar gevoelen met een zeker gewijd karakter heeft bekleed *). Ik wil de wijze van strafoefening waarover ik spreek niet beoordeelen; ik deel slechts mede hetgeen mij daaromtrent mondeling is verhaald.

Ik sprak daar zoo even van het woord *wet*. Dat woord wekt een schier betooverenden indruk in de Vereenigde Staten. Alles wat betrekking heeft tot de grondwet en de wetten van het land, is in de oogen der Amerikanen heilig. Hieruit laat zich verklaren waarom over de geheele uitgestrektheid lands, die in oppervlakte dat van geheel Europa evenaart, bijna geen leger is en men ter naauwernood eene policie ontwaart ter handhaving van de openbare rust. Het Bonds-leger telt 15,000 manschappen, die op de grenzen der westelijke staten zijn verdeeld, waar zich nog indiaansche stammen bevinden. In de hoofdsteden, als Nieuw-York, Boston, Philadelphia, Baltimore, enz. ontmoet men geen enkelen soldaat. De orde en openbare veiligheid zijn onder de bescherming der burgers gesteld. Dit brengt mij een woord te binnen van den direkteur van het openbaar onderwijs in den staat Rhode-Island; een uitstekend christelijk opvoedkundige in den geest van doctor Sears, in Massachusetts. — „In ons stelsel van onderwijs, zoo sprak hij tot mij, trachtten wij de kinderen zoodanig op te voeden, dat wanneer zij mannen geworden zijn, *zij zich zelven tot wet verstrekken*." Dat noemen de Amerikanen voor het individu de *zelf-controll*, dat is de regering

*) In de Vereenigde Staten geschiedt de strafoefening niet in het openbaar; zij heeft plaats binnen het gebouw der gevangenis, in tegenwoordigheid van een gering aantal personen, als getuigen daartoe gedelegeerd.

van het individu door het individu. gelijk zij het bewind van hun land bestempelen met den naam van *self-government*, dat is, het bestuur van het land door het land.

Wij veroorloven ons hier eene vraag: Hoe komt het dat een volk aldus is gevormd, zulk een karakter en zulke zeden bezit? Is dat het roomsch catholicisme van Italië, van Spanje of van de diep ongelukkige staten van Zuid-Amerika? of het rationalisme van Duitschland, dat zijne socialisten gekweekt en over geheel Europa verspreid heeft? Of eindelijk het latitudinarisme van Frankrijk, dat dor en onvruchtbaar is in zijne werken? Is het niet veeleer het Evangelisch geloof, dat de Amerikanen in de Vereenigde Staten, gelijk de Engelschen in Groot-Brittanje, geput hebben en nog putten uit het Woord van God, en dat tegelijker tijd het geheim en de waarborg is van hunnen nationalen en maatschappelijken voorspoed, gelijk beiden er ook rondborstig voor willen uitkomen.



III.

De godgeleerde faculteiten.

Het protestantisme in de Vereenigde Staten omvat, gelijk onzen lezers bekend is, onderscheidene godsdienstige gezindheden. De voornaamste daarvan zijn: de *Presbyterianen*, de *Episcopalen*, de *Congregationalisten*, de *Hervormde, Hollandsche kerk* [5]), de *Methodisten Wesleyanen*, de *Baptisten*, en eenige gemeenten der *Unitarissen*. Elk dezer kerken heeft hare godgeleerde school, waar zij zelve hare leeraars vormt voor de bediening die zij eenmaal bij hare gemeenten hopen te vervullen. Zoo heeft PRINCETON, in den staat Nieuw-Jersey, eene theologische school, welke onder het bestuur staat van de Presbyterianen der oude school [6]);

---

[5]) De *Hervormde, Hollandsche kerk*, waarschijnlijk reeds in 1619 te Nieuw-Amsterdam (thans *Nieuw-York*) gesticht, is als de oudste in de Vereenigde Staten aan te merken; — zoo niet reeds vroeger eene andere te Albany, in of bij het fort Oranje gesticht was. Bijzonderheden nopens deze kerk, vindt men in de *Aanteekeningen* hierachter (5).

[6]) Zie hierachter de *Aanteekeningen* (6).

Auburn, in den staat Nieuw-York, eene instelling tot opleiding van leeraars der nieuwe school; Rochester, aan de boorden van het meer Ontario, eene theologische faculteit welke aan de Baptisten behoort; Andover, in Massachusetts, eene van de Congregationalisten; Middletown in Connecticut, eene van de Methodisten Wesleyanen, en meer andere. Er bevinden zich in de Vereenigde Staten een vijftigtal dergelijke godgeleerde seminariën, waarvan de talrijke godsdienstige gezindheden, gelijk de Presbyterianen der beide scholen, de Congregationalisten en Baptisten er elk vijf, zes en zelfs acht bezitten, die over het geheele land verspreid zijn.

Het is opmerkelijk dat onder dit groot aantal godgeleerde faculteiten er slechts ééne is, die tot de *Unitarissen* behoort, namelijk die van Cambridge; al de overigen zijn *orthodox*, en wij mogen er bijvoegen dat zoo de school te Cambridge thans unitarisch is, zij van haren oorsprong geheel is afgeweken. Want, gelijk we reeds in ons vorig hoofdstuk vermeld hebben, zij werd in 1638 door de puriteinen gesticht, die haar hadden geopend voor het onderwijs in de evangelische leer. Maar langzamerhand drong het unitarisme, dat te Boston was ontstaan, in het bestuur dezer instelling door, die thans bijna geheel met dien geest is doortrokken. Evenwel gaat deze instelling geenszins vooruit. Zij draagt reeds meer dan een teeken van verval in zich. Want, terwijl men bij de onderscheidene orthodoxe faculteiten vier à vijf hoogleeraren en 50 tot 100 studenten telt, zijn er te Cambridge slechts twee professoren en 22 studenten. Wij hebben er zelf eene theologische les bijgewoond *over het gevoelen der kerkvaders ten aanzien der predikkunde;* eene voordragt, die, hoe voortreffelijk ook, slechts door *twee* studenten werd bijgewoond, waarvan de een bezwaarlijk op het bepaalde uur had kun-

nen tegenwoordig zijn, omdat de andere verpligt was geweest zijn collega in diens kamer te gaan opzoeken *).

De Unitarissen maken dus in de Vereenigde Staten eene zeer kleine minderheid uit. Zij bezitten slechts ééne theologische faculteit, die door hen zelven niet gesticht is, en enkele kerken te Cambridge, te Boston en in twee of drie andere steden der Unie. Het negatief beginsel, waardoor zich het unitarisme kenmerkt, is ook in de Vereenigde Staten niet vruchtbaarder dan in Europa. De amerikaansche Unitarissen bezitten in waarheid noch een genootschap ter bevordering van evangelische zendelingen onder de Heidenen, noch eene vereeniging voor evangelisatie binnenlands, noch een godsdienstig tractaat-genootschap, noch andere instellingen van dergelijken aard. Al deze werken zijn de vruchten van den ijver van evangelische Christenen, terwijl gene zich er van onthouden. Zelfs in de werkzaamheden van het Bijbelgenootschap, dat zijn bestaan hun niet verschuldigd is, en waaraan zij, zoo zij het al ondersteunen, slechts eene geringe bijdrage schenken, blijkt hunne belangstelling waarlijk niet groot te zijn.

Aangezien nu de Unitarissen naauwlijks als kerk in de Vereenigde Staten kunnen beschouwd worden †), zullen we

*) *Twee* studenten op dit collegie! Is dit het lot der eenmaal zoo bloeijende school van Cambridge, wat zal het lot van de school van Groningen worden, die zoo niet in alle bijzonderheden harer leer dezelfde, toch in de hoofdbeginselen: *de ontkenning van de Godheid des gezegenden Verlossers, de uitdelging der schuld door zijnen zoendood, de onfeilbaarheid der H. Schrift*, enz. overeenstemt? *Vert.*

†) „Men zal ligtelijk begrijpen — zoo schrijft Grandpierre in eene toelichtende noot — dat wij bij bovenstaande mededeeling, alleen den staat van zaken wenschten te waarderen en er geenszins aan dachten over personen een oordeel te vellen. Zoo in zulk eene teedere zaak, sprake van personen kon zijn, we zouden voorzeker het even welwillend als edelmoedig onthaal roemen, dat ons van alle hoogleeraren te Cambridge zonder onderscheid ten deel is gevallen.

van de orthodoxe godgeleerde faculteiten spreken en een vlugtigen blik werpen op haren uitwendigen of materiëlen toestand.

De verschillende gebouwen der amerikaansche hoogescholen en godgeleerde faculteiten zijn volgens één algemeen plan ingerigt. In het middelpunt verheft zich een groot gebouw, van eenvoudigen en deftigen stijl en van uurwerk en klokkenspel voorzien. Hier bevinden zich de kapel, de bibliotheek, de leeskamers, de vergaderzalen voor de leden van het bestuur en de collegie-zalen der hoogleeraren. Aan de regter- en linkerzijde van dit hoofdgebouw treft men de slaapkamers der studenten aan; ze zijn in een halven cirkel of in eene regte lijn gebouwd; het gansche gebouw wordt omgeven door het bekoorlijke lommer van den amerikaanschen olm, die aan de velden zulk een schoon en eigenaardig voorkomen geeft.

Al deze inrigtingen worden gebouwd en hersteld, al deze bibliotheken gesticht en onderhouden, al de jaarwedden der hoogleeraren en onderscheidene beambten bekostigd uit de giften, legaten en bijdragen van particulieren. Door middel van vrijwillige bijdragen, bestaan en bloeijen er een vijftigtal godgeleerde faculteiten en een dubbeltal collegiën en hoogescholen in andere wetenschappen. Het gemiddeld cijfer van de jaarwedden der hoogleeraren bedraagt 3750 gul-

---

Dr. Walker, tijdens ons bezoek voorzitter der hoogeschool, Dr. Sparks, voormalig president, en Dr. Francis, een der beide hoogleeraren aan de theologische school, bewezen ons vele diensten. Laatstgenoemde liet ons in de bibliotheek der school te Cambridge een ouden Bijbel van Desmarets zien, eenmaal het eigendom van de kerk der fransche uitgewekenen te Boston, en hun door koningin Anna geschonken. Hij stelde ons twee leerredenen in manuscript van Lemercier, den laatsten leeraar bij de fransche gemeente aldaar, ter hand en deelde ons over de naar de Vereenigde Staten uitgeweken Hugenoten nieuwe bijzonderheden mede, die wij voornemens zijn later in het licht te geven."

den. De voorzitter van een seminarie erlangt een inkomen van 5000 à 7500 gulden. De voorzitter der hoogeschool te Cambridge ontvangt aan honoraria jaarlijks 12,500 gulden. Onlangs schonk Abbott Lawrence, van Boston, uit eene familie der uitgeweken Hugenoten afstammende, en voormalig gezant der Vereenigde Staten te Londen, eene gift van 125,000 gulden aan de hoogeschool te Cambridge, ten einde de jaarwedden van drie hoogleeraren in de faculteit der letteren te vermeerderen.

Wat de faculteiten zelven betreft die we bezocht hebben, en men heeft ons verzekerd dat als wij er drie of vier gezien hadden, wij ze schier allen zouden kennen, deze hebben onze verwachting overtroffen. We hebben er hoogleeraren ontmoet, in waarheid geleerd en tevens godvruchtig. Onderscheidene van hen bragten eenige jaren door aan de duitsche akademiën of zij verstonden, hoewel ze Duitschland niet bezocht hadden, van de taal genoeg om voordeel te doen met de uitmuntende werken, die aan gene zijde van den Rijn het licht zien. In de bibliotheken dezer hoogescholen, die 15 à 30,000 boekdeelen tellen, troffen we de beste uitgaven van duitsche godgeleerde werken aan, en in de leeskamers, voor de studenten geopend, de voortreffelijkste kerkelijke en godsdienstige dagbladen, in verschillende talen geschreven. Bovendien is er aan bijna al deze seminariën eene zoogenaamde *vereeniging tot navorsching* verbonden, die zich ten doel stelt, de vorderingen en resultaten, op godsdienstig en wetenschappelijk gebied verkregen, naauwkeurig te onderzoeken.

Het zij mij vergund hierbij ééne opmerking te maken. Het komt mij voor, dat onze amerikaansche broeders welligt beter hun voordeel weten te doen met de resultaten der wetenschap en leerwijzen der duitsche godgeleerden dan de Europeanen. De Engelschen, uit vrees van zich met ger-

maansche begrippen te besmetten, onthouden zich zorgvuldig van deze bronnen; daarom is de godgeleerde wetenschap bij hen sedert drie eeuwen op dezelfde hoogte gebleven. Wat ons Franschen betreft, wij keeren meestal van Berlijn of Halle terug, zoodanig beheerscht door de herinneringen der nieuwe stelsels die wij er leerden kennen, dat wij ze niet altoos weten te *toetsen*, om alleen hetgeen er goed in is van te behouden; terwijl het ons soms voldoende is de lessen van een Neander of Tholuck gehoord te hebben, om ons te overreden, dat tot hiertoe de ware christelijke kennis onder ons niet goed begrepen is, en dat om de ontwikkeling van het godsdienstig leven in den boezem onzer kudden te verhaasten, het beste middel is het geloof te wijzigen *), dat onze kerken heeft gefundeerd en waarvoor onze voorvaders den marteldood hebben ondergaan.

De amerikaansche godgeleerden doen niet alzoo: zij gaan in bedaarde stemming naar Duitschland en keeren er zeer kalm van terug. De christelijke opvoeding, welke zij in het gezin ontvangen, het christelijk onderrigt dat zij op de zondagschool en in de kerk genoten hebben, de christelijke atmospheer die zij in een land, waar het godsdienstig leven en werken overvloedig en bestendig zijn, ingeademd hebben, heeft hen zoodanig doortrokken en gevoed met evangelisch zout, dat zij evenmin vatbaar zijn voor den invloed van een fijn als grof rationalisme. Hun

*) Hetgeen Grandpierre omtrent den invloed van duitsche theoriën op de Hervormde gemeenten in Frankrijk mededeelt, is ook op Nederland toepasselijk, met dit onderscheid, dat fransche theoriën de „nieuwe stelsels" der Duitschers zijn voorafgegaan, en dat *beiden* groot nadeel aan onze vaderlandsche kerk hebben toegebragt. En dit nadeel is niet verminderd sedert uit den boezem van ons eigen vaderland eene leer is ontstaan, die der *Groninger school*, die voor de duitsche theoriën niet behoeft onder te doen, maar ze welligt, vooral in onze dagen, in de stoutheid der aan-

geestelijk verstand en oordeel, reeds vroegtijdig in de school des christelijken levens geoefend, hebben hun den weg aangewezen, het goede zich toe te eigenen en het kwade te verwerpen, waar en aan welke zijde het zich ook bevindt.

Daarom aarzel ik niet te verklaren dat de geestelijke stand, die door zulke hoogleeraren gevormd wordt, waarschijnlijk een der beste is die er bestaan. Ik zou wenschen meer te zeggen, indien ik geen gevaar liep van overdrijving beschuldigd te worden. De leeraars met welke ik in kennis geraakte, vooral onder de Presbyterianen en Congregationalisten, waarvan ik er meer dan van andere gezindten ontmoette, schenen mij toe, mannen te zijn van groote kennis, een veelomvattenden geest, godvruchtig en trouw gehecht aan hunne kudden. Ik trof onder hen vele welsprekende predikers, geleerden van den echten stempel, en herders die aan hunne bediening al hunne krachten toewijden, aan. Ik ontmoette er niet één van middelmatige kennis, en toch heb ik tijdens mijn verblijf in Amerika, meer dan eens drie preêken op een zondag gehoord; terwijl ik in de week geene gelegenheid ongebruikt heb gelaten, om met leeraren of hoogleeraren van verschillende godsdienstige gezindten in betrekking te komen. Onder deze strekt het mij tot genoegen, hier melding te maken van D^r^. Adams en D^r^. Potts, van Nieuw-York, beroemd door hunne welsprekendheid; D^r^. Pomroy, de eerw. Stone

---

vallen op de hoofdwaarheden des Evangelies overtreft. Sommigen houden die leer voor eene vrucht van *duitschen* bodem. Dit is onjuist. Zij heeft haren oorsprong ontleend aan het philosophisch stelsel van den utrechtschen hoogleeraar in de letteren van Heusde, wiens min of meer geïdealiseerd humanisme, vooral uit Plato ontwikkeld, door de groninger godgeleerden op de Openbaring is toegepast of liever waaraan de Openbaring is onderworpen. Hemsterhuis, wiens werken door D^r^. Meyboom zijn uitgegeven en toegelicht, kan onder de voorloopers der *Groninger school* geteld worden. *Vert.*

en BLAGDEN, van Boston en D[r]. ALBRO van Cambridge, loffelijk bekend wegens hunne kernachtige en gemoedelijke prediking, D[r]. CHEEVER en D[r]. ALEXANDER, van Nieuw-York, D[r]. PARK, van Andover, en de hoogleeraar BEECHER STOWE, wiens gade thans een europeeschen naam heeft verworven *), en dien ik zelven aan de akademie van Andover en in eene kerk te Cambridge mogt hooren, allen vermaard door hun grondig onderwijs. Ik spreek alleen van leeraren en hoogleeraren met wie ik een onderhoud had; maar ik aarzel niet er bij te voegen, dat deze uitstekende mannen vele hun's gelijken hebben in al de staten der Unie.

Om als student tot eene godgeleerde faculteit te worden toegelaten, moet men aan een collegie (akademie) gepromoveerd zijn, of voor de hoogleeraren der school een examen ondergaan, gelijkstaande met dat van de klasse der *seniores*, waarover we vroeger gesproken hebben.

Men is bovendien verpligt, een bewijs over te leggen, houdende verklaring van toelating tot eenig kerkgenootschap. Dit punt eischt eenige toelichting. In Amerika wordt niemand lid van eene kerk, hetzij door geboorte, hetzij door den doop, hetzij door aanneming als catechisant, welk laatste er niet bestaat, noch bekend is. Op welken leeftijd ook, indien men er behoefte aan gevoelt, doet men aanzoek om lid te worden van een of ander kerkgenootschap zijner keuze, met wiens belijdenis men instemt. Daartoe wendt men zich tot den leeraar of de ouderlingen van dat kerkgenootschap; men legt voor hen eene uitvoerige belijdenis zijns geloofs af en verschaft hun voldoende waarborgen van zedelijk gedrag. Zoo dit examen bevredigende uitkomsten oplevert, wordt ge aan de kerk voorgesteld, en elk lid, zoo hij er redenen voor vindt, kan tegen uwe toelating bezwaren

*) Wie kent niet het geschrift van mevr. HARRIËT BEECHER STOWE: *Uncle Tom's Cabin*, in onze taal onder den titel *de Neger-*

opperen, even als hij het regt heeft haar te ondersteunen. Eenige weken later als er geenerlei bedenking geopperd is, geschiedt de openbare en bepaalde aanneming. Deze is zeer plegtig. Na hem de groote beginselen des geloofs en de ware christenpligten herinnerd te hebben, vermaant de leeraar het nieuwe lid der gemeente, om te wandelen waardig zijner roeping als geloovige en zijner betrekking als lid der kerk. Ik heb bij dergelijke plegtigheden grijsaards met zilveren haren en hoogbejaarde vrouwen ontmoet. Een getuigschrift van lidmaatschap der kerk bewijst dus, dat men de grondwaarheden des Christendoms en de bijzondere leerstellingen van het kerkgenootschap waarin men opgenomen is, aanneemt en gelooft, en daarenboven, dat noch in het levensgedrag noch in de zeden iets gevonden wordt, dat met de belijdenis die men van het Evangelie aflegt, in strijd is. Bovendien moet de kandidaat, die zich voor de studie bij eene godgeleerde faculteit aanmeldt, voorzien zijn van een getuigschrift, afgegeven door leeraren en welbekende godvruchtige leden, die verklaring geven ten aanzien zijner roeping en bekwaamheden.

Uit het bovenstaande zal den lezer gebleken zijn, dat in Amerika de studenten in de godgeleerdheid jongelieden zijn, die eene christelijke overtuiging bezitten en belijdenis hebben afgelegd vóór zij zich op de studiën toeleggen, welke voor hunne toekomstige loopbaan worden vereischt. Met die gaven en voordeelige eigenschappen toegerust, komen zij aan de akademie om hunne studiën voort te zetten. Evenwel ziet men bij sommigen van hen, gedurende

---

hut uitgegeven, waarin op zoo treffende en aanschouwelijke wijze het onmenschelijke en onchristelijke van de slavernij, niet slechts in sommige bijzondere omstandigheden, maar onvoorwaardelijk en in haar *wezen* wordt voorgesteld? *Vert.*

hunne studiën het godsdienstig gevoel van tijd tot tijd krachtig ontwaken, hetgeen middellijk is toe te schrijven nu eens aan eene indrukmakende preêk, dan weder aan het godzalig afsterven van een hunner medekweekelingen of aan eenige andere soortgelijke omstandigheid. Het is niet zeldzaam, dat, ten gevolge van dit ontwaakt godsdienstig gevoel, onderscheidene studenten, dikwijls eene geheele klasse, zich voor een of ander zendeling-genootschap aanbiedt, om na hunne studiën volbragt te hebben, als verkondigers der blijde boodschap naar eenig gedeelte van het evangelisch zendings-veld onder de Heidenen, gezonden te worden.

Op zijn twintigste of een en twintigste jaar verlaat men gewoonlijk het collegie. De studiën aan de godgeleerde faculteiten duren drie jaren. Op zijn drie of vier en twintigste jaar erlangt dus een student zijn diploma als kandidaat in de godgeleerdheid. Als hij na verloop dezer drie jaren het seminarie met zijn diploma verlaat, is hij nog niet geschikt om dadelijk het leeraarsambt te bekleeden. Vóór hij op eene plaats als leeraar in eenig kerkgenootschap aanspraak kan maken, is hij verpligt zich aan nieuwe examens te onderwerpen: voor een bisschop, indien hij de episcopale kerk wil dienen; voor een presbyteriaansch kerkbestuur als hij tot deze gemeente behoort; voor eene commissie van leeraars en ouderlingen, zoo hij eene bediening in eene gemeente der Baptisten, Methodisten, Congregationalisten, of in eenige andere wil bekleeden. Hij heeft zijne studiën aan de faculteit volbragt, dit zij zoo; maar de kerk welke hij wil dienen, verlangt zelve overtuigd te zijn èn van zijne beginselen, èn van zijne godsvrucht, èn van zijne kundigheden; zij neemt hem niet aan noch bezoldigt hem dan op deze voorwaarden. Nadat de kandidaat deze tweede proef heeft ondergaan, ontvangt hij een getuigschrift,

dat hem het regt geeft om te prediken, terwijl hij tevens de bevoegdheid erlangt, om na verloop van een bepaalden proeftijd, een leeraarspost en titel te bekleeden.

Als men eenigzins van nabij bekend geworden is met het personeel der amerikaansche geestelijkheid, dan zal men den bloeijenden staat der gemeenten, die aan hare zorg zijn toevertrouwd, kunnen verklaren en tevens ligt de reden bevroeden waarom het land zelf, dat het geluk heeft zulke leeraars en zulke kudden te bezitten, die ongekende mate van voorspoed geniet.

IV.

De Kerken.

We hebben hierboven reeds de opmerking gemaakt dat we niet zonder eenige vooroordeelen naar de Vereenigde Staten vertrokken waren. Een dier vooroordeelen bestond daarin, dat we de vrije liefdadigheid, als zij op het onderhoud der eeredienst wordt toegepast, niet toereikend en voldoende achtten. We twijfelden er aan, of door dit middel, en door dit middel alleen, in de godsdienstige behoeften eener gemengde bevolking, die 22 millioen zielen telt, en over eene zoo groote uitgestrektheid lands verspreid is, zou kunnen worden voorzien. We moeten ronduit bekennen, dat onze zienswijze in dit opzigt gewijzigd is. Zonder te willen beweren dat de milddadigheid der amerikaansche Christenen, hoe groot ze ook zij, in al de behoeften eener zoo aanzienlijke protestantsche bevolking voorziet, kunnen we echter verzekeren dat zij er bewonderenswaarde en verrassende uitkomsten oplevert. In al de staten, die we zijn doorgereisd, troffen we niet alleen in de steden, maar ook in de dorpen, en zelfs in de meest afgelegen gehuchten, kerken aan. Bijna overal waar uw oog eene groep bij elkander geplaatste woningen ontwaart, zelfs te midden van bosschen en velden die naauwlijks bearbeid zijn, zijt ge

bijna zeker de spits van een kerktoren of het ligt te herkennen dak van een schoolgebouw te zien verrijzen.

Alle kerken, ook die op de eenvoudigste dorpen, zijn goed gebouwd, in een stijl die volkomen overeenkomt met de bestemming van een bedehuis. In de steden vindt men zeer groote en dikwijls prachtige kerkgebouwen. De kansel, die in den vorm eener tribune is vervaardigd, benevens de stoelen, die met rood fluweel zijn bekleed, zijn van massief mahonijhout. De gesloten banken zijn uit hetzelfde hout of citroenhout vervaardigd en allen met goede, welbekleede kussens voorzien. De kerken zijn alle met gaz verlicht en van verwarmingstoestellen voorzien. Bijna elke twee of drie jaren ondergaan ze van binnen en van buiten herstellingen, zoodat ze altoos het voorkomen van nieuwe gebouwen hebben.

De Amerikanen besteden voor het bouwen hunner kerken hoogst aanzienlijke sommen. Die van D[r]. ALEXANDER te Nieuw-York kostte 375,000 gulden; die van D[r]. CHEEVER zal, naar haar uiterlijk te oordeelen, niet minder, zoo niet meer gekost hebben. Weinige dagen vóór ik Nieuw-York verliet, legde D[r]. ADAMS den eersten steen van eene kerk, die bestemd was om twee duizend toehoorders te bevatten en het oude bedehuis dat onvoldoende bevonden was, te vervangen. Toen hij mij tot het bijwonen dezer plegtigheid uitnoodigde, veroorloofde ik mij de vraag: wat deze nieuwe kerk wel zou kosten? „Volgens het plan van den architect, antwoordde hij mij, wordt het werk op 250,000 gulden geraamd; maar we onderstellen dat de kosten deze eerste begrooting overtreffen zullen." „En waar vindt ge dan het geld voor zulk een kostbaar werk?" hernam ik. — „Onder de leden mijner gemeente," antwoordde D[r]. ADAMS. Eenige weken zijn voldoende om de inschrijvingen bijeen te krijgen. In Amerika rekent men

het geld het best geplaatst wanneer het voor de dienst des Heeren besteed wordt."

In Nieuw-York alleen telt men 46 episcopaalsche, 44 presbyteriaansche kerken, 42 der Methodisten, 35 der Baptisten, 17 van de Hervormde, Hollandsche kerk, 9 der Congregationalisten, 22 der Catholijken, en 2 der Unitarissen; in het geheel 217 kerken, welke door den ijver van particulieren zijn gesticht, en door hen onderhouden worden. Elk jaar ziet men dit getal vermeerderen; ik heb er zelf eenigen zien opbouwen. Men berekent, dat het gezamenlijk aantal kerken in de Vereenigde Staten 36,221 bedraagt, dat is ongeveer ééne kerk op de 557 vrije inwoners.

De amerikaansche Christenen laten zich over het algemeen niet minder gelegen zijn aan de bezoldiging hunner leeraars dan aan de stichting hunner bedehuizen. De jaarwedden der leeraars te Boston en Nieuw-York bedragen 7500, 10,000 en 12,500 gulden. Men verhaalde mij zelfs, dat een leeraar der episcopale kerk te Nieuw-York van zijne gemeente eene jaarwedde van 17,500 gulden ontving, onder welke som niet was begrepen het onderhoud van een paard, dat zij ter zijner beschikking stelt, en eene vrij aanzienlijke jaarwedde, welke zij aan zijne vrouw had verzekerd ingeval van zijn overlijden. Daarenboven wanneer deze leeraars, die reeds zoo goed bezoldigd worden, door veelvuldigen en ingespannen arbeid vermoeid, behoefte aan rust gevoelen, is het niet zeldzaam dat men ze een half jaar en soms langer ziet doorbrengen in Europa, en Engeland, Frankrijk, Italië, Duitschland bezoeken voor rekening hunner gemeente, die niet slechts de kosten dezer reis betaalt, maar bovendien in het dienstwerk voorziet, zoo lang hunne afwezigheid duurt. Deze gevallen komen dikwerf voor. Naar de inlichtingen die ik

inwon en de opmerkingen die ik zelf maakte, heb ik grond te gelooven, dat zich elk jaar in Europa een twaalftal leeraars met verlof bevindt, die bovengenoemde voordeelen genieten. Maken de gemeenten haren leeraars die behoefte aan rust gevoelen, het doen eener reis op die wijze gemakkelijk, des te meer komen zij hun te gemoet in het ondernemen van uitstapjes naar de eene of andere plaats in de Vereenigde Staten. Er is bijna geen leeraar die niet jaarlijks een verlof bekomt van zes weken tot twee maanden, in het belang zijner gezondheid en als eene ontspanning van de menigvuldige bezigheden, welke aan zijn leeraarsambt verbonden zijn. Maar er is ook hier eene schaduwzijde op te merken. Wil men mij niet van overdrijving beschuldigen, dan geloof ik er te moeten bijvoegen, dat er grond bestaat te onderstellen, dat de dorps-predikanten op verre na niet zoo goed bezoldigd worden als die in de steden. Men heeft mij verhaald, en ik heb geen reden de juistheid dezer inlichtingen in twijfel te trekken, dat op zekere plaatsen de leeraars en hunne betrekkingen, bij gemis van voldoende middelen, slechts karig kunnen rondkomen, en dat zelfs dit weinige hun niet altijd op de meest kiesche en bescheiden wijze wordt verstrekt.

De opofferingen welke in Amerika de leden der gemeente zich getroosten, zijn zeer groot; maar zij hebben tot beginsel de magtigste van alle drijfveêren: die van het christelijk geloof. Het godsdienstig belang is het grootste belang der Christenen in de Vereenigde Staten; het geheele huisgezin, ja zelfs ieder afzonderlijk lid er van, aarzelen bijna nooit wanneer moet worden bijgedragen, hetzij tot welzijn der gemeente waartoe zij behooren, hetzij tot uitbreiding van het Godsrijk in het algemeen. Een der ouderlingen eener presbyteriaansche gemeente te Nieuw-York verzekerde mij, dat de gemeente, waartoe hij behoorde,

jaarlijks voor eene som van 30,000 gulden inteekende ten behoeve van verschillende godsdienstige genootschappen en instellingen, zonder nog te spreken van de gewone kosten, welke voor het onderhoud van haren leeraar, van haar kerkgebouw en hare eeredienst worden vereischt.

We wenschen echter niet, dat men uit de feiten, welke we hierboven hebben medegedeeld, de gevolgtrekking afleidde, dat we van gevoelen veranderd waren omtrent de onmiddellijke toepassing op de gemeenten in Frankrijk, van het stelsel der vrije liefdadigheid, gelijk het in de Vereenigde Staten in praktijk wordt gebragt. Wij bewonderen de schoone resultaten, welke dit beginsel aan gene zijde van den Oceaan heeft opgeleverd, en we hebben zelf aan onzen vriend, den eerw. D[r]. Baird verklaard, dat wel verre van den godsdienstigen toestand in de Vereenigde Staten te gunstig te hebben afgemaald, hij integendeel, naar ons inzien, in zijn geschrift de waarheid niet overschreden heeft, maar veeleer beneden haar gebleven was *). Maar er is tusschen Frankrijk en Noord-Amerika een groot verschil waar men wel op dient te letten, en dat de meest logische en schoonste theorie niet zou kunnen doen verdwijnen. Frankrijk is een catholiek land; de Vereenigde Staten zijn een protestantsch land. De catholieke eeredienst wordt in Frankrijk door den staat bezoldigd; in de Vereenigde Staten ontvangt niet één enkele gemeente onderstand van den staat. In Frankrijk wordt noch de ijver, noch de opoffering, noch welligt die algemeene welvaart gevonden, die een staat van zaken zouden kunnen doen voortbrengen, gelijk hij zich in Amerika openbaart. In Amerika is de kennis van het Evangelie algemeen verspreid; de christelijke levensbron vloeit er vrij en met breeden

---

*) *De godsdienst in de Vereenigde Staten van Amerika*, door D[r]. R. Baird, 2 dln.

stroom, en van lieverlede heeft zich het denkbeeld van niet door den staat bezoldigde gemeenten gevormd, en is bij het volk doorgedrongen. Hoewel we dikwijls in de gelegenheid waren om over dit onderwerp met leeraars en leeken van verschillende godsdienstige gezindten ons te onderhouden, waren zij steeds eenstemmig van gevoelen over het vraagstuk van het stelsel der vrije liefdadigheid. Allen, zonder uitzondering, wel verre van het stelsel waaronder zij leefden, onvoorwaardelijk aan te prijzen, kwamen met ons daarin overeen, dat eene plotselinge invoering van het stelsel van niet door den staat bezoldigde gemeenten, in Frankrijk, eene onvoorzigtigheid zou zijn, en dat om het in praktijk te brengen, men van de eene zijde de teekenen der tijden, de leidingen der Voorzienigheid, en van den anderen kant een meer algemeen en levendig ontwaken van het evangelisch geloof en de christelijke liefde in de gemeenten moest afwachten.

Hebben we reeds erkend dat ons gevoelen nopens het stelsel der vrije liefdadigheid eene aanmerkelijke wijziging heeft ondergaan sedert ons bezoek in de Vereenigde Staten, we aarzelen niet, gelijke bekentenis te doen omtrent een ander punt. We meenden zoo lang we dit land niet bezocht hadden, dat de talrijkheid der verschillende bestaande sekten aldaar, groot nadeel moest toebrengen aan de bevordering der christelijke liefde. We zijn thans niet van gevoelen, dat het aantal en de verscheidenheid der gezindten een krachtig middel zijn om het beginsel der liefde onder de Christenen te ontwikkelen; maar we moeten toch erkennen, dat onze amerikaansche broeders zeer krachtig de gevaren der verscheidenheid van geestelijke vereenigingen bestreden hebben. Zoo veel wij er over hebben kunnen oordeelen, leven de evangelische kerken van alle belijdenissen in vrede en goede verstandhouding met

elkander. De leeraars en leeken, die in geestelijke zienswijze onderling het meest verschillen, dragen elkander wederzijds achting en genegenheid toe, en ik heb ze, den een over den ander, met liefde en achting hooren spreken, en met elkander onderhouden over de Evangelie-bediening en hare verantwoording. Ik zal twee voorbeelden tot staving van mijn gezegde aanhalen, omdat redeneringen, die op daadzaken rusten, alleen geldig kunnen geacht worden. In eene kerk der Congregationalisten te Boston, woonde ik twee godsdienstoefeningen bij, die achtereenvolgend elke acht dagen gehouden werden: de eerste, door een presbyteriaanschen leeraar der nieuwe school; de tweede, door een presbyteriaanschen leeraar der oude school, die op die wijze een bewijs van verbroedering wilden geven aan den leeraar dezer gemeente, die om redenen van gezondheid eene buitenlandsche reis had ondernomen. Nu is niets meer tegenstrijdigs, wat het bestuur der kerk aangaat, dan de beginselen der Congregationalisten, bij wie elke gemeente onafhankelijk is, en het beginsel der Presbyterianen, die een synodaal bestuur bezitten *).

Tijdens mijn verblijf te Boston, werd op zekeren dag de maandelijksche bedestond voor de evangelische zendingen gehouden. Ik stelde mij voor, de zendings-dienst bij te wonen, welke door den eerw. Treat, een der secretarissen van den amerikaanschen Raad voor de Buitenlandsche Zendingen (eene vereeniging, die hoofdzakelijk voor de leden

*) Tusschen de Presbyteriänen der oude en die der nieuwe school bestaat eigenlijk geen verschil. Wat de *leer* betreft, kennen de tweede aan de menschelijke vrijheid in het werk der zaligheid een grooter aandeel toe dan de eerste; in de *beoefening* meenen zij dat de christelijke werken en godsdienstige genootschappen door Christenen ondernomen en bestuurd kunnen worden, zonder zich aan de kerk te hechten; terwijl de Presbyterianen der oude school beweren dat de kerk zelve ze moet stichten en besturen.

der Congregationalisten en Presbyterianen onderhouden wordt) zou worden vervuld. Eenige oogenblikken vóór ik mij naar deze vergadering zou begeven, sprak mijn vriend Treat, bij wien ik een gastvrij onthaal had gevonden, mij aldus toe: „Als ik alles wel overweeg, geloof ik dat het voor u van meer belang zou zijn de vergadering van het zendeling-genootschap der Baptisten bij te wonen, dan die waar ik heden zelf het woord zal voeren. De vergadering waarheen ik u dacht te geleiden, is eene gewone vergadering; in die van onze broeders, de Baptisten, zult ge eenen zendeling hooren, die van Afrika's westkust is teruggekeerd en die gereed staat met twee nieuwe ambtsbroeders derwaarts terug te keeren. Daar ge den weg niet zult kennen, zal mijne gade u tot de deur der kerk vergezellen. Is mijne dienst volbragt dan zullen we u afhalen, en te zamen naar huis keeren."

Zoo gezegd, zoo gedaan. Omstreeks negen ure kwam de eerw. Treat overeenkomstig zijne belofte bij ons, nam plaats naast mij en woonde nog voor een groot gedeelte de vergadering bij, die zeer lang duurde wegens het groot aantal sprekers, die er het woord voerden. Na het uitspreken van den zegen, trad hij met mij naar de beide secretarissen van het zendeling-genootschap, de drie zendelingen en den leeraar der kerk, allen Baptisten, en reikte hun broederlijk de hand. Uit de wijze waarop hij dit deed, kon ik ligt opmaken, dat de verbroedering, die in dit land tusschen de verschillende afdeelingen van Christus kerk heerscht, daar in waarheid bestaat en niet geveinsd is.

Sedert ik de Vereenigde Staten heb bezocht, kan ik mij ook beter dan vroeger verklaren, waarom onze amerikaansche broeders weinig geneigdheid hebben doen blijken voor de deelneming aan het „Evangelisch Verbond"; immers het bestaat bij hen in werkelijkheid. Ik moet er ook bijvoe-

gen, dat, daar bij hen niet één enkele kerk bevoorregt wordt en allen voor de wet volkomen gelijk zijn, het welligt gemakkelijker is zich in dit land te verbroederen dan in Europa.

De openbare heiliging van den dag des Heeren, wordt in de Vereenigde Staten vooral begunstigd door de stilte en rust, welke er op dien dag heerschen. De Engelschen gaan door voor strikte waarnemers van den christelijken sabbat, doch de Amerikanen overtreffen ze, onzes inziens, op dit punt verre. Op Zondag ziet men noch rijtuigen noch omnibussen, noch equipages op de straten; alle winkels zijn gesloten, alle werkzaamheden geschorst. Toen ik een Zondag te Boston wilde doorbrengen, moest ik er des zaturdags avonds gaan slapen; want ik zou moeijelijk op Zondag morgen een rijtuig van Cambridge gevonden hebben om mij er heen te brengen.

Over het algemeen worden in elke kerk op Zondag drie godsdienstoefeningen gehouden, zonder de zondagschool mede te rekenen. Als ge er eene kerk binnentreedt, van welke gezindheid ook, treft ge er een aantal van 500, 1000, 1500 tot 2000 toehoorders aan, die in afzonderlijke banken zijn gezeten. Op het uur dat de dienst een aanvang neemt, is iedereen tegenwoordig. Men ziet er niet, gelijk bij ons, bezoekers laat ter kerk komen of anderen, die alleen de preêk gaan hooren. Zoodra de dienst is aangevangen, gaat niemand meer binnen. Ik heb opgemerkt, dat als de toehoorders eenmaal plaats genomen hebben, zij zich geen gesprek veroorloven; de ernst en aandacht is op elks gelaat te lezen. De meesten lezen in hun Bijbel of hebben hun gezangboek in de hand; want op de bank voor zich, vindt elk lid der gemeente de boeken, die bij de eeredienst in gebruik zijn.

Op het oogenblik dat de leeraar verschijnt, heft de ver-

gadering een gezang aan, dat te voren is opgegeven. Deze gezangen, die zeer schoon zijn wat betreft hun kernachtigen inhoud, en in dit opzigt met de duitsche gezangen kunnen wedijveren, worden zeer kunstmatig uitgevoerd, gedeeltelijk in kooren van heeren en dames, die op de galerij hunne plaats voor het orgel hebben.

Wij hebben slechts ééne zaak betreurd ten aanzien dier gezangen, overigens zoo uitmuntend en die op zich zelve voor ons een groot deel onzer stichting uitmaakten, namelijk dat ze bijna altijd uitsluitend door het koor en niet genoeg door de vergadering worden gezongen, die zich zelf geen kunde genoeg durft toevertrouwen om met de zangers mede in te stemmen.

Liturgie vindt men in Amerika niet, uitgezonderd in de episcopaalsche kerk. De gebeden worden geïmproviseerd; zij zijn gewoonlijk zeer uitvoerig en lang. Ook hoort men ze zittende aan, om, naar men mij zeide, niet door het langdurig staan in de aandacht te worden afgeleid. Terwijl men zittende bidt, staat de vergadering daarentegen bijna altijd op en blijft in die staande houding zoo lang er gezongen wordt. De gebeden der leeraars hebben ons dikwijls gesticht, maar we zijn aan de waarheid schuldig te erkennen, dat de gewoonte die zij hebben en waarin zij bijna allen met elkander overeenkomen, om met voorover gebogen hoofd en gesloten oogen te bidden, en in plaats van de handen zaâm te vouwen, ze van het eene tot het andere einde van den folio-Bijbel, die voor hen ligt, te bewegen, ons niet zeer natuurlijk, noch zeer gelukkig is toegeschenen.

De leerredenen worden op weinig uitzonderingen na, geschreven en gelezen. We hadden ondersteld, dat dit gebruik voortvloeide uithoofde elk leeraar ten minste tweemaal op een Zondag en eens in de week moest optreden,

en het daarom moeijelijk was drie preêken binnen acht dagen te memoriseren. Maar men heeft ons verklaard, dat dit hier niet de hoofdreden was van de gewoonte om de leerredenen op den kansel te lezen. De gemeenten in Amerika schijnen er niet alleen op gesteld te zijn om de beste leeraars te bezitten, maar ook om de beste preêken te hooren. Nu heerscht algemeen het gevoelen, dat eene preêk die voor de vuist wordt voorgedragen, niet eene wel overdachte en met zorg bewerkte leerrede kan zijn, en om een deugdelijk bewijs te hebben dat haar leeraar op zijn studeervertrek arbeidt, zien ze niet ongaarne zijn handschrift op den kansel.

Ik heb reeds boven gezegd en ik herhaal het hier, dat de leerredenen, welke ik gehoord heb, doortrokken waren van het Woord Gods en de kenmerken droegen eener ijverige en naauwgezette studie der Heilige Schriften; dat zij bovendien rijk waren aan lessen en vermaningen uit de christelijke levensbevinding, en dat hare opstellers bleken mannen te zijn, die hun eigen hart peilen en in gemeenschap des geestes leven met de leden hunner kudden, door in hare vreugde en smarten te deelen; dat zij eindelijk door rijke leeringen en de kennis der voornaamste bronnen der christelijke welsprekendheid uitmuntten. Ik heb er slechts één gebrek in opgemerkt en dat is, dat zij gelezen werden, en ik kan mijnen waarden ambtsbroeders in de Vereenigde Staten wel de verzekering geven dat, wanneer zij ze voor de vuist hadden voorgedragen, ik mij — ten minste ik vlei er mij mede — zou hebben weten te verheffen boven het vooroordeel hunner toehoorders en erkend hebben dat zij langen tijd waren bestudeerd voor den geopenden Bijbel en in den geest des gebeds.

De amerikaansche leeraars hebben geen onverwinbaren afkeer voor den tabbaard en de bef; evenwel preêken zij

meestendeels, uitgezonderd in de episcopaalsche kerk, in kostuum, somtijds zelfs in een overjas; deze is, wel is waar zwart, doch somtijds heb ik ze ook in het grijs gezien; het was in eene kerk te Buffalo, eene voorname stad, gelegen aan het meer Erié [7]), en zelfs heb ik er tot mijne verwondering een van wit linnen aangetroffen. Het was — dit moet ik bekennen — op den kansel in de kapel der indiaansche Tuscaroras. Het kwam mij voor dat het indiaansch opperhoofd, van wien ik elders gesproken heb en die op den kansel naast de zijde van zijnen missionaris stond, beter en meer voegzaam gekleed was dan hij.

Er is ééne zaak, die den vreemdeling bijzonder treft als hij voor de eerstemaal des zomers eene godsdienstoefening in de Vereenigde Staten bijwoont, namelijk het algemeen gebruik der waaijers. Men stelle zich eens eene vergadering voor van 1000 à 1200 personen, waar allen, mannen, vrouwen, kinderen en de leeraar zelf op den kansel, zijn voorzien van een buitengewoon grooten ronden waaijer, die uit palmbladen is zamengesteld en tot ventilatie-toestel kan dienen, waarmede men zich verkoelt. Zal ik 't zeggen? men heeft mij altoos een grooten waaijer aangeboden, telkens als ik eene kerk binnentrad, maar uit eene soort van kwalijk geplaatsten eerbied, ongetwijfeld voor de mannelijke waardigheid, kon ik het niet van mij verkrijgen hem aan te nemen, en ik zou liever een soort van verstikking hebben ondergaan, dan zelfs voor een oogenblik in dit opzigt Amerikaan te worden. Ik moet er bijvoegen, om eenigermate dit gebruik te regtvaardigen, dat de warmte in de Vereenigde Staten buitengewoon is; de zomers, zelfs in de noordelijke staten, evenaren die van Rome en Napels, en soms die van Indië of Cuba. Bovendien zijn het altoos volle kerken; ook zijn ze meer uit hout dan uit steen

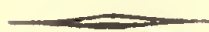
[7]) Zie de *Aanteekeningen* hierachter (7).

zaâmgesteld. Al deze oorzaken strekken ter verklaring van een gebruik, dat aanleiding geeft tot een vrij aanzienlijken tak van handel. Deze waaijers kosten zeer weinig, zijn uit China afkomstig, en worden, naar men mij verhaalde, door schepen die met geene andere ladingen dan met deze voorwerpen worden bevracht, aangebragt. Zoowel in de kerken als in de huizen wordt er een buitengewoon groot aantal van verbruikt.

Ik heb in Amerika het H. Avondmaal bijgewoond en er deel aan genomen met vijf à zes honderd personen. Elke maand wordt de tafel des Heeren aangeregt, en als ik mij voor den geest breng, dat al deze talrijke avondmaalgangers zich zelven duidelijk rekenschap kunnen geven van hun geloof als Christenen, dan moet ik bekennen, dat dit schouwspel op zich zelf alleen het stichtelijkste der godsdienstplegtigheden is.

De godsdienstoefening wordt in Amerika niet, gelijk bij ons, met eene kollekte ten behoeve der armen besloten. Ik vroeg er de reden van en men gaf mij tot antwoord: „wij hebben geene armen, of zoo er zich al een aanbiedt, voorzien wij in zijne behoeften op eene andere wijze.”

Gelukkig land, waar elkeen in vrede arbeidt en zijn brood wint, om in zijn eigen levensonderhoud zoowel als in dat van zijn gezin rijkelijk te voorzien; waar de nijverheid vooruitgaat en de handel bloeit; waar de burger zich gelukkig acht onder eene constitutie en regering te leven, die naar zijne behoeften berekend zijn, en waarvoor hij al zijne sympathie gevoelende, met moed en vol vertrouwen eene toekomst te gemoet gaat, die door het licht van het Woord van Christus verhelderd, hem in het verschiet met de liefelijkste en glansrijkste stralen tegenblinkt!



V.

De christelijke genootschappen

en philantropische werken.

Zijn de kerken in de Vereenigde Staten in een bloeijenden toestand, de christelijke werken zijn er niet minder voorspoedig. De wakkere ijver en volharding, die de Amerikanen aan den dag leggen in het graven van kanalen, aanleggen van spoorwegen, ontginnen van woeste gronden, en ontwikkelen der bronnen eener verbazende industrie, betoonen ze ook op het uitgebreid veld der evangelische vereenigingen. Zoowel op het eerste als tweede gebied vertoont zich dezelfde energie van het nationaal karakter, dezelfde stoute geest, die alle bezwaren en hinderpalen weet te overwinnen. Hebben de burgers der Vereenigde Staten geaarzeld, toen het nog onlangs gold de beslissing van den aanleg eens ijzeren spoorwegs, die in eene regte lijn van Nieuw-York naar den Stillen Oceaan, over Californië zou loopen en eene uitgestrektheid lands van ongeveer duizend mijlen zou doorsnijden? Geenszins. Bij ons vertrek uit de Vereenigde Staten was reeds eene som van *f* 625,000,000 bijeengebragt ter bestrijding der kosten van deze kolossale onderneming. Men moet zich dus niet verwonderen, zoo de Vereenigde Staten op intellectueel gebied uitkomsten opleveren, die de Christenen in Europa als fabelachtig zouden beschouwen. Zie hier eenige voorbeelden daarvan:

Het amerikaansche Bijbelgenootschap te Nieuw-York had zich sedert eenige jaren loffelijk van zijne taak gekweten. Acht à negenmaal honderd duizend exemplaren der H. Schrift liet het jaarlijks drukken en verspreiden. Maar dit kon den ijver van het bestuur, dat aan het hoofd dezer uitmuntende instelling is geplaatst, nog niet genoeg voldoen. De directeuren van dit genootschap wilden elk jaar niet *één* millioen, maar *millioenen* Bijbels verspreiden. Zij achtten daartoe een grooter gebouw dan hetwelk zij tot hiertoe bezeten hadden, noodzakelijk. Den 29sten Junij 1852 werd de eerste steen gelegd van het nieuwe gebouw en reeds eenige maanden daarna was het voltooid. De kosten beliepen 625,000 gulden. Deze aanzienlijke som werd niet, zoo als men al ligt denken zou, uit de gewone ontvangsten van het genootschap gevonden, die tot het drukken en verspreiden van Gods Woord zijn bestemd en die in het afgeloopen jaar 866,355 gulden (dat is 94,492 guld. meer dan het vorige jaar) bedroegen, maar was grootendeels, bij wijze van inschrijving, door partikulieren bijeen gebragt. Wij hebben zelf dit *Bijbel-Huis* (*Bible-House*), gelijk men het noemt, voltooid gezien. Het is ontegenzeggelijk het grootste en schoonste gebouw, dat men in Nieuw-York aantreft. Het beslaat eene oppervlakte van meer dan drie vierde acre. Men vindt er alles bijeen: de talrijke en altijd in werking zijnde persen van het genootschap, de papiermagazijnen, de binderijen, de depôts der Bijbels, de bureaux, de zalen waarin de onderscheidene afdeelingen van het hoofdbestuur bijeenkomen, enz. In een der zalen ziet men de portretten der stichters van het genootschap. Onder hen merkten we met genoegen, in de eerste plaats op, die van Boudinot *), Jay, en zoo we ons niet be-

*) Elié Boudinot vermaakte eene gift van ƒ 25,000 aan het amerik. Bijbelgenootschap, waarvan hij eene reeks van jaren voorzitter was.

driegen, van LAURENS, afstammelingen der uitgeweken Hugenoten en de eerste voorzitters van het genootschap. Het *Bijbel-Huis* is zoo groot dat er van de zalen, welke het bevat, verscheidene verhuurd kunnen worden (ten minste als het genootschap dat ze gesticht heeft er geen gebruik van maakt) aan verschillende godsdienstige en philantropische instellingen, hetgeen eene jaarlijksche rente oplevert, welke in de eerste plaats bestemd is tot aflossing der nog op het hoofdbestuur rustende schuld en vervolgens om de inkomsten van het genootschap te vermeerderen. Zoo gaat het gewoonlijk in de Vereenigde Staten. Eene christelijke onderneming is er allereerst een werk des geloofs, maar zoo groot is het doorzigt en het administratief beheer onzer amerikaansche broeders, dat zij er bijna altijd eene uitnemende zaak door wordt, die ook aan de onderneming geldelijke voordeelen oplevert.

De Zendelinggenootschappen doen niet mindere wakkere pogingen, om het Evangelie aan de Heidenen te verkondigen, dan het Bijbelgenootschap standvastig voortgaat om Gods Woord te verspreiden. In het vorige jaar beliepen de ontvangsten der beide grootste amerikaansche zendelinggenootschappen (de *American Board* en de *Board of the Presbyterian Church*) gezamenlijk eene som van 1,138,969 gulden. In hetzelfde jaar zond het eerste dezer twee genootschappen zeven en dertig, en het tweede zestien nieuwe zendelingen en hulp-zendelingen uit. Alzoo hebben in hetzelfde jaar twee amerikaansche zendelinggenootschappen het getal arbeiders in den wijngaard des Heeren, die het Evangelie aan de Heidenen verkondigen, met drie en vijftig vermeerderd. Daar wij van elk dezer vereenigingen niet alle bijzonderheden kunnen mededeelen, die ons bekend zijn, bepalen we ons bij de vermelding van enkele harer kenmerkende werkzaamheden. Zie hier er ééne, die den

geest des geloofs en volharding aantoont, die het bestuur der vereeniging bezielt. In 1837, een jaar waarin de handel in de Vereenigde Staten ontzettende verliezen leed, had de amerikaansche Raad der Buitenlandsche Zendingen als maatregel van voorzigtigheid gemeend het vertrek van eenige zendelingen, die reeds eene bestemming hadden ontvangen naar eene der talrijke zendingsposten, door haar over de oppervlakte des aardbodems ondernomen, te moeten vertragen. Men lette hier wel op wat de vereeniging in dit bijzonder geval deed. Er was geene sprake van het sluiten der seminariën, noch van de terugroeping der zendelingen van het veld huns arbeids, maar alleen van het uitstellen van het vertrek van eenige zendelingen, die zich naar den hun aangewezen post hadden kunnen begeven. Het bestuur verklaart in zijn jongst verslag, dat het sedert berouw heeft gevoeld over zijn genomen besluit; dat het dit noodlottig beschouwt en dat de droevige gevolgen van dien maatregel zich nog doen gevoelen. De mededeeling is te belangrijk dan dat wij ze hier niet zouden nederschrijven: „Het wordt thans erkend — zoo verklaarden de directeuren — dat een zendelinggenootschap zich niet blootstelt aan een bankroet, door zendelingen, goed van hoofd en hart, uit te zenden. Het zendingswerk is bij uitnemendheid het werk van den Heer; het is gegrond op een bepaald bevel, op eene bepaalde belofte, op een bepaald toezigt des Heeren; voor den Christen, die door de goddelijke genade en Voorzienigheid tot dit werk is geroepen, is het gevaar om te vertrekken niet grooter dan het is voor een zendelinggenootschap om hen uit te zenden..... In 1837, een jaar van rampspoed en ondergang voor de handelswereld, heeft ons genootschap uit voorzigtigheid gemeend eenige zendelingen, die gereed stonden te vertrekken, te moeten terughouden; maar het heeft

zich nog niet laten ontmoedigen door de gevolgen van den ontzenuwenden invloed, die deze beslissing op de collegiën, seminariën en gemeenten heeft geoefend, In de daad, het eenige zekere middel om fondsen voor het zendingswerk te erlangen, is om mannen uit te zenden, die God daartoe heeft geroepen, zich verlatende met kinderlijk vertrouwen op de beloften des Heeren" *).

Om een denkbeeld te geven van het vertrouwen, dat het zendingswerk bij alle klassen der maatschappij in Amerika geniet, hebben we hier boven vermeld, dat een secretaris van het Congres twee zonen had, die zendelingen waren. We kunnen er bijvoegen, dat een van deze als martelaar in China gestorven is; de vader, de achtenswaardige WALTER LOWRIE, is zelf met den anderen zoon, die uit Indië teruggekeerd is, secretaris geworden van het zendelinggenootschap der presbyteriaansche kerk. Daaruit blijkt, dat men in de Vereenigde Staten er niets krenkends in vindt gelegen, wanneer iemand die de betrekking van secretaris bij het amerikaansche Congres heeft bekleed, de functiën van secretaris op zich neemt bij eén der evangelische zendelinggenootschappen ten behoeve der Heidenen. Onder het getal secretarissen der verschillende zendelinggenootschappen, is er altoos een, wien uitsluitend de taak is opgedragen de scholen der theologische faculteiten te bezoeken. Elk jaar begeeft hij zich naar het een of ander seminarie en brengt er onderscheidene dagen door, hetzij met in het openbaar te prediken, of met het houden van afzonderlijke gesprekken met de studenten. Bijzondere en dringende vermaningen worden dezen kweekelingen op het hart gelegd; men wekt ze op om zich zelven voor God te onderzoeken

*) *Forty-third Annual Report of the American Board of Commissioners for Foreign Missions.* 1852 bl. 17.

en het gewigt hunner roeping wèl te overwegen, hetzij men voornemens is die aan de verkondiging van het Evangelie onder de Heidenen, hetzij aan de dienst des Heeren in het vaderland te wijden.

De secretarissen zien hun bezoek dikwijls met eene gunstige uitkomst bekroond en het is niet zeldzaam dat twee, drie en zelfs meer jeugdige Christenen zich gezamenlijk laten inschrijven, om onder de banier des kruises het heidendom in zijne verouderde verschansingen te bestrijden. Wanneer de werkzaamheid van de secretarissen der zendelinggenootschappen dergelijke vruchten oplevert, beschouwen de voorzitters en hoogleeraren der godgeleerde seminariën die uitkomsten, wel verre van er eenig leed over te gevoelen, veelmeer als eene eer voor hunne inrigting en als een zegen van God.

De onvermoeide ijver van het Traktaat-genootschap heeft ons niet minder getroffen dan die der zendelinggenootschappen en het Bijbelgenootschap te Nieuw-York. Het eerste heeft even als het laatste zijn afzonderlijk gebouw, zijne drukpersen en magazijnen. Het is ons niet mogelijk, zelfs ten naaste bij, hier een denkbeeld te geven van het aantal geschriften, dat het Traktaatgenootschap te Nieuw-York, een der meest geachte en aanbevelenswaardige in de Vereenigde Staten, jaarlijks verspreidt. Zijne geschriften bestaan niet enkel uit traktaatjes, maar ook uit boeken en tijdschriften. Men vindt ze in onderscheidene talen, de meesten in de engelsche, de overigen in de hoogduitsche, fransche, spaansche, portugeesche, italiaansche, nederduitsche, deensche, zweedsche, hongaarsche en andere talen. Drie bezoldigde secretarissen, onderscheidene agenten en reizigers, een aanzienlijk getal ondergeschikte bedienden houden zich het gansche jaar onledig met het verrigten der werkzaamheden van dit genootschap.

Welk een leven en bedrijvigheid bij al die persen en in al die werkplaatsen! Wij hebben er zelf van de *American Messenger*, een dagblad voor jongelieden, 200,000 exemplaren, en van een ander *Child's Paper*, een blad voor de jeugd, 300,000 exemplaren zien drukken. Een mecanieke hand vatte telkens de gedrukte bladen aan, zoodra zij onder de pers te voorschijn kwamen en legde ze zoo vaardig en netjes bijeen, als het door de hand van een werkman had kunnen geschieden. De werktuigkunde heeft in de Vereenigde Staten zulk een hoogen trap van volmaaktheid bereikt, dat zij de levenlooze stof schijnt te bezielen en het verstand van den mensch op zijde te streven, door zijne krachten te verviervoudigen en zijne werkzaamheden te verdubbelen. [8]).

Een genootschap, dat niet minder merkwaardig is dan het godvruchtig traktaatgenootschap, is de amerikaansche Zondagschoolvereeniging (*American sunday school Union*). Dit genootschap heeft eene ware letterkunde voor de jeugd en jongelingschap in het leven geroepen. Zijn catalogus bevat het verbazende getal van 2000 onderscheidene werken, zonder daarbij mede te rekenen een even aanzienlijk getal traktaten en brochures, insgelijks voor de jeugd bestemd. Vorm en inhoud zijn zeer verschillend: men heeft geschiedenissen, levensbeschrijvingen, bijbelsche verklaringen, christelijk-zedekundige werken enz., maar al de geschriften ademen eenen waarachtig evangelischen geest, en strekken even als het onderwijs in de zondagscholen, om dat krachtige geslacht te vormen, dat grondig bekend is met de waarheden des Bijbels, dat reeds vroegtijdig gevoed is met het Woord van God, met waarheden die de volken groot en de natiën voorspoedig maken. Alleen in het afgeloopen

---

[8]) Over de GODSDIENSTIGE JOURNALEN zie men de *Aanteekeningen* hierachter (8).

jaar is het getal onderwijzers en onderwijzeressen in de verschillende staten der Unie, met 10 à 12,000 toegenomen, die in de zondagscholen onderwijs geven, en het genootschap verklaart in zijn jongst verslag het magazijn van boeken, dat over de vorige jaren verscheidene millioenen bevat, met een half millioen vermeerderd te hebben *).

Van 1848 tot 1851 bedroegen de gezamenlijke ontvangsten der verschillende genootschappen, die zich met de verspreiding des Evangelies op het vaste land van Amerika *(Home Mission)* onledig houden, eene som van 5,327,500 gulden en dat der ontvangsten van de Vereenigingen der Buitenlandsche Zendingen *(Foreign Missions)* 4,407,500 gulden.

Onder vele andere instellingen wekte in hooge mate onze belangstelling, het gesticht dat tot toevlugtsoord strekt voor de weezen der negers, en dat te Nieuw-York is opgerigt. Wij troffen er een 5 à 600 tal negertjes en negerinnetjes aan van 6 tot 12 jaren, die uitmuntend verzorgd en vaderlijk opgekweekt worden, terwijl zij een degelijk elementair onderwijs en tevens eene waarlijk christelijke opvoeding ontvangen. Aan het hoofd dezer instelling is geplaatst een comité van godvruchtige vrouwen uit den

---

*) De heer Buddingh, die de Vereenigde Staten heeft bezocht, en onze letterkunde met een hoogst belangrijk geschrift over de *kerk*, *school* en *wetenschap* van dat land verrijkt heeft, schreef onlangs, vooral met het oog op Nederland, dit behartigenswaardige woord:

„Elke kerk in Amerika telt hare zondagschool en wordt door de gemeente gesteund en bevorderd. Wanneer zullen in Nederland toch de oogen eens algemeen opengaan voor zulke nuttige inrigtingen? Wanneer zullen *al* onze steden en dorpen eens hare zondagscholen, christelijke leesbibliotheken, hare zendeling-genootschappen en vereenigingen ter verbreiding der Evangelische waarheid tellen? Hoeveel konden en behoorden predikanten en onderwijzers daartoe bij te dragen?"

deftigen stand, die elk in het bijzonder, bij afwisseling, er geheele dagen doorbrengen en door haren persoonlijken omgang en christelijk voorbeeld de taak der vaders en moeders verligten. Het goede uiterlijk dezer lieve kleinen, op wier gelaat het waas van vergenoegen verspreid lag, beviel ons zeer. Zij rekenden in ons bijzijn, zonder grift of lei uit het hoofd, hetgeen ons inderdaad verbaasde, en zeiden ons zamenspraken op over het gebed en de vergiffenis van beleedigingen, waaruit men kon opmaken, dat het hart er niet vreemd aan was en in waarheid het van buiten geleerde heiligde.

We konden de Vereenigde Staten niet verlaten zonder de stad Lowell bezocht te hebben, dat wonder van amerikaansche nijverheid. Men stelle zich voor, eene stad van 37,000 zielen, waar men 12,633 werklieden telt: 4,168 mannen en 8470 vrouwen en jonge dochters. Twaalf industriële maatschappijen zetten er jaarlijks een kapitaal van 34,750,000 gulden om. Wordt het ruwe en onbewerkte katoen naar de zesde verdieping der fabriek gebragt, in het beneden-gebouw aan straat vindt men het in gedrukte sitsen veranderd, die terstond worden ingepakt en verzonden. De hoeveelheid stoffen van elke soort, die ieder jaar te Lowell bewerkt wordt, is zoo groot, dat als men alle stukken te zamen, aan elkander hechtte, men een groot lint zou verkrijgen, waarmede men den omtrek van onzen aardbol zou kunnen omvatten. Van deze stoffen maakt men eene lengte van zeventien mijlen in het uur, dat is, men werkt in deze bewonderenswaardige stad met eene snelheid gelijk aan die van den spoortrein, zoo als de „Gids voor den bezoeker van Lowell" zich uitdrukt.

Doch mogt ook de ontwikkeling der nijverheid van Lowel onze bewondering wekken, deze bewondering maakt

weldra plaats voor de voldoening, die de Christen smaakt, wanneer hij vraagt naar het „zedelijk toezigt" en de „vaderlijke zorgen," waaronder de 8 à 9000 werksters in Lowell zijn geplaatst. Hare patronen hebben geschikte woningen laten bouwen en meubeleren, waar zij gehuisvest en gevoed worden, tegen een matig kostgeld. De gebouwen die haar tot woning verstrekken zijn ongemeen groot; maar zijn in afzonderlijke woningen van elkander afgescheiden, waarin de werksters in afdeelingen of vereenigingen van vier en twintig jonge dochters, worden gesteld onder het toezigt eener achtenswaardige vrouw, die het huishouden bestuurt en de tucht des huizes doet in acht nemen. Iedere werkster heeft hare afzonderlijke kamer en allen vereenigen zich, als zij dat verkiezen, in de zaal, waar zij boeken ter lezing en eene kleine bibliotheek vinden. De kamers, zelfs de trappen zijn met goede tapijten belegd. Als ge die jonge dochters hare woningen ziet verlaten, om zich naar hare werkplaatsen te begeven, dan zoudt ge haar, naar haar fatsoenlijk uiterlijk en nette kleeding, met hare shawls en parasols te oordeelen, voor jonge dochters van geheel anderen stand houden. Inderdaad, er bevinden zich onder haar dochters van dorps-predikanten, die het niet beneden zich achten drie of vier jaren in Lowell te komen doorbrengen, om er door eenen eerlijken arbeid en als de vrucht van hare spaarzaamheid eene som van ongeveer 1000 gulden te verzamelen, die haar later tot bruidschat dient. In Amerika wordt de arbeid geacht, niemand te onteeren; alleen de ledigheid en luiheid strekken tot oneer. De werksters van Lowell verdienen 10 gulden à 12 gulden 50 cent per week. De helft dier som strekt om haar kostgeld te betalen. Zij kunnen dus 5 à 7 gulden 50 ct. elke week wegleggen. Men weet dat eenige werksters een maandblad redigeren en uitgeven, waarvan wij

twee nommers, opmerkenswaardig van inhoud, te Parijs hebben medegebragt *). We behoeven hier niet bij te voegen, dat haar gedrag volkomen betamelijk is. De directeuren der verschillende afdeelingen laten noch in hunne werkplaatsen, noch in hunne kosthuizen (*boarding houses*) iemand toe, wier zeden verdacht zijn; zij zouden er zelfs geene werksters aannemen, die niet godsdienstig waren, en geen geregeld gebruik maakten van de openbare godsdienstoefeningen op den dag des Heeren. Er bestaan te Lowell 30 kerken van onderscheidene gezindten [9]).

Indien we een uitvoerig werk over de Vereenigde Staten wilden schrijven, we zouden voorzeker nog van vele andere inrigtingen hebben te gewagen, en vele wetenswaarde bijzonderheden kunnen vermelden; maar onze lezers weten dat we ons slechts eenige maanden in de Vereenigde Staten hebben opgehouden, en dat we hun alleen opmerkingen over de personen en zaken, waarmede we op godsdienstig en zedelijk gebied in dit kort tijdsverloop kennis hebben gemaakt, beloofd hebben. We kunnen echter van het onderwerp der christelijke werken niet afstappen, zonder twee voorbeelden aan te halen van de even doelmatige als bereidvaardige milddadigheid onzer amerikaansche broeders.

In de lente van het jaar 1853 kwam de eerw. Revel,

*) De heer D. Buddingh deelde onlangs in het door hem geredigeerde weekblad: *de Zendeling voor stad en dorp*, mede, dat de fabriekstad Lowell, in Massachusets, onderscheidene *dichteressen* telt onder de vrouwen en meisjes, die in de fabrieken arbeiden, en genoegzamen tijd vinden ter veredeling van haren smaak. Hij gewaagt voorts van een „Muzen-Almanak," met bijdragen in proza en poëzij, door haar geredigeerd en uitgegeven.

9) Zoo is het te Lowell, in Massachusetts; doch wat geschiedt in Nederland voor de bescherming van den fabriekstand? *Hoeveel zou daaraan kunnen gedaan worden, en hoe dringend noodig!*

Bijzonderheden over de fabriekstad Lowell, en hare navolgenswaardige instellingen, vindt men in de *Aanteekeningen* hierachter (9).

moderator van de Synode der Waldenzen, in Amerika. Hij werd van wege haar met eene zending belast, ten einde eene som van 50,000 gulden bijeen te brengen tot het stichten eener theologische school, die noodzakelijk werd gekeurd in den tegenwoordigen, geheel veranderden en voorspoedigen toestand, waarin zich de evangelische gemeenten der valleijen van Piemont bevinden. Revel werd in eenige voorname steden in de noordelijke staten met groote belangstelling gehoord. Doch de zomerwarmte deed zich reeds gevoelen; de aanzienlijkste familiën maakten zich gereed naar het land of naar de boorden der zee te vertrekken. Men wilde onzen broeder uit de waldenzische valleijen vermoeijenissen en een kostbaren tijd besparen. „Gaat — zoo voegden eenige Christenen hem toe — gaat naar uwe gemeenten terug, waar uwe tegenwoordigheid meer noodig is dan hier. Wij beloven u de *f* 50,000, waarom ge ons vraagt en die ge noodig hebt, te zullen geven." — Wij twijfelen er niet aan of de *f* 50,000 zijn thans reeds gevonden, en welligt overschreden *).

Nog niet lang geleden gaf een rijk industriëel te Nieuw-

*) In Nederland werd in het vorig jaar, ten behoeve der stichting eener protestantsche kerk te Turin, eene som van *f* 22,256.78[5] bijgedragen. Deze bijdrage tot uitbreiding van de kennis des Evangelies in Italië, zal honderdvoudige rente geven. Immers van den wakkeren ijver der *Waldenzen*, in de verkondiging van het woord des levens aan den dag gelegd; van de zegenrijke vruchten die zij van hunnen onvermoeiden arbeid inoogsten, in een land waar het bij- en ongeloof heerschende zijn en de materiële welvaart kwijnt, laat zich voor de toekomst van Italië veel goeds verwachten. Merkwaardig is het verschijnsel, dat de *Waldenzen*, die in vroeger eeuwen in Frankrijk zoo veel toebragten tot verspreiding van het zuivere Evangelie en ter bevordering der Kerkhervorming, ook thans weder in Italië zulk eene belangrijke taak schijnen te vervullen hebben! Wie ziet ook hier niet den vinger Gods in het behoud dier vrome getuigen der waarheid! *Vert.*

York een schitterend blijk van milddadigheid. William Cooper had als werktuigkundige een aanzienlijk vermogen gewonnen. Zich herinnerende dat hij in zijne jeugd door het gemis der middelen tot het ontvangen van onderrigt, zich alleen met de hem van natuur aangeboren gaven vergenoegen moest en daardoor menige moeijelijkheid te doorworstelen had, nam hij het besluit om aan jonge lieden, die geen fortuin, maar wel aanleg bezaten, de middelen te verschaffen om hun onderrigt te geven en tot kundige mannen te vormen. Om dit doel te bereiken, legde hij eene som van 750,000 gulden ten koste voor het stichten van eene groote inrigting, waarin onderwijs werd gegeven door de voortreffelijkste leeraren in de wis-, natuur- en werktuigkunde, aan jonge lieden, die geschikt bevonden werden voor dergelijke studiën. Men vond er een uitgebreid museum, groote werkplaatsen, eene rijke bibliotheek, in één woord, al wat kon bijdragen tot het stichten eener doelmatige industrie- en handwerkschool.

Een mijner vrienden wees mij William Cooper aan, toen hij in eene der straten van Nieuw-York ons voorbijreed. Hij die een millionair is, was gezeten in een door hem zelf bestuurd rijtuig, met één paard bespannen, en door geen lakkei of koetsier vergezeld. Hij is een eenvoudig, maar waarlijk groot man, op wiens gelaat eene even groote goedhartigheid als zedige bescheidenheid stond uitgedrukt.

Deze voorbeelden zijn niet zeldzaam in de Vereenigde Staten. Wordt er veel geld gewonnen, men weet ook uit de welgevulde beurs mild aan anderen mede te deelen. De kerk en het vaderland zijn twee heilige passiën, die het hart der amerikaansche burgers doen ontgloeijen en de bron zijn waaruit bij hen de schoonste werken van liefdadigheid en menschenliefde voortvloeijen.

VI.

Verschillende bijzonderheden

en opmerkingen.

De kerkhoven in Amerika, vooral die in de groote steden, hebben weinig overeenkomst met die, welke men in Parijs aantreft. Hier toch raakt de eene groeve de andere, en grenst het eene graf aan het andere. Men zou ze een grooten oogst, een digt bosch van grafgesteenten kunnen noemen, waar de bodem steeds wordt betwist en geen duim gronds verloren gaat, zonder er voor eenig graf partij van te trekken. In de Vereenigde Staten daarentegen, zijn de godsakkers van grooten omvang en gelijken meer op uitgebreide parken en groote tuinen. Men kiest er gewoonlijk eene of andere plaats voor uit, die rijk is in heuvels, kleine valleijen en vijvers. Digt en ruig geboomte, bevallige groene grasperken, grotten door de natuur zelve gewrocht, maken er de sieraden uit. De lijkgesteenten betwisten elkander den grond niet gelijk bij ons, maar zijn op een grooten afstand van elkander geplaatst. Op den top van een heuveltje ontwaart uw oog een eenzaam graf, door geboomte belommerd en door de natuur prachtig getooid. Op twee of driehonderd schreden van daar, ziet ge een ander, gelegen aan den voet eener rots of aan de boorden van eenen vijver. In alle rigtingen worden deze godsakkers doorsneden door wel onderhouden wegen, waar de rijtui-

gen vrij mogen cirkuleren. Het zijn ware wandeldreven *), waarheen de Amerikaan zich met zijn gezin begeeft. *Mount-Auburn*, nabij Boston, en *Greenwood*, nabij Nieuw-York gelegen, zou men eenigzins het bosch van Boulogne dier beide steden kunnen noemen, met dit verschil echter, dat men er heengaat en ze verlaat, met den indruk van de rustplaats der dooden bezocht te hebben. Op het gelaat dier wandelaars staat zoo min dartelijke vrolijkheid, als stroeve ernst te lezen. Wij hebben te Mount-Auburn meer dan een jeugdig paar ontmoet, dat in de eerste jaren hunner echtverbindtenis het graf hunner bloedverwanten kwamen bezoeken of het plekje kozen, waar zij dachten eenmaal zelf ter ruste te worden gelegd. Zij waren in opgeruimde en blijmoedige stemming, doch het was eene opgeruimdheid van stillen en peinzenden aard. Dit heeft ons bijzonder getroffen, we maakten er uit op, dat de dood bij hen geen afschrikkende gedachte opwekte, maar dat ze niet schroomden zich vroegtijdig met haar gemeenzaam te maken.

De grafzerken zijn op onderscheidene plaatsen gelegen, verschillen onderling in aanleg, vorm en bewerking, doch kenmerken zich alle door eene groote eenvoudigheid. In Amerika is de protestant van gevoelen, dat de godsakker ongetwijfeld de plaats niet is om zich te beroemen, en dat

*) In onze nederlandsche kolonie Suriname, te Paramaribo, vindt men een fraai kerkhof, met eene allée oranjeboomen, aloë's en andere bloeijende planten en gewassen. Met de godsakkers in de Vereenigde Staten en Suriname zou men eenigzins, wat de wandeldreven betreft, kunnen vergelijken onze kerkhoven, aangelegd in het Muiderbosch, *Eik en duinen* nabij 's Gravenhage, en dat te Warnsveld (nabij Zutphen), ofschoon ze niet dien uitgestrekten omvang hebben. Het eerste onderscheidt zich door zijn fraai geboomte, het laatste door zijne schoone wandeldreven, bloeijende heesters en fraaije vergezigten in de omliggende streken. *Vert.*

de ijdelheid nergens minder gepast en meer onverschoonbaar is dan daar, waar de dood alle ongelijkheid heeft opgeheven. Dat is ook ons gevoelen. Één enkel lijkgesteente maakt eene uitzondering op dezen regel. Het werd opgerigt door een vader, catholiek, ter nagedachtenis van zijne eenige dochter; het had een franschen naam tot opschrift. De ongelukkige vader keerde met zijne dochter, een meisje van een bevallig uiterlijk en uitstekende geestgaven, van een bal terug en was voornemens de vriendin zijner dochter die met hen in het rijtuig was gezeten, naar hare woning te geleiden. Hij stapte met het meisje uit het rijtuig, schelde aan en bragt haar aan den ingang harer woning. Eenige minuten verloopen; in dit oogenblik worden de paarden, die aan zich zelven zijn overgelaten, schichtig, gaan met het rijtuig door, waardoor het verbrijzelt . . . en toen de heer C. terugkeert, vindt hij zijn kind dood op straat liggen. Zijne droefheid was hartverscheurend; hij was ontroostbaar, en om zijne smart te verligten, besloot hij de som, die hij als huwelijksgift voor zijne dochter had weggelegd, te besteden voor het stichten van een prachtig aan hare nagedachtenis gewijd monument, dat van zijne droefheid getuigenis zou dragen. Beeldhouwer en bouwmeester hadden om strijd al de middelen hunner kunst er aan te koste gelegd; niets ontbrak er in dit opzigt aan. Doch de weelde op eene dergelijke plaats doet u pijnlijk aan. Het doet den burgers van Nieuw-York wel is waar geen leed, op hun kerkhof te Greenwood zulk een meesterstuk te bezitten, en zij wijzen het u wel niet zonder eenige zelfvoldoening aan; maar niet één van hen komt het in de gedachte om die trotsche en ijdele grootheid na te volgen, dat noch hunne beginselen, noch hunne zeden eigen is.

Wij hebben te Nieuw-York de opening bijgewoond van het kristallen paleis, en daar we het genoegen hadden gehad dat te Londen te zien, waren we in staat eene vergelijking tusschen den aanleg van beide gebouwen te maken. Dat te Londen had ongetwijfeld een ruimer omvang en grootscher aanzien; dat te Nieuw-York was in de evenredigheden beperkter en misschien van een behagelijker voorkomen. Het gebouw te Londen, van het middenpunt uitgaande, strekte zich ter regter- en linkerzijde als een groot parallelogram uit, waarvan het moeijelijk was met één oogopslag de gansche uitgestrektheid te omvatten. In dat te Nieuw-York zag men rondom het middelpunt of den koepel vier galerijen hare vleugelen in vier verschillende rigtingen uitstrekken en op die wijze een meer harmonisch geheel opleveren, dat gemakkelijker door den blik was te omvatten. Wie van beide tentoonstellingen belangrijker was, gedoogt geene vergelijking. Wie kon verwachten dat de industriëel uit Europa den Atlantischen Oceaan zou oversteken, om na verloop van twee jaren en op een afstand van 12 of 1500 mijlen, eene herhaling op kleiner schaal te gaan zien van eene tentoonstelling, zóó luisterrijk als die te Londen, en welke, zonder het bezwaar eener moeijelijke reis, door slechts het kanaal over te steken, kon worden bezocht? Maar er is ééne zaak, die de beide nijverheidspaleizen gemeen hebben: dat is, de godsdienstige inwijding waarmede het een zoo wel als het ander zijn geopend. Gelijk te Londen een anglikaansch bisschop, in tegenwoordigheid van de Koningin en haar geheele hof, de groote tentoonstelling van algemeene nijverheid door het gebed had ingezegend, evenzoo smeekte te Nieuw-York een protestantsch bisschop, in tegenwoordigheid van den president der republiek en zijnen raad, in een zalvend en evangelisch gebed, den Goddelijken zegen af over het vaderland, de nationale

nijverheid en de gansche aarde. Men zal ons welligt vragen, waarom bij deze plegtige gelegenheid, de taak om het kristallen paleis op godsdienstige wijze in te wijden, eer aan een episcopaalschen dan aan eenig anderen protestantschen leeraar was opgedragen? We hebben ons zelven die vraag gedaan. Inderdaad, in een land waar de eerediensten niet bezoldigd worden en waar bijgevolg niet eene enkele kerk bevoorregt wordt, valt het moeijelijk eene keuze te doen uit de verschillende godsdienstige gezindheden. Men gaf ons ten antwoord, dat deze keuze heeft afgehangen van den president der republiek en dat het de generaal PIERCE was, die den bisschop WAINRIGHT van Nieuw-York had verkozen, omdat hij met hem in bijzondere vriendschapsbetrekkingen stond [10]). Dat eenig leeraar zich over de voorkeur, bij deze gelegenheid aan de episcopale kerk geschonken, gekwetst gevoelde, is mij niet gebleken. Ze vonden het zeer natuurlijk, en op den dag dezer indrukmakende plegtigheid, zag men op de estrade om den president en den bisschop, die de dienst verrigtte, leeraars van alle godsdienstige gezindten uit Nieuw-York geschaard, waaronder ik Presbyterianen der beide scholen, leden der Hollandsche Hervormde kerk, Congregationalisten, Baptisten en zelfs den catholieken bisschop dier stad opmerkte.

Het is bekend, dat men het penitentiair stelsel in de Vereenigde Staten bijzonder bestudeerd heeft. Men heeft het uit zeer verschillende oogpunten in praktijk gebragt, en men is geslaagd in de verwezenlijking er van op zeer groote schaal. We hebben te Boston eene gevangenis bezocht, die een meesterstuk van dien aard mag heeten. Zij is gebouwd uit steen en ijzer, zonder dat daarbij een enkel stuk hout is gebruikt. Op welk punt de wachthebbende

10) Over den president PIERCE zie men de *Aanteeken.* hierachter (10).

suppoost zich ook plaatst in den grooten omvang des koepels, die het middenpunt beslaat, hij slaat van daar (en hij alléén) al de cellen der gevangenen gade. Deze zouden volstrekt niets kunnen doen dat aan zijn oog ontging. Hier worden niet alleen crimineel veroordeelden, maar zelfs dronkaards opgesloten. Ieder die op den openbaren weg in staat van dronkenschap wordt gevat, wordt er terstond heen gebragt en blijft er een korteren of langeren tijd. Den dag waarop ik deze gevangenis bezocht, waren op het register van het gesticht achttien personen ingeschreven, die zich aan het overmatig gebruik van sterken drank hadden overgegeven. In de Vereenigde Staten, en vooral in Massachusetts, wint het gevoelen meer en meer veld, dat de dronkenschap de moeder is der misdaad, en dat de meeste daden van geweld in staat van dronkenschap worden gepleegd, of door personen die van het gebruik van sterken drank eene gewoonte maken *). De vrienden der matigheidsgenootschappen roepen u aanhoudend toe, dat de doodslag zijn oorsprong en kiem in de *alcoöl* vindt. Uit dit oogpunt beschouwd, is de opsluiting der drinkers, ten einde ze te verbeteren, een voortreffelijk middel om de grootste ongelukken voor te komen. De woning van den directeur der gevangenis, waarover we spreken, bevindt zich aan de straat in een nevengebouw van het gesticht. Zij is zeer groot, goed gestoffeerd en zelfs smaakvol ingerigt. Er is menig lord te Londen of voornaam heer te Parijs, die welligt geen schooner salon bezit dan deze. Zijne gade, die ons beleefdelijk ontving, scheen ons toe eene vrouw uit den deftigen stand te zijn.

We hebben hierboven reeds gezegd, dat de Amerikanen

*) Ook in den staat Nieuw-York is onlangs door het Huis der Volksvertegenwoordigers en den Senaat eene wet aangenomen, houdende verbod van den verkoop van geestrijke dranken, met uitzondering voor genees- en werktuigkundig gebruik.

van wijn of likeuren weinig of geen gebruik maken, daarentegen houden ze veel van water. Het water bekleedt eene voorname plaats in hun gezondheidsleefregel, en om zuiver water te bekomen, ontzien ze moeiten noch kosten; geen materiële bezwaren, met hoe veel kosten ook verbonden, schrikken hen af om hunne ontwerpen ten uitvoer te brengen. Moet men drinkbaar en frisch water gaan halen op tien, twintig of dertig mijlen afstands der stad, men zal het door middel van waterleidingen en reservoirs, door heuvels, valleijen en rivieren, er heen geleiden. Met welke materiële bezwaren men ook te kampen heeft, het water zal er komen, men zal het doen komen, en de millioenen dollars, geen guldens, zijn aanstonds gevonden door middel van inschrijvingen of aandeelen, om de kosten te bestrijden, die aan deze groote inrigtingen van openbaar nut verbonden zijn. In dit opzigt, zijn het reservoir te Boston, de waterleiding te Nieuw-York, en de waterpers te Philadelphia, inderdaad constructiën, die men met de waterleidingen der Romeinen zou kunnen vergelijken. Het graniet, en wel dat van de schoonste soort, wordt bijna altijd voor deze werken, die vermoedelijk de eeuwen verduren zullen, gebruikt.

In Amerika bezit alles een kolossaal voorkomen. De uitgestrektheid der hôtels is geëvenredigd naar het aantal en het belangrijke der spoorwegen. In een land, waar de treinen in alle rigtingen aankomen, elk uur duizenden reizigers op den openbaren weg neerzetten, worden logementen vereischt, die groot genoeg zijn om ze op te nemen en te herbergen. Daarom is het niet zeldzaam hôtels van vijf en zes honderd slaapplaatsen aan te treffen. Toen we Nieuw-York verlieten, was men bezig een monsterhôtel te bouwen, bestemd om twee duizend reizigers te herbergen. Te Niagara, in *het Hôtel van den waterval*, waar

we afgestapt waren, hebben we zelden minder dan vijf à zes honderd personen aan tafel gezien, en deze maaltijden worden viermaal daags aangeregt. In de eetzaal waren altoos vijftig bedienden tegenwoordig, en een schier even groot getal om de kamers in orde te houden. Het vijftigtal knechts die de tafel bedienden, waren allen negers, die onder het gezag van een Indiaan stonden. Den blik van dien man en de vlugheid zijner bewegingen zal ik nimmer vergeten: in één oogwenk was hij hier, dan daar; de toon van een fluitje, een teeken met het hoofd of de hand was genoeg om de vijftig Afrikanen, die op zijne wenken wachtten, in beweging te brengen. Groepsgewijze kwamen zij binnen en gingen weêr heen, op den pas af, en zetten het geregt op, of verwisselden de borden op de fluit. De geest van den Indiaan scheen allen te bezielen en zijn voorkomen herinnerde ons een der helden van Cooper: *Oeil de Faucon*, *Cerf Agile*, *Renard Subtil* of eenig ander. Maar welk eene gedaanteverwisseling in het tooneel waarvan wij toeschouwers waren! We hadden de amerikaansche industrie met al wat ze bewonderenswaardig oplevert, voor het oog: het anglo-saksische ras in zijn scherpst geteekend karakter; de drukte en beweging van een hôtel op zonderlinge wijze ingerigt; eene stad van vele duizende zielen, vermeerderd met duizende reizigers die onophoudelijk aankwamen, vertrokken en weêr toestroomden.... Op welk eene plaats? Aan den voet van een waterval, welke nog geen anderhalve eeuw geleden, eenzaam en afgezonderd lag, en alleen door den Indiaan bezocht werd, die er zich kwam baden of ging visschen, nadat hij zijne hangmat en pijlen aan een boom in de nabijheid had opgehangen.

Er is in Amerika eene wettische viering van den Zon-

dag, waaraan wij minder gewigt hechten dan onze broeders. Hoewel wij dien heiligen dag evenzeer eene goddelijke instelling als een voorregt noemen, is het ons altijd toegeschenen, dat men hem moet vieren in den geest der vrijheid, dat het eigenaardig karakter des Evangelies uitmaakt. Maar wij zijn der waarheid schuldig te erkennen, dat zoo er een schouwspel is, bijzonder geschikt om de stille aandacht te bevorderen, de godsdienstoefeningen te begunstigen en in het algemeen den christelijken zin op te wekken, dat is van eene groote stad, waar op dien dag alle handel stil staat, waar men geenerlei gedruisch op straat en wegen hoort, waar men van alle kanten stille voorbijgangers naar het huis des Heeren ziet stroomen tot drie malen toe, en waar de vaders en moeders, van hun kroost vergezeld, des Zondags geene andere ontspanning kennen, dan den tempel des Heeren te bezoeken. GELUKKIG, zoo zeiden wij tot ons zelven, toen wij deze christelijke en aartsvaderlijke zeden gadesloegen, GELUKKIG HET VOLK WIENS VERBONDSGOD DE HEER IS.

Ook als de Oceaan onstuimig is en tot in zijne diepten beroerd wordt, weet de amerikaansche of engelsche Christen den dag des Heeren te vieren. Den eersten Zondag dien wij aan boord der *Pacifique* doorbragten, toen we ons naar Nieuw-York begaven, was het weder zeer onstuimig. Vele passagiers waren ongesteld, en de meeste van hen in de kooi gebleven. Zij die hunne hut even konden verlaten, hadden zich op de canapés der eetzaal neêrgevleid, en moesten dit wel doen, want men kon zich onmogelijk staande houden. En toch werd er godsdienstoefening gehouden, in tegenwoordigheid van den kapitein, die nooit in gebreke blijft haar bij te wonen; zijne stuurlieden moesten op het dek, al de matrozen aan het werk blijven. Een der passagiers, de eerw. GORHAM ABBOTT, broeder van JACOB ABBOTT, schrijver van den *jeugdigen Christen*, nam be-

reidwillig de taak op zich van een gebed te doen en de preêk te houden. Dat plegtig oogenblik zal ik nimmer vergeten. De eerw. ABBOTT stond alléén overeinde, met zijne beide armen een der ijzeren kolommen der eetzaal omvattende en daartegen leunende; het was in deze houding, dat hij, wilde hij niet ter regter of linker zijde nedergeslingerd worden, het gebed moest uitspreken en de predikatie houden. De dienst werd niet bekort, in weerwil van den hevigen storm; het gebed was uitvoerig; iedereen werd er in herdacht; de leeraar vergat noch den kapitein, noch de stuurlieden, die onder zijne bevelen stonden, noch de matrozen, noch den machinist, wien het bestuur der machine was toevertrouwd, het veelvermogend werktuig, dat op dit oogenblik, menschelijkerwijze gesproken, het behoud der manschap en passagiers uitmaakte. In dergelijke oogenblikken, hoe groot verschijnt GOD, en hoe klein voelt zich de mensch!

De *Pacifique* was eene amerikaansche paketboot. We keerden naar Europa terug met de *Niagara*, eene engelsche boot. Aan boord van dit laatste vaartuig, troffen we dezelfde godsdienstige gebruiken aan als aan boord van het eerste; we hadden er zelfs elken dag ten een ure des middags godsdienstoefening. Op dit uur van den dag vereenigden zich drie engelsche leeraars uit Canada, een vierde uit Nieuw-Schotland en drie andere personen, met ons in de hut, waar een negental passagiers vergaderde. Het aanheffen van liederen tot verheerlijking van den HEER, het gebed en de bijbellezing maakten steeds de dienst uit in deze uren van plegtige afzondering. Hoe goed en vol genot waren ze ons! welk eene tevredenheid, welk een vertrouwen stortten ze ons in de ziele! Hoe kostelijk zijn ook deze verbindtenissen, die, hoe vlugtig en voorbijgaand ook, op den Oceaan tusschen broeders en zusters worden

aangetroffen, tusschen Christenen die, in dubbelen zin, *vreemdelingen* en *reizigers* op aarde, te zamen een beter vaderland zoeken en welligt elkander niet zullen wederzien dan in het Canaän daarboven!

Een onzer vurigste wenschen, toen we ons naar de Vereenigde Staten inscheepten, was, na dat van het wederzien onzer geliefde betrekkingen, de persoonlijke kennismaking met een man, wiens naam de vrienden van het parijsche zendelinggenootschap gewis in het jaarlijksch verslag van het genootschap op de lijst der leden van het comité hebben gelezen: van den heer Wilder van Nieuw-York. Het is vijf en dertig jaren geleden, dat Wilder zich als koopman te Parijs bevond. In dat tijdstip was de ontwaking van den godsdienstigen geest in Frankrijk naauwelijks begonnen. Er was toen in de hoofdstad geen Bijbel- noch Zendeling- noch Traktaatgenootschap. Het getal personen wien de uitbreiding van het Godsrijk ter harte ging, was zeer beperkt. Ze waren bovendien schroomvallig en durfden naauwelijks de hoop koesteren eenmaal de vruchten te zullen aanschouwen waarvan wij thans getuige zijn. Wilder moedigde hen aan, door te spreken over hetgeen de Christenen in zijn vaderland deden, en hij wekte ze op om die kleine beginselen niet gering te achten. Zijn salon strekte tot eene plaats van bijeenkomst voor de kleine vergadering; zij was de gewone verzamelplaats van godvruchtige reizigers, die te Parijs kwamen of er verblijf hielden. Men stortte gebeden uit voor de ontwaking van het geloof en de liefde in den boezem der gemeenten, die toen in zeer kwijnenden toestand waren, om er niet meer van te zeggen. Sedert dien tijd heeft de Geest Gods over *de dorre beenderen* geblazen.

Vóór Wilder Parijs verliet om naar zijn vaderland terug te keeren, mogt hij de vreugde smaken vereenigingen

tot stand te zien komen, waarover ik boven gesproken heb, en hij heeft niet opgehouden aan gene zijde van den Oceaan met eene teedere zorg en belangstelling de ontwikkeling en den vooruitgang er van gade te slaan. Wij hebben dezen uitmuntenden broeder een bezoek gebragt te Elisabeth-Town, in den staat Nieuw-Jersey, waar hij afgezonderd leeft, omgeven door een talrijk en liefhebbend gezin. We deelden hem verschillende bijzonderheden mede, die hem onbekend waren, over den tegenwoordigen toestand der christelijke gemeenten en genootschappen in Frankrijk, en te Parijs in het bijzonder. Het gelaat van dezen eerwaardigen grijsaard blonk van godzalige vreugde, en zijne oogen ontvloeiden zoete tranen, wanneer we hem verhaalden eene of andere merkwaardige bekeering, of den oorsprong beschreven van eenig evangelisch werk, dat sedert zijn vertrek voorspoedig en groot was geworden, vooral wanneer we tot hem spraken over de uitbreiding en bevestiging dier genootschappen, waarvan hij de eerste grondslagen, aanvankelijk zoo gering, met anderen had gelegd, en tot wier opbouwing hij zoo krachtig had medegewerkt. We hebben ongeveer twee dagen bij hem doorgebragt; onvermoeid en met belangstelling hoorde hij ons aan, en rigtte telkens nieuwe vragen tot ons over al zijne vrienden, die hij niet vergeten heeft. „Wat ben ik gelukkig, zoo sprak hij tot mij; „wat doet het mij goed uit uwen mond zulke dingen te hooren!" Het scheen ons toe, dat we ons in tegenwoordigheid van een anderen SIMEON bevonden, die den HEER zegende voor de genade die hem was verleend, om vóór hij *in vrede heenging*, het zaligmakend Evangelie, wiens uitbreiding het voorwerp zijner vurigste gebeden en ijverigst streven was geweest, meer en meer in Frankrijk te zien uitbreiden, en in het verschiet de heerlijke vruchten te aanschouwen, die het zijnen belijders overvloedig schenkt.

VII.

Nog eenige opmerkingen

en bijzonderheden.

Als een vreemdeling, na eenige weken in de Vereenigde Staten te hebben doorgebragt, slechts korten tijd van nabij heeft gadegeslagen hetgeen rondom hem voorvalt, en met personen van verschillenden stand en betrekkingen in de zamenleving in onderhoud is getreden, ontvangt hij een zeer gunstigen indruk omtrent den maatschappelijken toestand van dit land. Ge zult er niemand ontmoeten, die er aan twijfelt dat de bestaande constitutie de best mogelijke is voor het land, omdat zij volkomen is ingerigt naar de zeden, de behoeften en neigingen der inwoners. Noch de regeringsvorm, noch de wetten, die zijnen grondslag uitmaken, zijn aan de minste aanranding, ligtvaardige beoordeeling of gisping blootgesteld. Gelijk de burger in de Vereenigde Staten de zekerheid heeft, de schoonste en voortreffelijkste staatkundige en maatschappelijke instellingen te bezitten, even overtuigd is hij, dat hij door de Voorzienigheid met het grootste en rijkste land der aarde begiftigd is. Hij gevoelt zich gelukkig en is er trotsch op, Amerikaan te zijn en in Amerika te leven onder de bescherming der wetten, die hem zijne vrijheid waarborgen

en tevens bevorderlijk zijn aan de ontwikkeling van al zijne verstandelijke en zedelijke vermogens. In het genot dier vrijheid gelukkig en tevreden, verrigt hij met vreugde zijne dagelijksche taak, berekent met vasten blik de toekomst en droomt voor zijn vaderland de hoogste lotsbestemming. Dit dubbel gevoel van liefde voor het vaderland en vertrouwen in zijne instellingen, maakt de banden der zamenleving hecht en vrij. Amerika heeft groote dingen tot stand gebragt; het zal er nog grootere verwezenlijken, want de moed en het vertrouwen blijven bij den Amerikaan steeds levendig en wekken zijnen werkzamen geest tot nieuwe inspanning op.

Deze opmerkingen verlevendigden zich voor onzen geest, vooral op den dag toen wij getuigen waren van de plegtige viering van het feest der *nationale onafhankelijkheid*, een feest, dat tot in de kleinste dorpen der Vereenigde Staten gevierd wordt. Des morgens was de gansche bevolking van Boston op de been en maakte zich op, den tempel des Heeren te bezoeken, om haar dankgebed ten hemel te zenden. Des avonds bewoog zich eene golvende menigte (200,000 personen) in blijde stemming door de stad, en stroomde naar de groote wandelplaats, vreedzaam en rustig, zonder dat een enkel gendarme of soldaat de orde behoefde te handhaven of voor haar te waken te midden dier talrijke menigte. Bij dit even verheven als vreedzaam schouwspel kwamen ons de tranen in de oogen, en rees de wensch uit onzen boezem, dat alle volken der aarde, niet de republiek, die *hier* weldadig werkt, doch *elders* welligt zeer ongunstige resultaten zou leveren, maar de vaderlandsliefde, maar de maatschappelijke deugden, maar de liefde tot orde en vrijheid, maar de eendragt der burgers mogten bezitten, die de natiën groot en de volkeren gelukkig maken, welke ook de regeringsvorm zij, onder welke zij leven.

Een andere kenmerkende trek der amerikaansche zeden, is de eerbied voor de schoone sekse. Men heeft wel eens de opmerking gemaakt, dat de burger der Vereenigde Staten zich niet bijzonder onderscheidt door beschaafde zeden en beleefde manieren. Hij heeft in den omgang iets afgetrokkens, en in het gesprek, om het zoo eens te noemen, iets kortaf, dat eenigzins overeenkomt met den jeugdigen oorsprong der natie waartoe hij behoort en evenzeer met het grootsche en de verscheidenheid der werken en ondernemingen, welke voortdurend zijnen geest bezig houden. En toch is het bewonderingswaardig, den man, wiens karakter eenige overeenkomst heeft met den stuggen geest der puriteinen, zijne voorvaders, zich als een kind te zien betoonen in het bijzijn der vrouw. In al de staten der Unie wordt de vrouw beschermd en bewaakt door de openbare zeden. Van Nieuw-Orleans tot Canada, van Nieuw-York tot Californië kan eene jonge dochter, eene jeugdige vrouw *alleen* reizen, zonder aan het minste gevaar te zijn blootgesteld. Niet alleen kunnen hare bloedverwanten verzekerd zijn, dat hare eer en deugd geëerbiedigd zullen worden, maar zij weten bovendien dat men in de waggons der spoorwegen, evenzeer als aan de open tafel in logementen, haar altijd de eerste en beste plaats zal geven, en dat, zoo zij eenige dienst verzoekt of zich in eenige verlegenheid bevindt, zij tien personen in plaats van één zal ontmoeten, die gereed zijn haar op de meest belangelooze wijze ter zijde te staan. De Amerikaan is niet galant, maar de Bijbel heeft hem een beter gevoel ingeprent. Gelijk hij hem in het maatschappelijk leven de ware neiging tot orde en vrijheid heeft ingeboezemd; evenzoo heeft hij hem in het huwelijk, zoo wel als in den ongehuwden staat, de ware gevoelens doen kennen die de man moet bezielen jegens de vrouw: een waardigen eer-

bied, eene welwillende bescherming, eene even bescheidene als bereidvaardige minzaamheid om haar altoos ter zijde te staan.

Het verschil, dat ge in Europa waarneemt tusschen de verschillende standen der maatschappij, merkt ge in Amerika bijna niet op. Dit laat zich vooral hieruit verklaren, omdat het onderwijs er meer algemeen verspreid is dan bij ons, en het evangelisch Christendom, dat door een groot gedeelte der natie beleden en beoefend wordt, de standen tot elkander tracht te brengen zonder ze te doen verdwijnen. Des Zondags zult ge naauwelijks den werkman, den kunstenaar, den landbouwer van den *gentleman* kunnen onderscheiden. Allen zijn wélgekleed, zien er goed uit, en begeven zich naar de kerk, waar zij zich onder elkander mengen. „Uwe gevulde kerken behagen mij bijzonder," zoo sprak ik eens tot een mijner vrienden; „ik vind er maar één gebrek in, namelijk: ze maken op mij den indruk alsof de geheele vergadering slechts uit rijke lieden bestond." „De kleeding bedriegt u," hernam deze, „onder dit zwarte kleed treft ge metselaars aan, die de gansche week den troffel hanteren, smeden die den hamer en werktuigkundigen die de vijl gebruiken, en onder deze dameshoeden vindt ge kameniers en naaisters, die, als zij in hare woning zijn teruggekeerd, haar nederig handwerk of betrekking weder op- opvatten.

Wanneer de amerikaansche pachter zijne velden heeft verlaten, en in den huisselijken kring is teruggekeerd, neemt hij al de gewoonten aan van den *gentleman*. Hij leest de dagbladen en heeft eene kleine bibliotheek. Zijn huis is geriefelijk ingerigt en goed gestoffeerd. In uren van uitspanning zult ge zijne vrouw en zijne dochters, in de zaal rondom haar werktafeltje gezeten, zien arbeiden, waar de album's en *keepsake* ordelijk liggen opgeslagen.

Knoop met hem een gesprek aan, ge zult hem gereed vinden om met u in een onderhoud te treden, waar het aan geen gezond oordeel, noch aan eene zekere algemeene kennis zal ontbreken. Spreek hem bovenal van zijn vaderland, en ge zult de warmste en welsprekendste lofrede uit zijnen mond hooren. Het is de welvaart die het onderwijs steunt en bevordert, gelijk het onderwijs op hare beurt de welvaart weet te scheppen en in stand doet houden.

Zoo dra de catholieke Ier, die tijdens de mislukking van den aardappeloogst in zijn vaderland, van honger en gebrek omkwam, het amerikaansche grondgebied betreden had, verdiende hij dagelijks minstens een rijksdaalder, en meermalen ontving hij een dagloon van 3 gulden 75 cents. Kunt ge u dan nog verwonderen over den overvloed en rijkdom, die overal heerschen, in een land waar de bedelarij schier onbekend is?

De welvaart en rijkdom, die de handel en industrie in de Vereenigde Staten verspreiden, kunt ge in de woningen der ingezetenen terugvinden. De burger ontzegt zich geenerlei geriefelijkheid, noch iets wat tot veraangenaming des levens kan strekken. Onder dien stand treft ge zelden een huis aan, waar ge niet in elk vertrek, op elk uur van den dag, naar uw welgevallen, warm en koud water kunt vinden: naast de kamer eene badkuip van wit marmer, altoos behoorlijk in orde gebragt om er zich van te bedienen, zonder dat het noodig is iemand te roepen; het gaz ontstoken in alle kamers, tot zelfs in de zijvertrekken; verwarmingstoestellen van boven tot beneden in het huis; overal tapijten, tot op de trappen en gangen; het overige naar evenredigheid. Een Parijzenaar, wie hij ook zij, zou verbaasd staan over zoo veel geriefelijkheden en weelde, en hij zou zich zelven afvragen, of deze Yankees, die men voor halve barbaren aanziet of ze ten naastenbij met

hen gelijkstelt, zich niet, als zij Europa en zelfs Parijs kwamen bezoeken, vele geriefelijkheden en gemakken zouden moeten ontzeggen, die de amerikaansche industrie, toegepast op al de behoeften des levens, den burger in zulk eene rijke mate aanbiedt, terwijl ze in Europa waarlijk als eene zeldzaamheid zijn te beschouwen.

Schrijd de grens over, die de Vereenigde Staten van Canada scheidt: alles wisselt van gedaante in dit opzigt. Op de amerikaansche grenzen even als binnen in het land, merkt ge eene levendige en eenigzins koortsachtige werkzaamheid op: pletterijen, werkplaatsen, stoomfabrieken van verschillenden aard. Zoo ver uw oog reikt, ziet ge bosschen neêrgeveld, den bodem vruchtbaar gemaakt, spoorwegen bergen en meeren doorsnijden, stoombooten als een pijl over kanalen en rivieren glijden, en tot belooning van zoo veel krachtsinspanning en handenarbeid, een algemeenen voorspoed en welvaart, die overal zigtbaar is. Zoodra ge den voet op Canada's bodem hebt gezet, zoudt ge wanen in een ander oord, in eene andere wereld verplaatst te zijn. Van Rouses-Point tot aan het einde van het meer Champlain tot Montreal, wat aanschouwt ge? Onmetelijke vlakten, die naauwelijks bebouwd zijn, dorre en ontbladerde boomen, die een doodsch en somber voorkomen aan de gansche landstreek geven; boerenstulpen, die meer gelijken op afrikaansche hutten der Bechuanen, dan op woningen van beschaafde menschen; eene bevolking, in onkunde, domheid en ellende verzonken, zonder energie gelijk zonder industrie; een volk dat van geslacht tot geslacht het spoor zijner vaderen is gevolgd, en dat zijn eigen brood bakt in een oven, door hen zelf gemetseld aan den openbaren weg, gelijk de eerste fransche kolonisten dit deden, die, vóór twee à drie eeuwen, het land ontgonnen. De inwoners van Canada zijn vóor het grootste deel catholiek; zij leven onder den wei-

nig beschavenden invloed eener geestelijkheid, die zich even weinig door verlichte kennis als vurigen ijver onderscheidt. Heb ik noodig er meer bij te voegen? Aan de vrucht kent men den boom. Steek het kanaal over, dat Engeland van Ierland scheidt, of begeef u in Zwitserland van een protestantsch naar een catholiek dorp, ge zult een oordeel kunnen vellen over den invloed der godsdienst van beiden op den staatkundigen en maatschappelijken toestand de bevolking, die haar belijden. Hetzelfde verschijnsel openbaart zich ook hier. Bij Roche's-Point, op de grenzen, en la Grande Ligne, een der voornaamste dorpen, die ge in Canada ontmoet, komt het contrast nog scherper uit. Daar hebt ge op eenige mijlen afstands twee sterk sprekende proeven: den voorspoed van een protestantsch en de ellende van een catholiek land. Een godsdienstig schrijver, tot de grieksche kerk behoorende, gispte onlangs op geestige, doch naar ons voorkomt, zeer onbillijke wijze het gevoelen van hen, die de voortreffelijkheid der godsdienst trachten te staven, door te wijzen op de tijdelijke voordeelen, die zij aan de menschen verschaft *). Men kan ongetwijfeld de gevolgtrekking overdrijven, die men uit dien toestand tracht af te leiden, en in dit opzigt raden we voorzigtigheid aan om het argument niet te ver te drijven. Doch men zal ons moeijelijk overtuigen, dat de russische onbeschaafdheid, de armoede in Ierland, de stilstand op zedelijk gebied in de italiaansche staten, of dergelijk ander verschijnsel, dat in den maatschappelijken toestand dier landen steeds wordt opgemerkt, als voldingende bewijzen kunnen worden bijgebragt, ten gunste der heerschende godsdienst, die in deze verschillende landen beleden wordt †).

*) *Een woord van een regtzinnig Christen over de verschillende gezindheden in het Westen.* Par. 1853.

†) „In eene te Parijs, op het einde des vorigen jaars door mij

Toen we, bij ons dieper doordringen in Canada, de fransche taal hoorden spreken, in een accent, zoo we ons niet bedriegen, overeenkomende met dat der normandische boeren, klopte ons het hart van vreugde. Bij de gedachte dat wij zóó ver van ons vaderland verwijderd waren, stroomde ons een gevoel door de borst waarvan we den indruk moeijelijk hier kunnen wedergeven. Maar nadat we ons een oogenblik met deze goedaardige, doch domme inwoners onderhouden hadden, merkten we al spoedig op, dat ze den naam van Frankrijk ter naauwernood kenden, het land van waar hunne voorouders afkomstig waren. Onder het bestuur der catholieke kerk zijn ze zoo laag gezonken, dat zelfs niet de zedelijke energie en industriële bedrijvigheid der engelsche kolonisten, hunne medeburgers, of amerikaansche kolonisten, hunne buren, bij hen een gepasten naijver vermogten op te wekken en ze te ontrukken aan de onverklaarbare onaandoenlijkheid, die alle krachten verlamt en dooft. Toen zou het verlangen bij ons zijn opgerezen, dat zij niet de fransche taal mogten spreken en bijna kwamen we in verzoeking den wensch te uiten, dat zij door geenerlei band aan Frankrijk, het land hunner voorouders, dat zij zoo weinig eer aandoen, verbonden waren. Maar die indruk was slechts voorbijgaande en maakte plaats voor een beteren wensch, ons en hen meer waardig. Wij zonden een gebed tot God op, dat de verdubbelde werkzaamheid der talrijke engelsche evangelische gemeenten, die in dit land zijn gesticht [11]), en die der

---

gehouden rede — zoo schrijft GRANDPIERRE — heb ik getracht eene meer uitvoerige vergelijking te geven tusschen de protestantsche en catholieke natiën, uit het oogpunt van haren maatschappelijken voorspoed." Zie bladz. 21—27 der leerrede, getiteld: *Het protestantisme in de zamenleving*, enz. 1853.

[11]) Zie de *Aanteekeningen* hierachter (11).

zwitsersche zendingen, ten hunnen behoeve sedert vele jaren ondernomen, haren invloed mogt doen gevoelen op Canada's ingezetenen: alzoo, dat zij door de waarheid tot de bekeering, door de bekeering tot het leven, door het leven tot de zedelijke en verstandelijke herschepping, en door haar tot de herschepping van den maatschappelijken toestand mogten komen; want zij hebben behoefte zoowel aan het een als aan het ander.

We konden La Grande Ligne niet doortrekken, zonder aldaar der zwitsersche zending een bezoek gebragt te hebben. We werden er op eene geheel broederlijke wijze ontvangen door mevr. Feller, van Lausanne, stichteres van die post, door den leeraar Normandeau, bekeerd inboorling, door den leeraar Roux, van Marseille, en hunne echtgenooten. Welk eene zelfverloochening, welk een geduld, welk eene liefde, welk een geloof, onderstelt niet de taak van eenen aanhoudenden arbeid, die men op zich genomen heeft en die met eene zich nimmer verloochenende volharding wordt voortgezet in een oord, waar men niet alleen heeft te worstelen tegen de hardnekkige tegenkanting der priesters, maar ook tegen den weerstand van traagheid en werkeloosheid, waarin dit volk verzonken ligt! Zoo min in den kring waarin zij zich bewegen, als in hetgeen hen omgeeft, is iets dat den geest kan versterken of de zedelijke krachten vernieuwen van deze getrouwe dienaars en vrome dienaressen onzes Heeren. De stichting van Grande Ligne is in den striktsten zin een zendingspost. Voor ons was zij een ware *oasis*, te midden der canadasche woestijn; voor onze christenvrienden, een vrijwillige kerker, waarin zij zich uit liefde tot den Heer, uit liefde voor de zielen, die zij voor Hem wilden winnen, uit eigen beweging hadden begeven. De broeders en zusters waarvan we spreken, houden zich inzonderheid bezig met het

onderwijs der kinderen en besteden al hunne zorgen en arbeid aan de opvoeding der jeugd op de door hen gestichte kostschool.

Het tegenwoordig geslacht zal waarschijnlijk voorbijgaan, zonder dat deze evangelische zuurdeesem, die onze broeders in den schoot dier bevolking geworpen hebben, zijnen invloed algemeen heeft doen kennen. Zoo men eenige hoop mag koesteren, zij is schier geheel gebouwd op het toekomstig geslacht, dat zich zal verheffen en groot worden in de schaduw van den levenwekkenden boom, opgewassen uit het mostaardzaad, dat zij in de woestijn gezaaid hebben.

Toen we van de leden der canadasche zendingspost *la Grande Ligne* afscheid hadden genomen, scheepten we ons in naar Burlington, van waar we het schoone meer Champlain dwars moesten oversteken. Deze vaart hield bijna drie dagen aan. De prachtige stoomboot waarop we ons bevonden, bragt ons langs de ruïnen van menig citadel, die weleer door de Franschen was gebouwd en verdedigd. Het fort *Carillon*, waarvan tegenwoordig naauwelijks den omtrek meer zigtbaar is, trok vooral onze aandacht door zijnen bewonderenswaardigen aanleg en zijne sterke en onneembare wallen. Tegen den berg gelegen, wordt het van drie zijden door het meer verdedigd [12]. "Welke daden van moed — schrijft GRANDPIERRE aan het slot van dit hoofdstuk — zijn dáár volbragt, doch zonder duurzame vruchten! Wat heldenmoed verspild in een land, waar wij, Franschen, geen duim gronds meer bezitten! Canada en al de kusten van St. Laurent, de groote meeren en hunne omstreken, de Missisippi en hare vruchtbare boorden tot Nieuw-Orleans, het meer Champlain, het meer

---

[12]) Zie de *Aanteekeningen* hierachter (12).

Georges, en al de gronden die ze omgeven, behoorden eertijds aan Frankrijk. Deze en zoo vele andere rijkdommen hebben wij verloren! Wij verstaan de kunst van zoo heldhaftig te overwinnen. Waarom zijn we dan zoo onbekwaam dit te behouden en zoo weinig geschikt om te koloniseren? De vlugtige opmerkingen die wij hier mededeelen, behelzen het antwoord op deze vraag. Als volk bezitten wij kostelijke eigenschappen, welke andere volken niet zouden weten te waarderen. Hetgeen ons werkelijk ontbreekt, is het licht en het leven, dat het Woord van God schenkt: het Woord van God, in ernst betracht en op christelijke wijze beoefend. De Bijbel alleen maakt de volken in waarheid zedelijk, onderworpen, energiek, volhardend, werkzaam, onvermoeid voor den arbeid, omdat zij zich verantwoordelijk gevoelen, en verantwoordelijk, omdat zij zich vrij gevoelen."

VIII.

Besluit.

Vóór wij onze opmerkingen over de Vereenigde Staten besluiten, wenschen we op enkele punten terug te komen, door ons in den loop der vorige hoofdstukken aangestipt, en die we ons voorbehouden hebben nader toe te lichten.

In de eerste plaats hebben we doen opmerken dat wij, die slechts eenige maanden in de Vereenigde Staten hebben doorgebragt, ons niet bevoegd rekenden een oordeel te vellen over een land van zulk eene groote uitgestrektheid. Om al die staten te leeren kennen, zou een tijdsverloop van minstens een jaar vereischt worden. Ook hebben we dit land niet in zijn geheelen omvang bezocht; wij zijn slechts enkele staten doorgereisd en wel die, waarop we bij het schrijven dezer schetsen inzonderheid het oog hadden gevestigd. Deze staten zijn: Massachusetts, Connecticut, Rhode-Island, Vermont, Nieuw-York, Pensylvanie en Nieuw-Jersey. Ten tweede: daar de meeste dezer staten tot Nieuw-Engeland behooren, d. i. tot dat gedeelte van Noord-Amerika, waar de eerste volkplanting werd gesticht, en bij gevolg tot het verlichtste en in beschaving meest gevorderde, zal men zich niet verwonderen, dat wij er veel goeds van hebben gezegd. Dit goede hebben we gezien en daarvan zijn we overtuigd: we meenen daarom van het door ons geschetste tafereel niets te mogen terugnemen. Het spreekt van zelf, dat wij niet de verze-

kering kunnen geven, dat het elders even zóó gesteld is. Er is een groot getal staten, wier stichting van later tijd dagteekent, en wier vooruitgang op godsdienstig, zedelijk en maatschappelijk gebied niet even groot is. Wij hebben ze niet bezocht en daarom kunnen we er ook niets van zeggen. Het lijdt geen twijfel, dat ook in Amerika het kwade, en zelfs veel kwaads gevonden wordt; het zetelt alom; maar dit kwaad heeft ons niet zóó bijzonder getroffen, of het wordt, naar ons toescheen, opgewogen door vele goede en christelijke instellingen. Waarom zouden we vermaak scheppen zwakheden in het licht te stellen of gebreken aan te wijzen, wanneer wij onze lezers konden stichten door tafereelen van een geheel anderen aard? Men behoeft niet naar Amerika te gaan om stof tot berisping te vinden. Wij hebben onze ellende in Europa, aan onze deuren, in ons zelven. Van een reiziger, die terugkeert uit een aan gene zijde van den Oceaan gelegen land, eischt men slechts eene beschrijving van hetgeen hem bijzonder belang heeft ingeboezemd, hetgeen hem getroffen en verblijd heeft, en aan die billijke weetgierigheid hebben we bij de mededeeling onzer opmerkingen naar ons vermogen getracht te voldoen. Ten slotte herhalen we, dat de kring waarin we ons bewogen, tot het godsdienstig en zedelijk gebied behoort. Het voegde ons niet ons buiten die grenzen te begeven, en zoo we het al konden doen, de tijd zou ons gewis ontbroken hebben. Wij hebben niet gezegd, dat de Amerikanen op het gebied der schoone kunsten uitmuntten, en dat men bij hen de bekwaamste architecten, de voortreffelijkste schilders, de grootste beeldhouwers, en de vermaardste componisten aantreft. De Amerikanen beminnen de schoone kunsten, maar de kunst is er nog in den staat der kindsch-heid. Wij hebben niet beweerd, dat de Amerikanen eene literatuur bezitten; ze beminnen de letteren, maar eene

eigenlijk gezegde letterkunde laat zich bij hen eerst van de toekomst verwachten, gelijk Europa die reeds in het verledene bezit. Wij hebben niet beweerd, dat de amerikaansche beschaving reeds hare volmaaktheid heeft bereikt: dit zou ten eenemale ongerijmd zijn. Weet men dan niet dat de beschaving bij hen van eene eeuw dagteekent, en dat zij haar ontwikkelings-tijdperk eerst ingetreden is? Wij hebben eindelijk ten opzigte der beschaafdheid hunner zeden en de genoegens der zamenleving niet beweerd, dat de Amerikanen nu voortaan reeds konden voldoen aan *al* de behoeften, die het maatschappelijk leven bij een burger der oude wereld heeft verwekt en ontwikkeld. Wij hebben slechts beweerd, en we zijn ook thans nog van dit gevoelen, dat de burgers der Vereenigde Staten alles bezitten wat de maatschappij hecht en de natiën groot en voorspoedig maakt. Zij bezitten het bijbelsch Christendom, dat tot het volk is doorgedrongen, bloeijende evangelische kerken, een diepen eerbied voor het vaderland, een onbegrensd vertrouwen in hunne staatkundige instellingen, onbetwistbare maatschappelijke deugden, eene groote energie en eene volharding van den echten stempel. Hiermede toegerust, is men in het bezit van het tegenwoordige en de toekomst, en kan men vele dingen missen, die men in Europa als volstrekt noodzakelijk beschouwt, en zonder welke wij ons de christelijke beschaving niet kunnen voorstellen. De beschaving, gelijk ze zich in vele landen van Europa openbaart, kan men vergelijken bij een groot gebouw, van zeer schoone vormen en harmonische lijnen, maar waarvan de grondslagen sints langen tijd aan het vermolmen zijn. De Amerikanen hebben een stevigen en hechten grondslag gelegd, den eenig duurzame, en ze zijn bezig op dien grondslag een kolossaal en blijvend gebouw op te trekken. Zij hebben het wezen; wij den vorm; wij den schijn zij,

de werkelijkheid. Die werkelijkheid is in vele opzigten, zoo men het noemen wil, grof en ruw, maar zij bezit eene kracht van innerlijk leven, die bestemd is haar te ontwikkelen en meer en meer te volmaken.

In onze beschouwingen hebben wij de slavenkwestie in het geheel niet aangeroerd, en zoo we eindigden zonder er over te spreken, men zou ons te regt van partijdigheid kunnen beschuldigen. De slavernij, is het noodig dit te herhalen, is de groote wond der Vereenigde Staten. Dat is misschien het eenig kwetsbare punt dier groote natie, dat is ook het eenige of ten minste het voorname, dat den vrienden der amerikaansche republiek vrees aanjaagt. Wij hebben de slaven-staten niet bezocht, maar alleen *die*, waar de slavernij niet meer in wezen is: bijgevolg kunnen we alleen de gevoelens wedergeven, die we over dit onderwerp hoorden uiten. Alle ware Christenen en over het algemeen alle uitstekende mannen in wetenschap en staatkunde, met wie wij over de slavenkwestie een onderhoud hebben gehad, stemden overeen in de betuiging dat zij dien staat van zaken betreurden. Allen zonder uitzondering beschouwden de slavernij niet alleen als een geessel voor hun vaderland, maar ook als eene misdaad uit een zedelijk en christelijk oogpunt. Hun gevoelen daarover komt volkomen overeen met dat der Christenen en alle edeldenkende mannen in Europa. Zij zouden allen wenschen de slavernij in het Zuiden te zien afgeschaft, gelijk zij ook in het Noorden verdwenen is; maar de verwezenlijking komt hun op dit oogenblik onmogelijk voor. Zie hier hunne zienswijze op dit punt: we deelen slechts de gevoelens mede zoo als wij ze hoorden uiten, zonder op eenigerlei wijze de verdediging er van op ons te nemen.

„De slavernij der zwarten is niet van amerikaanschen, maar van engelschen oorsprong. Het was onder het britsch bestuur, dat zij werd ingevoerd in de zuidelijke staten der Unie: treurig en noodlottig erfgoed, dat onze voormalige meesters ons hebben nagelaten. Hoe daaraan een einde te maken? Het land is in dit opzigt letterlijk in twee deelen verdeeld. Het Noorden heeft geene slaven meer, en wil ze niet hebben, terwijl het Zuiden ze wil behouden. Op het Congres is weinig hoop, om tot eene voldoende oplossing dezer netelige zaak te komen; want de helft der afgevaardigden, die de noordelijke staten der republiek vertegenwoordigen en geneigd zouden zijn om de afschaffing der slavernij te vragen en voor haar te stemmen, ontmoet in de andere helft van het Congres, dat uit afgevaardigden der zuidelijke staten bestaat, mannen die het mandaat niet hebben ontvangen en ook niet zouden willen aannemen, om in de vrijverklaring der zwarten toe te stemmen. En wanneer de kwestie zoo ver gevorderd was dat men met de middelen van uitvoering zich kon bezig houden, wie zal de belangrijke kosten betalen van dezen gewigtigen maatregel? Zullen de burgers van het Noorden alleen, de inwoners van het Zuiden schadeloos stellen of zullen de burgers van het Zuiden ten gunste der inwoners van het Noorden, zich de opoffering getroosten van de helft der kosten, die voor de schadeloosstelling wordt vereischt? De emancipatie der slaven was, vergelijkender wijze, in Engeland ligter tot stand te brengen. Daar was het Parlement één van gevoelen en minder regtstreeks in het vraagstuk betrokken, terwijl de gewigtige beslissing die het nam, met het gevoelen van de meerderheid des volks overeenkwam. Bovendien had het britsche Parlement eene moeijelijkheid op te lossen, die zich slechts uitstrekte tot de koloniale bezittingen, welke twee duizend mijlen van het

moederland zijn afgelegen. Bij ons verschillen niet alleen onderling de gevoelens over het vraagstuk zelf, maar alléén in den boezem van ons land zouden drie millioen onkundige, onbeschaafde, luije negers, meestendeels zonder energie, bevrijd moeten worden. Het lijdt geen twijfel of hunne plotselinge bevrijding zou voor hunne meesters de aanvang zijn van een algeheelen ondergang en voor hen zelven die van een staat van armoede, waarvan men moeijelijk al de gevolgen zou kunnen berekenen.

„Zij die gelijk mevr. Beecher Stowe, met de kracht eener innige overtuiging de onmiddelijke afschaffing der slavernij bepleiten, zijn niet altijd even goed ingelicht ten aanzien der slavernij in de zuidelijke staten der Unie. De slaven dáár worden door welwillende meesters zeer goed en vaderlijk behandeld. Zij zouden niet gelukkiger zijn wanneer zij in het genot hunner volkomen vrijheid waren. De gevallen van ruwe bejegening en heerschzucht zijn zeldzaam, zoo zeldzaam, dat men in eene eeuw tijds naauwelijks een voorbeeld van aantreft. De voorstanders der afschaffing bevoordeelen de zaak minder dan zij denken, door hunne heftige aanvallen en de gisting die zij aankweeken. Zij vertragen de oplossing van het vraagstuk meer dan dat zij het bevorderen, terwijl zij, die meer gematigd denken, indien het van hen afhing, zelf zouden wenschen den knoop in eens door te hakken. Zij verbitteren de eigenaars van slaven, maken ze minder handelbaar, versterken hen in hunne vooroordeelen, zijn oorzaak dat zij hunne aanspraken altoos veel verder drijven en verdagen alzoo onbepaald het uur der emancipatie. Zonder het boek van mevr. Beecher Stowe zou misschien de slavernij in Virginië en Kentucky, waar zij thans nog in wezen is, niet meer bestaan. De Voorzienigheid kan alleen door gebeurtenissen, door haar zelve gewrocht, den gordiaanschen

knoop ontwarren. Terwijl men door ondoordachte en stoute maatregelen eene maatschappelijke omkeering, het voorwerp aller wenschen, tracht te verhaasten, loopt men gevaar, èn het tegenwoordige èn de toekomst van het vaderland op het spel te zetten."

Ziedaar de gevoelens die we hoorden uiten in de noordelijke staten der Unie. Wij herhalen het: we zijn hier slechts de tolk der gevoelens van onze amerikaansche broeders, die geene voorstanders van de afschaffing zijn; want zij, die de slavernij wenschen afgeschaft te hebben, gelijk mevr. Beecher Stowe en hare vrienden, willen niet van verdaging, noch van een middenweg hooren.

Vraagt men ons persoonlijk gevoelen over de kwestie, dan is ons antwoord: dat wij na onze terugkomst uit de Vereenigde Staten, even als vroeger, een afkeer van de slavernij hebben; dat we haar verfoeid hebben, haar nog verfoeijen en altoos zullen blijven verfoeijen. Maar welligt zijn we meer geneigd de wezenlijke bezwaren in aanmerking te nemen, welke de Amerikanen, die, men moet het erkennen, in eene groote en onberekenbare moeijelijkheid zijn geplaatst, in de uitvoering ontmoeten. Wij willen dit alles toegeven, en de gewigtige bezwaren erkennen, welke zij te overwinnen hebben om hun land te zuiveren van eene wond die hen kwelt, en waardoor het in de achting der europesche natiën niet rijst; maar dan schromen we ook niet ronduit te verklaren, dat wij ze op dit punt misschien al te lijdelijk gevonden hebben. Het is ons voorgekomen, dat zij wat al te ligt hunne partij gekozen hebben in een staat van zaken die zij niet vermogten te veranderen, en onder voorwendsel, dat de Voorzienigheid alleen hen van dien moeijelijken en gevaarlijken weg kon leiden, houden zij zich misschien niet genoeg bezig met het beramen van middelen om dien nieuwen staat van zaken voor te bereiden en te verhaasten.

Op godsdienstig gebied zijn twee stelsels, die naar het schijnt moeijelijk met elkander te vereenigen zijn: het quiëtisme (*volkomen lijdelijkheid*), dat onder het voorwendsel, dat God door zijne alvermogende kracht alles werkt en bestuurt, trage handen en slappe knieën maakt, in afwachting van de hulp Zijner genade; en het arminianisme, dat, uitgaande van het beginsel dat de mensch geroepen is om met God mede te werken, meer op zich zelf steunt dan op de kracht van boven en de werkzaamheid van den mensch aanspoort ten nadeele van de hulp der goddelijke genade. Het komt ons voor, dat de amerikaansche Christenen een middenweg tusschen deze beide uitersten zouden kunnen vinden. Wanneer zij vóór alles en boven alles hun geheel vertrouwen stelden op de hulp der goddelijke Voorzienigheid in het vraagstuk van de afschaffing der slavernij, dan zouden zij welligt een middel kunnen vinden en een weinig meer werkzaamheid aan den dag leggen, om langs geleidelijken weg en mogelijk op de doelmatigste wijze, een einde te maken aan het groote kwaad, dat noch door de zedewet, noch door de goddelijke wet geregtvaardigd kan worden.

Betoonen de burgers der Vereenigde Staten niet zulk een grooten ijver als wij wel wenschten, om de emancipatie der slaven tot stand te brengen of ten minste het uur hunner bevrijding te verhaasten; zij koesteren niet minder in den boezem eene warme liefde voor de vrijheid. De kenmerkende trek van het nationaal karakter in dit opzigt, is eene hartstogtelijke liefde voor de vrijheid, van alle vrijheden, zoowel der godsdienstige als der staatkundige vrijheid. Zoowel op het een als het ander naijverig, heeft de burger der Vereenigde Staten niet vergeten, dat zijne voorouders hun vaderland hebben verlaten en vrijwillig in ballingschap over zee zijn gegaan, om in de woestijnen der nieuwe wereld het regt te gaan zoeken, dat hun in

hun vaderland was geweigerd, om God te dienen overeenkomstig hun geweten *). Ook is hij innig overtuigd, dat de burgerlijke vrijheid geen beteren waarborg, geen hechter grondslag bezit dan de godsdienstige vrijheid, en dat beperking of aanranding der godsdienstige vrijheid hetzelfde is als de burgerlijke vrijheid met denzelfden slag te schokken of te vernietigen. Daarom heerscht de gewetensvrijheid en die der eeredienst, zonder eenigerlei beperking, in de gansche uitgestrektheid der Vereenigde Staten. De eene gezindte wordt niet bevoorregt boven de andere; allen worden gelijkelijk beschermd en zijn vrij. De catholieke priester bouwt er zijne kapel en leest er de mis, met hetzelfde regt en even ongestoord als de protestantsche leeraar van welke gezindte ook, zijne kerk opent om het Evangelie te verkondigen. Het is nogtans bekend, dat in de Vereenigde Staten de roomsch-catholieken tot de protestantsche bevolking in verhouding staan van 1 tot 5. En welk eene protestantsche bevolking: eene, die zich onderscheidt door hare verlichte kennis, welgevestigde overtuiging, godsdienstijver, weerzin tegen de leerstellingen der roomsch-catholieke kerk uit beginsel, uit karakter, en uit overlevering! En in weerwil hiervan, zou men niet één voorbeeld, een enkel voorbeeld kunnen aanwijzen van vervolging of onverdraag-

*) In de „woestijnen der nieuwe wereld" vonden *Puriteinen*, *Hugenoten* en *Waldenzen*, in Europa om hun geloof vervolgd en onderdrukt, eene veilige verblijfplaats. De admiraal DE COLIGNY, de schoonvader van prins WILLEM I, bewees den *Hugenoten* vele diensten, tijdens hun vertrek naar Virginië; en misschien had de groote Zwijger op dezen bijstand het oog, toen hij den Nederlanders het schrikwekkend voorstel deed, om, ten einde niet in de magt der Spanjaarden te vallen, „alle dijken en dammen door te steken, alle molens te verbranden en het gansche land onbewoonbaar te maken; waarna men met vrouwen, kinderen en alle tilbare have, zich te scheep begeven mogt, om ergens onder de zon een gelukkiger gewest te zoeken."

zaamheid tegen de godsdienst der minderheid, hetzij van wege den staat, hetzij van wege de burgers. Door het woord en de overtuiging bestrijdt men in Amerika hetgeen op godsdienstig gebied als dwaling wordt beschouwd en niet door het geweld of door het inroepen van den wereldlijken arm, gelijk men elders niet aarzelt te doen *).

„Eenige onzer vrienden — zoo besluit GRANDPIERRE zijne opmerkingen — hebben ons verzocht hun een beknopt overzigt te geven van onze reisherinneringen. Mogten zij de leemten en onvolkomenheden die ons geschrift met zich draagt ons verschoonen! Wij hebben onze beschouwingen opgesteld, gelijk hun bekend is, te midden van vele en velerlei bezigheden, aan het leeraarsambt verbonden. Maar we kunnen de pen niet nederleggen, zonder eene hartelijke hulde te brengen aan de welwillende en christelijke gastvrijheid onzer amerikaansche broeders. Dat zij hier de openlijke betuiging van onzen opregten dank ontvangen. Wij hebben niet aan allen kunnen doen gevoelen, in hoe hooge mate wij getroffen waren door hun broederlijk onthaal, door hun betoonden ijver om ons nuttig te zijn, door de talrijke bewijzen van genegenheid ons gegeven, door de gezegende uren, waarvoor wij den Heer danken onder hun gastvrij dak te hebben doorgebragt. Wij zouden onzen franschen broeders onmogelijk alles kunnen mededeelen, hetgeen wij van onze amerikaansche broeders genoten hebben. Eene legerstede, eene tafel, een open en toegenegen hart, dat is de gangbare munt waarmede men den vreemdelingen gastvrijheid bewijst. Maar ons hebben zij daarenboven kostelijke diensten bewezen, die op hare beurt duizend aangename herinneringen bij ons hebben achtergelaten, welke duurzaam in ons hart zullen blijven gegrift.”

*) Gelijk b. v. in Toscane.

AANTEEKENINGEN.

(1) Blz. 2.

De waterval van den Niagara.

De waterval wordt door het Iris-eiland, dat eene oppervlakte heeft van 75 morgens, in twee deelen gescheiden. Het grootste deel grenst aan canada's, het kleinste aan amerikaansch grondgebied; het eerste heeft 164, het tweede 158 voeten hoogte. Men heeft berekend, dat de massa water, welke elke minuut van de hoogte van den waterval ter nederstort, 670,000 tonnen bedraagt.

Op het einde van den amerikaanschen vrijheidsoorlog, werden drie engelsche oorlogschepen, die op het meer Erié gestationneerd lagen, ongeschikt voor de dienst verklaard en ter slooping bestemd. Men kreeg vergunning om ze van den Niagara te laten nederstorten. Het eerste, door den snelvlietenden stroom reeds vernield, kwam in stukken aan den kant van den waterval; het tweede liep vol water vóór het dien bereikte, maar het derde, dat vermoedelijk nog in goeden staat was, bood weêrstand aan den stroom en behield al zijne vormen tot dat het in den afgrond nederplofte. Eene belooning van 25 gulden werd uitgeloofd aan dengene, die het grootste stuk hout aanbragt, dat men van een der drie verbrijzelde schepen zou kunnen wedervinden; eene andere van vijf rijksdaalders voor het naast daarbij komend en zoo vervolgens. Men kon slechts één stuk van eene voet lengte terugvinden, dat zoodanig geteisterd was dat het veel overeenkomst had met de tanden van eene zaag.

In 1827 werd door eenige personen een schoener, van 140 ton aangekocht, die op een zekeren afstand der cascades ge-

bragt en vervolgens aan haar lot werd overgelaten. Die cascades worden gevormd door de talrijke rotspunten van twee à drie voet hoogte, en strekken zich over een aanzienlijk gedeelte der rivier uit, die daar ter plaatse over eene sterk afhellende vlakte loopt. Terwijl ze van deze rotspunten met groote snelheid ter nederstort, vormt de rivier, vóór haren eigenlijk gezegden val, eene menigte kleine watervallen, die de schoener moest passeren vóór hij den rand des afgronds bereikte. Het schip kwam de eerste rotsbank ongedeerd over, maar bij den tweeden schok stortten de masten neder, sloegen de golven er over; het viel op zij en in dien toestand plofte het naar beneden. Zijn boegspriet bleef het langst zigtbaar, te midden van de schipbreuk. Men verhaalt dat er aan boord van den schoener, onder andere dieren, twee beeren zich bevonden, die het gevaar vooruitziende, zich in den stroom wierpen en den oever der rivier bereikten, alvorens zij in den waterval wierden medegesleept.

Marmier, in zijne brieven over Amerika, deelt een voorval mede, dat wanneer het niet verdicht is, eene zeer tragische ontknooping heeft.

„In 1829 begaf zich een jeugdig vreemdeling naar het, bij den Niagara gelegen, dorp, met het doel om er eenigen tijd door te brengen. Dagen, weken, maanden verliepen: hij zette zich elken morgen in overpeinzing neder tegenover de cascades, om dit verheven natuurgewrocht te bewonderen; des avonds keerde hij van daar terug. Den volgenden morgen bezocht hij andermaal het schoone lustoord, zette zich neder in de nabijheid van den trotschen Niagara, wiens wateren met donderend geklater ter nederstorten, en door dit verheven schouwspel in het gemoed gegrepen, gaf hij zich meer en meer aan zijne afgetrokken mijmeringen over.

James Abbot was zijn naam. Wie hij overigens was of uit welk oord hij herwaarts was gekomen, was aan niemand bekend. Evenwel bij de eerste ontmoeting zoudt ge in hem den jongeling van beschaving herkend hebben: Zijn voorkomen was innemend en beleefd. Zij die met hem een oogenblik in onder-

houd hadden kunnen treden, verhaalden dat hij veel gereisd en veel gestudeerd had; doch het was moeijelijk eenig gesprek met hem aan te knoopen. Wel stond de stroeve ernst van den menschenhater niet op zijn gelaat te lezen, doch hij ontweek alle gezelschappen, zonderde zich af van de druk bezochte wegen en bleef alléén in zijne woning, alléén op den top der heuvels, alléén aan het einde der bosschen.

Hij had vergunning verzocht om voor zich eene hut te bouwen op een klein onbewoond eiland, dat men het eiland der „drie Zusters" noemt. Dit werd hem geweigerd: om welke reden is mij onbekend. Alstoen vestigde hij zich op het Iris-eiland, zonder daarbij door iemand te worden vergezeld. Hij bereidde zelf zijnen maaltijd, een waren kluizenaars-maaltijd, zoo hij er al een bereidde: een weinig gekookt meel en water, ziedaar hetgeen tot zijn levensonderhoud strekte. Zijn gedrag was overigens onberispelijk. Geen vriendelijke blik van een jeugdig meisje, geen gezang, noch feest wekte zijne aandacht. Had hij op den bodem van den levensbeker zoo veel bitterheid gevonden, dat hij er zijne lippen niet meer aan wilde brengen? Werd hij door spijt getroffen, die hem ongevoelig maakte voor de geoorloofde vermaken des levens, of door een hartstogt beheerscht, die den toegang tot zijn hart sloot voor ieder levensgenot? Dit heeft men niet te weten kunnen komen.

In de maand Junij 1831 verliet hij op zekeren morgen zijne woning, om zich als naar gewoonte in de rivier te gaan baden, en des anderen daags bragten visschers zijn stoffelijk overschot, dat door den stroom op een afstand van 15 mijlen was voortgesleept, aan den oever der rivier. Engelschen, die zich destijds aan den Niagara bevonden, vereenigden zich om den doode de laatste hulde te bewijzen, en hem een graf te delven op de terp des heuvels, zijn lievelingsoord, waar hij zich in gepeins tegenover de bruischende cascades nederzette. Men vernam toen eerst, dat hij engelschman van geboorte en de zoon van eenen achtenswaarden rector was. Welk het geheim was dat hij in zijn hart bewaarde, welke de oorzaak zijner diepe

droefheid en afzondering, niemand kon u daaromtrent opheldering geven. Arme JAMES ABBOT! Hij telde 28 jaren toen hij stierf."

Zie hier echter een verhaal, voor de waarheid waarvan we volkomen durven instaan.

Eenige dagen vóór onze aankomst aan den Niagara, hadden drie jongelieden de onvoorzigtigheid zich in een rank bootje, op dezen gevaarlijken stroom te wagen; ze werden door den sterken stroom medegesleept en naar den afgrond gevoerd. Een van hen gelukte het zich aan een ouden boomstam vast te klemmen, eenige schreden van den afgrond, en bragt achttien uren in dien verschrikkelijken toestand door. Alle pogingen die men aanwendde om hem te redden, waren vruchteloos. Het laatste middel, dat men tot redding van den jongeling in het werk stelde, verhaastte nog zijnen dood. Een schuitje, dat men door middel van een touw afliet, bragt hem zulk een geweldigen stoot toe, dat hij genoodzaakt was zich los te laten, en terwijl hij zijne handen ten hemel hief en een hartverscheurende kreet liet hooren, verdween hij in den afgrond, in tegenwoordigheid van duizende toeschouwers, die getuige waren van dit verschrikkelijk schouwspel. Wij hebben zelf een der vaartuigen, die tot zijne hulp waren afgezonden, schipbreuk zien lijden ter plaatse waar de ongelukkige zoo lang tegen den dood had geworsteld.

---

(2) Blz. 8.

Een dorp der indiaansche Tuscaroras.

In het voorlaatst verslag (1852) van het bostonsche zendelinggenootschap (*American Board of Commissionners for foreign Missions*) vindt men de volgende bijzonderheden opgeteekend nopens den staat van den zendingspost onder de indiaansche Tuscaroras, die op eenige mijlen van den Niagara is gelegen, en dien we het genoegen hadden te leeren kennen. Een jaar geleden gaf de gemeente, die onder de Tuscaroras is gesticht, nog weinig bemoedigende vooruitzigten. Maar korten tijd nadat te

Portland de algemeene vergadering van het zendelinggenootschap was gehouden, bleek het, dat de Heer een werk van genade had gewrocht. Den eersten Zondag van dit jaar, werden vijf vrouwen als leden der gemeente aangenomen. In den loop der maanden Januarij en Februarij openbaarde zich het godsdienstig leven op eene buitengewone wijze. Het kenmerkte zich door ootmoedigen en plegtigen ernst. „Ik ben nimmer getuige geweest van een werk van genade, zoo innerlijk, schreef de Eerw. ROCKWOOD in Februarij; zelfs de jeugdige bekeerden, vol hoop als zij waren, toonden verzekerd te zijn van het geloof, dat hunne harten had verlicht, veeleer dan zich aan eene voorbijgaande verrukking over te geven. Bij sommige gelegenheden gaven hunne gesprekken een treffend blijk van hunnen inwendigen zielevrede". Den eersten Zondag van Maart, werden acht en dertig personen in de gemeenschap der kerk opgenomen. Schier ten zelfden tijde en onder dezelfde treffende omstandigheden trad een oud opperhoofd, die zeventig jaren zonder God in de wereld geleefd had, toe, om den naam des Heeren te belijden, terwijl slechts drie van de tienopperhoofd en overbleven, die nog geene leden der gemeeente waren. De overigen werden op een der volgende Zondagen in de gemeenschap des Heeren aangenomen, zoodat het aantal nieuwe leden acht en vijftig bedroeg en dat der communicanten honderd en tien, waarvan honderd en vier Indianen. Bewonderenswaardige uitkomst, als men ze vergelijkt bij het cijfer der inboorlingen, die onder het herderlijk toezigt staan van den Eerw. ROCKWOOD!

In andere opzigten, op het gebied der industrie, opvoeding en zedelijkheid, maken de Indianen snelle vorderingen. Men kan het oog niet laten weiden over hunne graanvelden, boomgaarden, schuren, oogsten, wegen en openbare gebouwen, zonder dat men getroffen wordt door hunne bekwaamheid en welgeplaatste spaarzaamheid, terwijl het inwendige hunner woningen het bewijs levert, dat hunne vrouwen goede huishoudsters zijn, die geenszins zich aan traagheid overgeven. ROCKWOOD legt ook van hen het getuigenis af, dat hunne gewoonten, hunne

kleeding en uiterlijk, vooral dat der nieuwlings bekeerden, aanmerkelijk verbeterd zijn.

Het jongste verslag deelt mede, dat de Indianen, met hunne eigene handen en op hunne eigene kosten een schoolgebouw hebben opgerigt ten behoeve van de onderwijzeres, mejufvr. THAYER, die twee à drie mijlen van den Eerw. ROCKWOOD woont. De behoefte aan eene kostschool levendig gevoelende, stelde de onderwijzeresse, in de maand Januarij ll. aan de opperhoofden voor, om hare inrigting te helpen vergrooten. Deze stemden er van ganscher harte in toe, en sloegen handen aan het werk, om voor een ander huis hout in gereedheid te brengen, opdat het gebouw in korten tijd zou worden voltooid. Bij het optrekken van het timmerwerk waren bijna al de Tuscaroras tegenwoordig en beijverden zich in het verleenen van hun bijstand, waaraan zich zelfs de vrouwen niet onttrokken. Zij waren tevens niet in gebreke gebleven de noodige ververschingen toe te bereiden, die de gelegenheid vorderde. „Ik zou — zoo schreef mejufvr. THAYER — de aandoening en vreugde niet kunnen beschrijven, welke ik in dit oogenblik ondervond, in tegenwoordigheid van hetgeen mijne oogen aanschouwden, mijne ooren hoorden, en van hetgeen mijn hart, vol van hope, in de toekomst meende te zien."

Twee scholen waren gedurende een gedeelte des jaars in werking en bevatten gezamenlijk een en zestig scholieren; het gemiddeld cijfer der kinderen, die tegenwoordig waren, beliep dertig.

De Tuscaroras hebben reeds vóór eenige jaren de Maine-wet, betreffende de geheele onthouding van het gebruik van sterke dranken, in haar geheel aangenomen. Zij houden zich overtuigd dat de geestrijke dranken de gezondheid, het geluk en het leven verwoesten; het zedelijk gevoel van dezen stam heeft zich krachtig tegen het gebruik van sterke dranken verklaard.

De Indianen gedenken den armen van hunnen stam en vergeten hunnen pligt niet jegens de Heidenen. Zij geven aan hunne armen voedsel, kleeding en verwarming, en zijn hun behulpzaam in het bouwen van goede woningen. Wanneer deze

ziek zijn of op hun sterfbed liggen, betoonen zij hun de hartelijkste belangstelling. Zij hebben het zendeling-genootschap in het afgeloopen jaar door verschillende middelen ondersteund en er eene bijdrage van ƒ 250 aan geschonken. Zij hebben evenwel behoefte aan onderwijs en opvoeding, om al de vruchten des Evangelies te dragen en te openbaren, en om in alles het voorbeeld te volgen van onzen dierbaren Zaligmaker, „die, rijk zijnde, om onzentwille arm is geworden, opdat Hij ons door Zijne armoede, rijk zoude maken."

(2*) Blz. 11.

De Sandwich-eilanden.

Omtrent de uitbreiding van het Evangelie en zijnen heilrijken invloed op den maatschappelijken toestand der bevolking dezer eilanden, vinden we in een der hollandsche dagbladen het volgende lezenswaardig artikel medegedeeld. Men zal er uit ontwaren, dat het amerikaansch zendeling-genootschap, onder den zegen des Heeren onvermoeid ijverig is geweest, en het meest heeft bijgedragen tot de groote zedelijke en maatschappelijke hervorming der bewoners dezer eilanden.

De Sandwich-eilanden voor 34 jaren en nu.

In den grooten Oceaan tusschen Noord-Amerika en China liggen onder den Noorder-Keerkring eenige eilanden, die eene treffende proeve opleveren, wat de zendeling-genootschappen vermogen. Het V[de] Maandberigt van 1854 van het nederl. genootschap behelst daarover bijzonderheden, welke de belangstelling van alle vrienden des Evangelies en der beschaving verdienen, en daarom te meer mogen verbreid worden, omdat zij niet spreken over hetgeen in een hoek of in een ontoegankelijk binnenland plaats heeft, maar op zeer veel bezochte, opene eilanden, zoodat elk bevaarder dier zeeën zich van de waarheid er van kan overtuigen.

Hoe zag het er uit vóór 34 *jaar?* Het volk bestond uit die-

ven, dronkaards en wellustelingen. Het land was het eigendom van den Koning en de opperhoofden, en de overigen waren hunne slaven. Van eene staatsinrigting, van eene geregtshandeling, van eene wet had men zelfs geen denkbeeld. Eigendom, leven, alles was in de hand van opperhoofden, die aan niemand verantwoordelijk waren; en het gansche land was vervuld met tweedragt en verdrukking. Tallooze goden vorderden gedurig allerlei offers van de arme menschen; de rookende vuurberg, de gevreesde haai, storm, wind, regen, alles was God, of kon tot God verheven worden, wanneer de priesters het wilden. En die goden eischten ook menschenoffers, dagelijks werden zij voor hen geslagt. Het *taboe* heerschte, waardoor al wat een priester, een opperhoofd voor *taboe* verklaarde, door niemand dan door hem mogt worden aangeroerd. Zoo verklaarde zelfs de man alles voor *taboe*, wat hij voor zich zelven wilde behouden, en dat mogt de vrouw nu niet aanraken. De vrouw was zijn lastdier, zijne slavin. Hij nam er zoo vele als hij goed vond, en zond er naar goeddunken weder van weg. De vrouwen van hoogeren rang namen zich evenzoo meerdere mannen uit de lagere standen. Kindermoord heerschte in die mate, dat, naar men wil, voor het minst twee derde van het aantal kinderen op geweldadige wijs werd om het leven gebragt.

Hoe ziet het er nu uit? In het jaar 1810 zond het amerikaansche zendeling-genootschap er zijne eerste boden; en nu?.. Nu mag het zijn arbeid op de Sandwich-eilanden als volbragt beschouwen; want *er zijn geene Heidenen meer*. Het volk is eene Christennatie geworden, wel geene natie, wier beschaving reeds geheel is voltooid, of waar reeds al de vruchten van het geloof aan het Evangelie worden gezien, maar eene Christennatie in dien zin, dat alle ontwikkeling van den geest, van de zeden, van het godsdienstig en burgerlijk leven bij hen staat onder den invloed van het Evangelie, omdat deze eilanden geene andere godsdienst kennen dan de Christelijke. De geheele natie viert den Zondag. Bij voortduring worden er

kerken gebouwd, en overal even getrouw bezocht als in ons midden. Het huwelijk is door de wetten geregeld. De taal is eene geschrevene taal geworden en heeft vaste regels ontvangen. Nagenoeg het derde deel der bevolking kan lezen. In de scholen vindt men bijna al de kinderen en jonge menschen. De Bijbel, vertaald door den arbeid van acht zendelingen, is sedert het jaar 1840 geheel in de handen van het volk. Bovendien leverde de drukpers een groot getal boeken, van godgeleerden en stichtelijken inhoud, voor aardrijkskunde, rekenkunst, sterrekunde, geschiedenis enz. Niet minder treffend is de verandering met betrekking tot de burgerlijke maatschappij. In 1840 werd door den Koning en de opperhoofden eene constitutie afgekondigd, waarvan het eerste artikel luidt: „Er zal geene wet worden uitgevaardigd, die in strijd is met het woord van den Heer Jehova, of met den algemeenen geest van dat woord." Het hoofd der regterlijke magt getuigde in een verslag aan den Koning gegeven: „Het is onze pligt in het algemeen op te merken, dat in geen ander land der wereld het leven en het eigendom der burgers eene betere bescherming geniet dan in dit land. Moord, diefstal met geweld, en andere soortgelijke misdaden zijn hier onbekend, en op het land zoowel als in de steden kunnen wij ons elken avond met de grootste gerustheid te slapen nederleggen. De vreemdeling kan evenzeer van het eene onzer eilanden naar het andere, over onze bergen en door onze bosschen henentrekken, en zich in de kleinste hut te slapen leggen zonder wapenen, alleen en zonder eenige bescherming, en met zich voeren zulk eene geldsom of andere kostbaarheden als hij zal willen, en terugkomen zonder een penning, zonder een haar te hebben verloren."

In 1852 waren er 441 openbare scholen voor de Protestanten en 102 voor de Roomschen. Het gouvernement draagt er voor het grootste deel de kosten van, en besteedde daaraan in 1851 niet minder dan 45,000 dollars (*f* 112,500). Behalve deze bestaat er eene zoogenaamde koninklijke school, oorspronkelijk voor kinderen van inlandsche opperhoofden gesticht, en op

welke zich thans ook kinderen van vreemdelingen bevinden. Een sierlijk gebouw werd daarvoor opgerigt, dat 8000 dollars (*f* 20,000) kostte, en er staat een Amerikaan aan het hoofd, geheel voor die taak berekend. Eindelijk, om niet meer te noemen, is er te *Lahailanulu* een seminarie, waarin inlandsche predikers en onderwijzers gevormd worden, en dat in 1852 zeventig leerlingen telde. Voorts heeft men er een zendeling-, Bijbel- en traktaatgenootschap, eene vereeniging van vrouwen om hulpbehoevende vreemdelingen bij te staan, een afschaffingsgenootschap, enz. Wat deze laatste zaak betreft, getuigt een der zendelingen: „Sedert zestien jaren ben ik dagelijks met de inboorlingen in betrekking, maar ik herinner mij niet, dat ik één hunner beschonken heb gezien. Ik wil niet zeggen, dat geen hunner ooit voor deze verzoeking bezwijkt, maar dit alleen, dat die gevallen zeldzaam genoeg zijn om mij nooit een dronken man op mijnen weg te hebben doen aantreffen." In alle rigtingen worden goede wegen aangelegd, en bruggen worden er gebouwd over de stroomen. De koophandel neemt aanhoudend toe, en de zeevarenden op den grooten waterweg tusschen Azië en Amerika vinden op de *Sandwich-eilanden* meer en meer eene geschikte plaats voor rust en verversching, later waarschijnlijk eene nieuwe stapelplaats van handelswaren. De stad *Honolulu* wordt belangrijk; zij bezit reeds merkwaardige gebouwen, als een paleis van justitie, en eene marktplaats niet minder schoon dan gerijfelijk. Door buizen wordt er het water uit de naburige bergen henengeleid, en op onderscheidene plaatsen zijn waterbakken aangebragt, die te gelijk uitmuntend drinkwater bezorgen en de middelen om brand te blusschen.

Het zendeling-genootschap zendt nu zijne boden uit de *Sandwich-eilanden* naar andere nog heidensche eilanden. In 1850 gingen de eersten henen, drie in aantal, met drie amerikaansche zendelingen. Zij namen dezen brief mede van hun Koning:

„Kamehameha III, Koning der eilanden *Oahu* enz., zendt zijne groete aan al de opperhoofden van de eilanden aan de westzijde van den Grooten Oceaan. Heil en vrede!

„Ziedaar den broedergroet, dien ik u zende. Eenige onderwijzers van den allerhoogsten God JEHOVA staan gereed zich in te schepen om u Zijn woord te verkondigen, tot uwe eeuwige behoudenis. Een deel van hen zijn blanke menschen uit de *Vereenigde Staten van Amerika;* de anderen zijn van mijne eilanden. Zij heeten: (hier volgen de namen).

„Daarom neem ik de vrijheid om deze uitmuntende menschen in uwe zorg en vriendschap aan te bevelen, en u op te wekken, dat gij hun onderwijs aanneemt, en hunnen omgang zoekt. Ik heb zelf ondervonden. hoe veel zij waard zijn. Hier, op mijne eilanden, leefden wij vroeger in onwetendheid en afgoderij. Wij voerden aanhoudend oorlog, en wij waren zeer arm. Thans is mijn volk verlicht, wij leven in vrede, en velen onder ons gaat het wel. Onze toestand is veel beter dan vroeger, en het is Gods Woord, waaraan wij die verbetering te danken hebben. Een groot aantal onder mijn volk hoort naar het Woord van God, en bidt tot Hem, én Hij heeft ons mildelijk gezegend. Ik rade u, dat gij uwe afgoden verlaat, dat gij den Heer JEHOVA kiest tot uwen God, dat gij Hem aanbidt en Hem liefhebt, en Hij zal u zegenen, en Hij zal u zalig maken. Geve Hij, dat deze nieuwe onderwijzers voor u en uw volk tot een' grooten zegen worden, en doe Hij van u weg alles, wat niet goed is! KAMEHAMEHA."

Wij moeten er evenwel op rekenen, zoo gaat de steller van dit artikel voort — dat ons van tijd tot tijd door reizigers en zeelieden zal worden gezegd, dat men van den staat des Christendoms op de *Sandwich-eilanden* veel te hoog heeft opgegeven, en ons bijzonderheden zullen worden verhaald, die van zedeloosheid getuigen. Daar zal dan ook dikwijls eenige waarheid bij ten grondslag liggen; maar het is te vreezen, dat afkeerigheid van den zendelingsarbeid en van het Christendom er sterke kleuren aan geven zal, en dat men van enkelen tot velen, ja tot allen zal willen besluiten. Gelukkig, dat de verandering zoo verbazend groot is, dat zij zich ook door de partijdigsten niet geheel laat loochenen. Het mogt hun anders gaan

als dien zeekapitein, van wien ons verhaald wordt, dat hij toegang verkregen had tot den Koning der *Sandwich-eilanden*, en zich veroorloofde bij dezen eenige der gewone beschuldigingen tegen de zendelingen in te brengen. „Hebt gij wel opgemerkt," vroeg hem de koning, „dat door den stand der zon op dit oogenblik uwe schaduw zich op mijn ligchaam werpt?" — „Dat is zoo," zeide de zeeman, „maar wat zegt dat?" — „Thans zeer weinig," antwoordde de vorst; „maar ware dat gebeurd vóór de komst der zendelingen onder ons, dan hadt gij nu geen uur meer om te leven; den Koning met zijne schaduw te bedekken was onder ons eene onvergefelijke misdaad?" Nu moest de zeeman beschaamd stilzwijgen.

Zooveel vermag het Evangelie, onder Gods zegen door den zendeling gepredikt. Verdienen de zendelinggenootschappen dan geene ondersteuning? *Vert.*

---

(3) Blz. 18.

Openbare en bijzondere scholen.

Het amerikaansche opvoedingsstelsel, waaraan de jeugdige republiek der Vereenigde Staten haren snellen vooruitgang op stoffelijk als intellectueel gebied te danken heeft, heeft om zijne voortreffelijke uitkomsten de aandacht van geleerden en opvoedkundigen tot zich getrokken. Philantropen, staatsmannen, paedagogen, uit verschillende landen van Europa, zijn den Oceaan overgestoken en naar de Nieuwe Wereld gereisd om zich bekend te maken met een stelsel, dat voor handel en industrie niet alleen, maar ook op het gebied van den geest uitmuntend heeft gewerkt. Zij zijn van daar wedergekeerd, verrijkt met een schat van ervaring, en hebben de resultaten van hun onderzoek medegedeeld aan hen, die op de vorming en opvoeding van het toekomstig geslacht regtstreeks of zijdelings invloed hebben. Eenparig was het getuigenis der onbevooroordeelden, dat het onderwijs zoowel op de openbare en bijzondere scholen, als op de akademiën en collegiën zich door

zijne praktische strekking en godsdienstigen geest onderscheidt, en in menig opzigt tot voorbeeld kon strekken van vele inrigtingen van onderwijs in Europa: hier, om de leemten en gebreken, die men in het onderrigt en de opvoeding der kinderen opmerkte, te verbeteren, elders, om een anderen grondslag te leggen, waarop een gebouw zou kunnen worden opgetrokken, hecht en duurzaam, tot zegen van land en bevolking. De heer D. Buddingh, die de Vereenigde Staten heeft bezocht, en het opvoedingsstelsel aldaar in werking heeft gezien, heeft een hoogst belangrijk geschrift over *de school in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika* uitgegeven, en zijne landgenooten ten hoogste verpligt door de mededeeling van de resultaten van zijn onderzoek en bezoek der schoolinrigtingen aldaar. Elk die het amerikaansch opvoedingsstelsel in zijne eigenaardigheden wil leeren kennen, die bekend wil worden met den aard, strekking en inrigting van verschillende instellingen voor hooger en lager onderwijs, zal in dit werk vele belangrijke en wetenswaardige bijzonderheden vinden opgeteekend. Wij hebben dit geschrift met belangstelling, en we mogen zeggen, met warme ingenomenheid gelezen en er veel nut uit getrokken. Een paar bijzonderheden, daarin medegedeeld, nopens den aard en inrigting der *openbare scholen*, hebben we gemeend onzen lezers, om het gewigt der zaak, hier niet te mogen onthouden.

In de eerste plaats moeten we onzen lezers doen opmerken, dat het volksonderwijs geheel *vrij en kosteloos* is, waartoe allen meer en minder gegoeden, Roomschen en Protestanten eene jaarlijksche bijdrage betalen. Niemand behoeft, van de bewaarschool af tot het hooger onderwijs, tot de *vrije* akademie toe iets te betalen, noch voor onderwijs, noch voor schoolbehoeften. De *openbare* of gemeente-scholen zijn niet voor eene bepaalde klasse, zoo als hier, of voor *geheel armen*, of voor de *meest aanzienlijken*, maar voor het geheele *volk*. Niet *van staatswege* wordt daar onderwijs gegeven; de zorg voor een behoorlijk onderwijs, voor scholen naar de plaatselijke behoefte ingerigt, berust op de burgers zelve, geheel op dezelfde wijze als

de zorg voor de kerken op de gemeenteleden berust. Maar de staat ondersteunt de *openbare* school, het algemeene onderwijs. Elke stad, elk dorp is het aan het algemeene welzijn verschuldigd voor eene volkomene opleiding, voor het bedrijvig leven, van de bewaarschool af tot het hooger onderwijs zorg te dragen. De Bijbel wordt algemeen als *lees*boek gebruikt, het volk verlangt dit zoo (*leerstellig onderwijs van eenige bijzondere christelijke of andere gezindte is geheel uitgesloten*). Wie daarmede zich niet vereenigen kan, staat het vrij eene eigene *godsdienstschool* naast de openbare op te rigten en er zijne kinderen te zenden. Die school staat dan alleen onder zijn opzigt, terwijl hij volkomen vrij is haar zoo streng kerkelijk te maken als hij zelf verkiest. Het gemoedsbezwaar, dat ook in Nederland zoo dikwerf wordt geuit, dat de Christen verpligt is zijne kinderen naar eene staatsschool te zenden, die hij beginselloos vindt, neutraal om den wille van Rome, schadelijk voor zijne overtuiging, onnut voor zijne bedoelingen, is voor alle partijen volkomen even bevredigend, in theorie en praktijk beide, opgelost. Zoo heerscht in Amerika in waarheid: *algeheele vrijheid van onderwijs.*

Om den aard en inrigting eener *openbare* school te leeren kennen, laten we hier den heer Buddingh zelven spreken, die deze inrigtingen bezocht en in werking heeft gezien. Hij beschrijft ons haar eigenaardig karakter op de volgende wijze:

„Stel u voor, een groot langwerpig en hecht steenen gebouw, van *drie* verdiepingen, met even zoo vele afzonderlijke ingangen. Elke afdeeling heeft eene groote, langwerpig vierkante *zaal* in het midden, die 400 tot 500, ja 600 leerlingen kan bevatten. Aan het einde staat eene estrade van twee of drie trappen, aan weêrszijde met eene canapé en een schrijflessenaar, bijna in den vorm zoo als de spreekgestoelten in de kerken. Ook de overige twee reijen banken en schrijflessenaars geven aan het geheele, inwendig gedeelte dezer zaal wel eenigzins het aanzien eener amerikaansche kerk; doch natuurlijk, zonder galerijen. Boven de estrade leest gij met groote letters: *the*

fear of the lord is the beginning of wisdom (de vreeze des Heeren is het begin der wijsheid). Of wel, de Wet des Heeren; de *tien geboden* hangt daar, met gulden letteren op twee zwarte borden, zoo dat zij iederen leerling en elken schoolbezoeker in de oogen valt. Het geheel is luchtig, helder, hoog van verdieping; tegenover den zetel der hoofdpersoon zijn groote wereldkaarten op den muur geschilderd, en rondom heeft men lambrisering met de noodige kapstokken, en, daar boven aan wederzijden aan de muren, zwarte borden, kaarten enz.; het geheel maakt een gunstigen indruk: ook merkte ik *ventilators* en eenen *barometer* in die zalen op. Overigens heeft men op de tweede en derde verdieping verscheidene afzonderlijke leervertrekken, waarin men uit de groote zaal binnentreedt. Gelijkvloers is het departement van kinderen, de *primary school* (ik zag er ook afzonderlijke in luchtige ruime vertrekken beneden de kerk); de tweede verdieping is de afdeeling van meisjes (*female department*), de derde, die der jongens, (*male department*). Hier bevinden zich meisjes en knapen tot 16 jaar en daarboven. In eene dier vrouwelijke afdeelingen, zag ik zelf eene piano voor den katheder (pulpit) staan, die, onder het binnenkomen der meisjes, bespeeld werd. Het was de *ward-school* van Mr Doane, werwaarts de president van den opvoedings-raad, Mr Erast. C. Benedict mij vergezelde. Deze school was den vorigen dag door 1775 leerlingen bezocht, namelijk over de 700 in de aanvangs-school, 500 in de afdeeling meisjes, 575 in die der jongens. De laagste afdeeling was door groote schuifdeuren, die op rollen loopen, in twee afdeelingen gescheiden. De opening geschiedde hier met *Bijbellezen*, *gebed* en eene kinderlijke *hymne*, waarna nog een vrolijk lied; zoo ook bij de afdeeling meisjes, die onder het bespelen der piano in de grootste stilte, gelijk die bij het aangaan eener kerk heerscht, waren binnengekomen. Op een gegeven teeken met een klein schelletje, waren aller oogen op Miss Cornell gerigt, die den Bijbel op een rood satijnen kussen van den lessenaar in hare handen nam, en, op eenen plegtigen toon en met nadruk, aan allen het laatste

hoofdstuk van den Prediker voorlas, beginnende: Gedenkt aan uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap, enz. en eindigende: Vreest God, en houdt zijne geboden, want dit betaamt alle menschen; want God zal ieder werk in het gerigt brengen, met al dat verborgen is, hetzij goed, hetzij kwaad. Hierna bogen allen eerbiedig het hoofd, en Miss CORNELL deed nog een plegtig *gebed*, waarna allen, in klassen verdeeld, elk met hare onderwijzeresse, zich in afzonderlijke leervertrekken begaven, behalve ééne of twee klassen, die met een paar adsistent-onderwijzeressen in de groote zaal bleven.

Ongemeen was ik verrast en zonderling getroffen, toen ik het jongensdepartement van Mr DOANE binnentrad, en daar meer dan 500 knapen, allen op de maat, en op denzelfden rijzenden, dan weder afdalenden toon, hoorde spreken of opzeggen: ik wist niet wat? want ik verstond er aanvankelijk geen woord van. Het was eene herhaling (*repeating*) van de tafel der vermenigvuldiging, van het stelsel van handels-maten en gewigten, enz. want de opening had reeds plaats gehad. Ook daarna begaf elke klasse zich met zijnen onderwijzer in een afzonderlijk leervertrek, behalve een of twee, die met de noodige onderwijzers hier achterbleven; — zoodat Mr DOANE, even als alle andere, hetzij mannelijke of vrouwelijke hoofden der departementen, zich vrijelijk door het geheele gebouw bewegen en alle klassen bezoeken kon.

In deze zaal waren aan een der einden, waarop het meest het oog viel, *de tien geboden*, zoo als boven gezegd, in gulden letters opgehangen.

De verdeeling in klassen, elke beweging, als op militair commando, het herhalen der 500 te gelijk, enz. geschiedde met de uiterste orde, en die heb ik op alle scholen opgemerkt. Ook in de maatschappij-school (*society-school*), waar ik, op onderscheidene uren en dagen, het onderwijs van Miss HARRIS bijwoonde (hetzelfde gebouw, waar ik de *zondagschool* van Mr CRUIKSHANK bezocht), geschiedde de opening op dezelfde plegtige wijze met *Bijbel* en *gebed;* zoo ook op alle akademiën,

zoo voor jonge lieden, als jonge dochters, zoo ook op alle kinder-scholen (*primary schools*), die ik bezocht, want van deze bestaan er ook afzonderlijk. Wat mij in eene dezer aanvangs-scholen (*primary schools*) trof, en zeker ook mijne goedkeuring niet kon wegdragen, was de *Bell-Lancastersche methode*, volgens welke 200 kinderen op eenige vragen, hunne van buiten geleerde antwoorden te gelijk gaven; dit in *massa* opzeggen, gelijk ook het gezamenlijk herhalen der tafels van vermenigvuldiging, enz. heeft mij dan ook het minst bevallen van de geheele methode; vooral niet het beantwoorden der vragen *in massa*. Dat hier tijdwinst mede beoogd wordt is duidelijk; want de Amerikaan is in alles praktisch.

Beter beviel mij in eene andere kinderschool van 400 kinderen, in eene of meer ruime, luchtige lokalen, onder eene kerk, het sluiten der school: ook hier heerschte *Bell en Lancaster-methode*. Nadat de kinderen op mijn verzoek, een *Yankee Doodle* en *Columbia Hail!* gezongen hadden, geschiedde een laatste schoolgezang door allen staande, met gesloten oogen en gevouwen handen ten hemel geheven: het was een kinderlijk dank- en smeekgebed; dit was inderdaad, èn door den zachten lieven toon, èn door houding, èn uit zoo vele kindermonden, zeer treffend!"

En verder omtrent den geest van het onderwijs drukt de heer Buddingh zich aldus uit:

„Behalve den meer *godsdienstigen* geest en *praktischen* zin, dien ik in de amerikaansche scholen heb opgemerkt, heerscht er eene niet onbelangrijke *nationatiteit:* de geest der geschiedenis wordt er bijv. niet opgeofferd, ten gevalle eener buitenlandsche magt en invloed, gelijk hier ten gevalle van Rome. Wat de vaderen, de *pelgrim-vaders*, geleden, gedaan en verrigt hebben, wordt aan allen onderwezen; met de bijzonderheden van den roemrijken vrijheids-oorlog; — niet alleen met de namen, maar ook met de woorden, gevoelens en gezindheden van den onsterfelijken Washington, Jefferson, Franklin, — met de redevoeringen van eenen de Witt Clinton, Martin van

Buren, — met schrijvers en dichters als Irving en Bryant, enz. worden allen op de gewone scholen bekend gemaakt; — en inderdaad, ik moet getuigen: dat de leesboeken van Cobb en West meer gezonde leerstof en vaderlandsch voedsel voor den geest bevatten, dan doorgaans in onze stapels van schoolboeken en boekjes wordt aangetroffen. Beide bevatten onderwerpen uit de beste amerikaansche schrijvers van blijvende waarde, terwijl de amerikaansche volksliederen: *Hail Columbia*, en *the star-spangled banner*, waarvan ik, even als van meer dan een *Yankee Doodle* afschrift genomen heb, ook algemeen op de scholen worden gezongen."

Ten slotte vermeldt die zelfde schrijver nog, „dat de school in Amerika eene meer alzijdige en hoogere opleiding geeft dan onze school. Zij gaat van de eerste beginselen van het spellen en lezen af, tot stijl en mondelinge voordragt toe; — omvat het gewone rekenen, de algebra, natuurkunde, sterrekunde, staathuishoudkunde, enz. en dat een en ander wordt onderwezen met het bepaalde *doel* om daardoor de kennis aan de wetten, althans de grondwetten van den staat, bij elken amerikaanschen burger te bevorderen; *om landbouw, handel en nijverheid te verheffen en uit te breiden.*"

Zondagscholen.

Naast de openbare school (*commonschool*) staat aan de eene zijde de meer kerkelijke *zondagschool*, aan den anderen kant de vrije *privaatschool*. De brit Robert Raikes, te Gloucester, wien het lot van zoovele kinderen, die juist op den Zondag haveloos en zonder eenig godsdienstig onderwijs rondloopen, ter harte ging, stichtte in 1780 in zijne vaderstad de eerste zondagschool. De *Methodisten* voerden in 1790 deze scholen in de Vereenigde Staten in. In 1816 werd te Philadelphia een genootschap ter bevordering der zondagscholen gesticht, dat, door aanzienlijke giften daartoe in staat gesteld, in Philadelphia en Nieuw-York den zegen zijner werkzaamheid verspreidde.

Men begon het uitgebreide nut dier scholen meer en meer in te zien. Eene nationale vereeniging, *de American Sunday-school Union*, trad weldra (in 1823) in het leven en telde onder zijne voorstanders de meest achtenswaardige mannen van alle evangelische kerken. Zij breidde zich in korten tijd ongemeen uit, en thans zendt zij hare missionarissen (somtijds heeft zij er 50 in hare dienst) naar alle staten der Unie, Texas, Californië zelfs niet uitgezonderd. Haar ijver heeft ook op den geest der kerkelijke gezindten krachtig gewerkt, want Episcopalen, Baptisten, Methodisten, Lutherschen, Hollandsch-Gereformeerden, zorgen thans, door bijzondere zondagscholen, voor de kinderen hunner gemeenten. Zij heeft duizendtallen van nuttige en godsdienstige geschriften ten behoeve der jeugd, verspreid. Hare werkzaamheid brengt haar met Bijbel- en traktaatgenootschap in verband. In 1838 reeds telde men in de Vereenigde Staten 16,000 zondagscholen; men schatte het getal der onderwijzers op 130 tot 140,000, en dat der leerlingen, met inbegrip van 100,000 volwassenen (voor wien ook afzonderlijke *bijbelklassen* zijn ingerigt) op een *millioen*. Thans moet dit getal nog veel grooter zijn. In 1850 waren in onderscheidene staten der Unie in verschillende tijdperken des jaars 103 missionarissen werkzaam, die 1288 scholen stichtten, en 2345 andere bezochten en in het leven terugriepen, tellende te zamen 20,000 onderwijzers en 157,000 leerlingen. In dat zelfde jaar werd door hen voor *f* 70,000 aan boeken, door de vereeniging zelve uitgegeven, verspreid en verkocht. GRANDPIERRE deelt nopens de verspreiding der geschriften door de vereeniging eenige bijzonderheden mede op bladz. 61 en 62.

Normaalscholen

ter opleiding van jonge lieden voor den onderwijzerstand, vindt men in Nieuw-York, Massachusetts, Connecticut, Pennsylvanië, Ohio, Kentucky, Wisconsin en andere staten der Unie. Wel mag men de vruchten roemen, die deze scholen aanvankelijk aan

Amerika's bevolking geleverd hebben en meer nog wat zij in de toekomst beloven. Want het volksonderwijs is er aanmerkelijk door verbeterd zoo wel in de steden als ten platten lande. Een aantal bekwame en kundige onderwijzers heeft zij gevormd, die hunne opleiding aan de normaalschool ontvingen, waar hun de regels der praktijk, en de grondbeginselen der leiding en het bestuur der verschillende vakken van onderwijs worden medegedeeld. De leercursus aan deze inrigtingen bepaalt zich tot spellen (*ortography*), lezen, spraakkunst, stijl, rhetorica, logica, schrijven, teekenen; — rekenkunde, stel- en wiskunde, boekhouden, zeevaart en landmeetkunde; — aardrijkskunde, oude en nieuwe, chronologie, statistiek, en algemeene geschiedenis; — zielkunde (*psychologie*) wijsbegeerte; muzijk, staatsregeling en geschiedenis van Massachusetts en der Vereenigde Staten; — natuur- en sterrekunde; natuurlijke historie; — grondbeginselen van godsvrucht (*piety*) en zedeleer, naar de algemeene beginselen des Christendoms, benevens de onderwijskunde, met betrekking tot alle bovengenoemde leervakken. *Een gedeelte der H. Schrift wordt dagelijks in elke normaalschool voorgelezen.*

In den jongsten tijd heeft men getracht aan deze instellingen eene meer praktische rigting te geven, door de *landbouwkundige wetenschap* onder de leervakken op te nemen. Men mag zich vleijen, dat, wanneer dit denkbeeld algemeen navolging vindt, alsdan een groot aantal onderwijzers gevormd zullen worden, die eenmaal aan het hoofd van openbare inrigtingen van onderwijs geplaatst, vooral op de scholen ten platten lande, het onderrigt in den landbouw zullen bevorderen, en daardoor veel zullen toebrengen tot de uitbreiding van den steeds toenemenden bloei van den handel en industrie in de Vereenigde Staten. Maar niet alleen voor jongelieden, ook voor jonge dochters bestaan afzonderlijke inrigtingen, waar ieder die daartoe lust gevoelt, zich kan bekwamen en voorbereiden voor de edele taak van de opvoeding der jeugd. Gelijk bekend is, neemt in Amerika de vrouw een ruimer aandeel aan de schoolopvoeding

dan in eenig land van Europa. Zoowel op de zondags- als openbare, op de normaalschool als op de akademie treft men onderwijzeressen aan, die zich uitnemend van de taak der opvoeding kwijten. Philadelphia onder anderen bezit eene uitgebreide hoogeschool voor jonge dochters, en heeft aan die inrigting tevens een tweejarigen leercursus verbonden, onder den titel van seminarie voor onderwijzeressen. Wat de jonge dochters hier tot voorbereiding voor hare toekomstige bestemming wordt voorgeschreven, bepaalt zich tot het volgende: na genoegzame voorbereiding om als kweekeling toegelaten te worden: lezen, engelsche spraakkunst, stijl, latijnsche taal, ter vergelijking met de engelsche; aardrijkskunde en geschiedenis; zedeleer, bewijzen (*evidences*) voor de natuurlijke en geopenbaarde godsdienst; — rekenkunde, algebra en geometrie; — lessen over verschillende onderwerpen van natuur en kunst en beginselen der natuurkunde; — schrijven, teekenen, en inzonderheid ook bouwkundig teekenen; — theoretische en praktische vokaal-muzijk, instrumentaal muzijk; — lessen over opvoeding en onderwijs, geschiedenis der opvoeding, en praktische oefeningen in eene daaraan verbonden modelschool.

Stadsnormaalschool te Nieuw-York en Staats-normaalschool te Albany.

De stad Nieuw-York onderhoudt op hare kosten eene normaalschool, die openstaat voor het geheele onderwijzend personeel. Zij wordt door een 250 tal kweekelingen, zoo jongelingen als jonge dochters bezocht en is geopend voor hulponderwijzers, vijf malen in de week, des avonds van 5—8 ure, en voor hulp-onderwijzeressen, zaturdags van 12—4 ure, terwijl voor kleurlingen, eenmaal per week, des avonds onderwezen wordt. De school telt gezamenlijk 8 onderwijzers en onderwijzeressen.

De staatsnormaalschool te Albany, in 1844 gesticht, werd met 29 kweekelingen (13 jongelingen en 16 jonge dochters) geopend. In 1850 telde zij 200 kweekelingen. Sedert 1844 tot 1850 zijn de lessen in het geheel bijgewoond door 1861

studenten en daarvan in den loop dier studiejaren gegraduëerd 428 (245 jongelieden en 183 jonge dochters); terwijl op de *model-* en *proefschool*, aan die inrigting verbonden, 1,130 onderwijs ontvingen. De *normaalschool* is verdeeld in drie klassen: jongeren (*juniores*), middelklasse (*middles*) en ouderen (*seniores*); zij telt 7 leeraars en 3 onderwijzeressen.

Schooluitgaven.

De bijzonderheden, die we hieronder nopens den toestand van het onderwijs in de staten Nieuw-York, Massachusetts en Pennsylvanië en van enkele steden in de Vereenigde Staten, mededeelen, kunnen den lezer eenig denkbeeld geven, op welk een hoogen prijs het onderwijs in Amerika geschat wordt en welke verbazende sommen men er veil heeft voor de uitbreiding en verbetering van de opvoeding des volks.

Het getal scholen in de Vereenigde Staten werd in 1840 reeds op 50,000 geschat.

Nieuw-York. Alleen in dezen staat telde men in 1850, in 878 plaatsen (*towns*) en 31 steden (*cities*) 11,191 schooldistricten, waarvan het getal kinderen, tusschen 5 en 16 jaren, dat in deze scholen onderwijs ontving, 778,309 beliep, dat is 2586 meer dan in het vorige jaar. Daarenboven telde men 1893 *bijzondere scholen* met 72,785 kinderen en 35 scholen voor kleurlingen, waarop 4,006 kinderen onderwijs ontvingen. In 1849 werden alleen aan traktementen voor onderwijzers betaald *f* 2,884,790, waarvan *f* 1,634,260 van staatswege is verstrekt, terwijl de overige gelden gevonden werden uit de opbrengst der plaatselijke schoolbelasting. Tot vermeerdering der *schoolbibliotheken* *) en kabinetten werd eene som van

---

*) In onderscheidene staten der Unie vindt men *schoolbibliotheken.* Nieuw-York was de eerste staat, die deze nuttige inrigtingen in elk schooldistrict tot stand bragt, hetgeen weldra door andere staten werd nagevolgd. De zonen van landlieden, kooplieden, werktuigkundigen en arbeiders hebben dagelijks toegang tot deze inrig-

f 232,760 besteed en het getal boeken in alle districts-bibliotheken beliep gezamenlijk 1,409,154. De belasting, in de verschillende districten van den staat Nieuw-York geheven, beliep *f* 1,134,487 ; en het geheele bedrag, in 1849 voor de scholen uitgegeven, met inbegrip der som ten behoeve der schoolbibliotheken *f* 4,252,048,85.

Het *schoolfonds*, door den staat in 1805 gesticht en waarvan het kapitaal bij de oprigting van het fonds slechts ongeveer *f* 144,000 bedroeg, is verbazend toegenomen. In 1842 bedroeg het kapitaal *f* 5,091,562,50. Uit de staatskas werd in dat jaar ten behoeve der openbare scholen *f* 652,500 besteed. Telt men bij de hoofdsom de onverkochte landerijen en de hoofdgelden, genoegzaam om een intrest op te brengen, gelijk aan het jaarlijksch bedrag, dat uit de staatskas wordt verstrekt, boven het inkomen van het vastgestelde kapitaal, dan zou het geheele kapitaal *f* 14,550,000 beloopen. Het geheele kapitaal ten behoeve van het onderwijs in collegiën, akademiën en openbare scholen, met inbegrip van alle giften, contributiën der schatkist en de gelden bij belasting geheven, bedroeg in 1842 *f* 26,250,000. Alleen voor het *openbare* onderwijs rekende men in Nieuw-York, in 1850 het schoolfonds op *f* 13,810,072½.

Massachusetts heeft tot schoolbelasting gesteld voor elk kind, tusschen 4 tot 16 jaren, eene jaarlijksche som van 3,12½ gulden. Het getal *openbare* scholen is 3,014, het getal leer-

---

tingen, die hen in staat stelt hunne kennis te vermeerderen of den lust tot onderzoek en nasporing opwekt. Bovendien verspreiden zij jaarlijks duizendtallen van nuttige geschriften ten behoeve der jeugd en meergevorderden, waartoe de uitstekendste mannen in Amerika bouwstoffen leveren, onder het landvolk, waardoor het licht van kennis en wetenschap doordringt in elk gedeelte van den staat. Van staatswege worden ze aanzienlijk ondersteund. Alleen de staat Nieuw-York besteedde van 1838—1843 eene som van *f* 1,325,000 tot aankoop en verspreiding van meer dan een *millioen* boeken, De uitgevers HARPER te Nieuw-York hebben hunne snelpersen opzettelijk aan de verspreiding dier werken dienstbaar gemaakt.

lingen in alle scholen bedroeg des zomers 83,814, des winters 116,855, dat der onderwijzers 2,411, onderwijzeressen 3,825. Daarvoor werd geheven voor belasting alleen *f* 1,119,525, terwijl voor schoolgeld betaald werd *f* 676,157. Het geheele schoolfonds bedroeg in 1850 *f* 2,263,750.

Pennsylvanië telde in 1840, behalve de stad Philadelphia, 1050 schooldistricten, 4489 onderwijzers, 2050 onderwijzeressen en 254,908 schoolkinderen. Hieraan werd van staatswege verstrekt *f* 875,152½, waarvan het aandeel voor de stad Philadelphia, tellende 21,968 schoolkinderen, in dat jaar bedroeg *f* 123,207½. In 1840 telde men in dezen staat 5494 scholen. In 1849—50 werd in Pennsylvanië eene som van *f* 2,199,537½ aan het schoolwezen ten koste gelegd.

De staten Nieuw-Jersey en Connecticut streven Nieuw-York, Massachusetts en Pennsylvanië in de uitbreiding en verbetering van het openbare volksonderwijs waardig op zij. Doch ook afzonderlijke steden hebben schatten voor het onderwijs veil, gelijk men nergens in eenig land van Europa de wederga er van aantreft. *Albany* besteedde sedert 1810 tot 1849 *f* 660,000 aan prachtige gebouwen, ten behoeve van het onderwijs. Er werden sedert eerstgenoemd jaar gesticht eene Lancaster-school, eene akademie voor jongelieden, eene voor jonge dochters, een seminarie voor jonge dochters, de Pearl-street-akademie voor jongens (de beide laatste inrigtingen door vrijwillige inschrijvingen) 9 groote districts-schoolgebouwen en eene staats-normaal schoolgebouw. Albany telde in 1840 42,000 inwoners, thans welligt het dubbeltal.

Nieuw-York besteedde van 1843—1850 niet minder dan *f* 1,027,820 aan het stichten en inrigten van nieuwe *wijk*-scholen; voorts in 1849 *f* 225,125 voor het bouwen van eene geheel nieuwe akademie (de *free Academy*) met eene rijke bibliotheek en kabinetten. In 1850 keerde deze stad *f* 852,851,95 uit ten behoeve van haar openbaar en vrij onderwijs. *Boston* en *Philadelphia* leveren even verrassende uitkomsten. *Vert.*

---

(4) Blz. 20.

Akademiën.

Aan de openbare school sluit zich het akademisch onderwijs aan. De akademiën zijn de kweekplaatsen der wetenschap, zoowel voor het praktische leven, als voor de universiteit of de geleerde wereld. Sommige dier akademiën zijn haar bestaan en onderhoud verschuldigd aan de weldadigheid en erfmakingen van bijzondere personen. In Nieuw-York hebben zij van staatswege een jaarlijksch inkomen, maar moeten daarvoor een zeker getal behoeftige knapen en jongelingen kosteloos onderwijzen. Elke schooltijd wordt, even als in de openbare school, met *bijbellezing en gebed* geopend. De leervakken, die op deze inrigtingen onderwezen worden, zijn op velen zeer verschillend en naar de lokale behoeften ingerigt, waarnaar zich ook veelal de leerjaren der kweekelingen regelen als van 12 tot 16 of 18 jaren. Om den aard dier inrigtingen eenigzins te leeren kennen, verwijzen we naar het *leerplan* van het collegie of de akademie te Cambridge, welk collegie aan de universiteit aldaar verbonden is. Grandpierre heeft dit leerplan in zijn geheel medegedeeld. (*Zie hierachter* 4*). Éene eigenaardigheid van het amerikaansch akademisch onderwijs meenen we hier nog te moeten vermelden, omdat Grandpierre er geheel van zwijgt. Wij bedoelen de opvoedings-gestichten voor jonge meisjes. In de laatste tien of twintig jaren heeft men deze inrigtingen in verscheidene deelen der Vereenigde Staten opgerigt. Het onderwijs aldaar gegeven, omvat alle vakken, die tot eene doelmatige vrouwelijke opvoeding kunnen gerekend worden te behooren. Gewoonlijk is het onderwijs aldaar aan *vrouwen* opgedragen; in vereeniging met deze zijn ook vele geestelijken werkzaam aan de bevordering van haren bloei. Miss Emma Willard, van Troy, was de stichteres dezer soort van inrigtingen. Hare instelling, die op eene groote schaal was ingerigt, verwierf goedkeuring en vond navolging in Albany, Nieuw-York en andere steden. In 1821

werd zij onder den titel van Albany-akademie voor jonge dochters (*Albany female Academy*) aan den staat ingelijfd en met eene som van *f* 2500 tot hare uitbreiding begiftigd. In 1842 telde men reeds in onderscheidene steden, te zamen, een 13tal soortgelijke inrigtingen en sedert is dit aantal ongetwijfeld met vele anderen vermeerderd, die, allen aan den staat ingelijfd, bestemd zijn voor de opleiding van jonge dochters, totdat zij, even als de jongelingen, aan hare akademiën gegraduëerd zijn, en na een streng examen in onderscheidene vakken van studie met een diploma voorzien, de akademie verlaten. „Ontveinzen kan ik het niet — schrijft de heer BUDDINGH in zijn reeds meermalen door ons aangehaald werk: *de kerk, school en wetenschap in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika* — dat die akademiën voor jonge dochters mij hoogstens verbaasd hebben. En die verbazing klom ten top, toen ik die inrigtingen, met hare bibliotheken, natuurkundige kabinetten, scheikundige werkplaatsen, enz. van nabij leerde kennen, benevens de leervakken, die zij omvatten. Deze leervakken zijn, behalve de talen: als engelsch, fransch, hoogduitsch en latijn (VIRGILIUS, CICERO), van welke laatsten de studie is vrijgelaten, terwijl elders ook spaansch en italiaansch onderwezen wordt; voorts: aardrijkskunde, staatkundige geschiedenis, natuurlijke historie, nat. wijsbegeerte (natuurkunde) technologie, botanie, physiologie, astronomie, scheikunde, geologie en mineralogie; — logica, rhetorica; — natuurlijke godgeleerdheid, moreele en intellectuele wijsbegeerte, analogie, beginselen der kritiek, bewijzen voor het Christendom (*evidences of Christianity*), bijbelsche oudheden en kerkelijke geschiedenie; — algebra, meetkunde, (*geometrie*) kegelsneden, trigonometrie en landmeetkunde (*mensuration*) en technologie. — Ook naaldenwerk, borduren, muzijk, vokaal- en instrumentaal muzijk, teekenen en schilderen worden op die inrigtingen, hoewel niet aan allen, onderwezen; — men noemt deze vakken, de leervakken van sieraad (*ornamental branches*), in tegenoverstelling van het *noodzakelijk*, wetenschappelijk onderwijs. —

Aan de, door ons bezochte vrouwelijke akademiën, waren zelfs openbare en kostelooze lezingen verbonden over onderscheidene letterkundige en wetenschappelijke onderwerpen; benevens uitgeloofde eerepenningen en vereerende getuigschriften, door curatoren uit te reiken aan zulke jonge dochters, die de uitgeschrevene prijsvragen best beantwoord hebben. Zoodanige gouden medailles, soms een zevental, zoo door de akademie, als bijzondere en vermogende voorstanders (de heeren Will, H. Crosby, Is. Ferris) en vrienden der akademie bekostigd, worden jaarlijks in het openbaar uitgereikt, en de prijsschriften door verscheidene kommissiën beoordeeld, met de uitgebragte en jaarlijksche verslagen door den druk algemeen gemaakt en bij gelegenheid der bekrooning, door aanzienlijke mannen voorgelezen."

Het onderwijzend personeel aan de akademie te Albany bestaat uit vijf professoren en 10 onderwijzeressen; die te Nieuw-York telt, behalve den president, den bestuurder en een professor, 23 onderwijzeressen, in zes verschillende departementen, die naar de jaren en vorderingen zijn ingedeeld. Beide inrigtingen tellen van 450 tot 550 kweekelingen.

Omtrent de uitkomsten dier akademische opvoeding van vrouwen deelt die zelfde schrijver nog mede, dat in 1850 in Albany 10, in Nieuw-York 21 jonge dochters met diploma's zijn begiftigd en verschillende prijsschriften van eene en andere inrigting met goud bekroond. Ook bestaat er in Albany eene vereeniging of *association of alumnae*, van welke de jonge dochters, als zij de akademie met een diploma verlaten hebben, lid worden, en die den band vormt, waardoor zij steeds met elkander in betrekking blijven. Deze vereeniging, onder het bestuur van een zestal jonge dames geplaatst, looft gouden eerepenningen uit voor de beste gedichten, zedelijke verhalen, enz. In 1851 bekleedde Emily S. Brown het voorzitterschap, was Isabella Gibson secretaris en Josephine M. Colt penningmeester. Alle drie waren in het vorig jaar gepromoveerd, met prijsschriften, als een gedicht, *the Iceberg* door Miss Frances E. Avery, *l'energie considerée comme la*

source principale de l'action, door mevr. LOVERIDGE; *Essie Linn, a tale* door Miss RACHEL ACKERMAN.

De vrije akademie te Nieuw-York, in 1848 voltooid, bekleedt onder de akademiën eene eervolle plaats. Het prachtige gebouw, in gothischen stijl, voor deze instelling bestemd, heeft aan de stad meer dan *f* 200,000 gekost. De studiën, die hier beoefend worden, zijn die eener grondige opvoeding in de hoogste collegiën, zoowel als die, welke meer doorgaans worden opgedragen aan hoogescholen en akademiën. De kweekelingen, die dat verlangen, kunnen grondig worden opgeleid in onderscheidene wetenschappen en hare *praktische toepassingen*, en die, welke het verkiezen, ontvangen alleen dat bijzonder onderwijs, hetwelk hen bekwaam maakt voor eenig *bijzonder* bedrijf. Bij het verlaten der inrigting ontvangen allen een behoorlijk getuigschrift van hunne gemaakte vorderingen in de wetenschap. De inrigting is een openbaar seminarie, gesticht door de regering, om *kosteloos* voor *allen* de voordeelen der hoogste opvoeding te verspreiden, niet onder de armen of rijken alleen, maar onder allen op gelijken voet. „Zij is — zegt de heer BUDDINGH — eene voltooijing van het geheele stelsel van *vrij volksonderwijs*, en maakt met de aanvangsschool en lagere openbare volksschool, waarop zij reeds bij aanvang een gunstigen invloed oefent, een schoon geheel uit."

Naast deze vrije akademie voor jongelingen, heeft men ook eene *vrije* akademie voor jonge dochters gesticht, o. a. te Boston en Baltimore. De Amerikaan heeft zeer juist ingezien dat dergelijke inrigting, in verband met de *openbare* scholen, hare zegeningen over de geheele maatschappij zal verspreiden. De invloed dien de vrouw heeft op het geluk van het huisgezin en door het huisgezin op kerk en staat beide, ontgaat zijnen praktischen blik niet. Zijn doel bij de oprigting van dergelijke instellingen is: eene verbetering en verhooging der vrouwelijke opvoeding en tevens eene grondige opleiding van onderwijzeressen. *Vert.*

(4*) Blz. 20.

Universiteit van Cambridge.

Het zal welligt diegenen onzer lezers, welke zich met het onderwijs onledig houden, niet ongevallig zijn de volgende statistieke bijzonderheden te vernemen, welke tevens tot een punt van vergelijking kunnen strekken met onze instellingen van openbaar onderwijs.

Het getal leeraren en hoogleeraren aan de hoogeschool van Cambridge beliep in 1853, 43, te weten: 2 in de theologische, 3 in de regtsgeleerde, 7 in de geneeskundige en 10 in de faculteit der letteren, terwijl aan het collegie, (of *voorbereidende akademie*), die aan de universiteit is verbonden, 21 leeraren werkzaam zijn.

Het getal studenten bedroeg 329, waarvan 22 studeren in de theologie, 129 in de regten, 119 in de geneeskunde; 48 in de letteren en 11 tot de gepromoveerden behooren, die voorloopig aan de hoogeschool blijven.

Het *collegie* of de voorbereidende akademie telt 659 kweekelingen, waarvan 87 tot de klasse der *seniores*, 87 tot die der *juniores*, 75 tot die der *sophomore* (meergevorderden) en 81 tot die der *freshmen* (jonge knapen) behooren.

Om tot de klasse der *freshmen* (jonge knapen) te worden toegelaten, dat is die klasse, door welke men toegang tot het collegie verkrijgt, moet men een examen ondergaan in het:

Latijn. Virgilius geheel. — De commentarii van Caesar geheel. — Enkele redevoeringen van Cicero. — Latijnsche spraakleer en prosodie. — Latijnsche opstellen.

Grieksch. Grieksch leesboek van Felton. — Grieksche spraakkunst. — Grieksche schrijfoefeningen met accenten.

Wiskunde. Rekenkunde van Davies en Hill. — Algebra van Euler of die van Davies, tot de vierkantsworteltrekking. — Inleiding tot de meetkunde, tot aan de evenredigheden.

Geschiedenis. Beginselen der geschiedenis en aardrijkskunde van Worcester.

Zie hier het leerplan dat de kweekelingen der vier klassen, als zij tot het collegie (*akademie*) van Cambridge zijn toegelaten, verpligt zijn te volgen. Het is het programma van 1853.

Klasse der Freshmen (jonge knapen).

1e Afdeeling.

1. *Grieksch.* Bloemlezing uit de schriften der grieksche historici, van FELTON. — Grieksche oudheden. Grieksche opstellen.
2. *Latijn.* TITUS LIVIUS. — Latijnsche syntaxis. — Romeinsche oudheden. — Latijnsche opstellen.
3. *Wiskunde.* Meetkunde van PEIRCE.
4. *Geschiedenis.* De romeinsche republiek van ARNOLD.

2e Afdeeling.

1. *Grieksch.* Voortzetting der lessen van de 1ste afd.
2. *Latijn.* Oden van HORATIUS. — Tusculanae van CICERO en droom van SCIPIO. — Het overige als in de 1e afd.
2. *Wiskunde.* Platte en bolvormige driehoeksmeting v. PEIRCE.
4. *Scheikunde.* Grondbeginselen der scheikunde.

Klasse der Sophomore.

1e Afdeeling.

1. *Redekunde.* Engelsche spraakleer van LATHUM. — Redekunde van CAMPBELL, 2e en 3e boek. — Opstellen. — Uitspraak. — Orthophonie van MURDOCH en RUSSELL.
2. *Wiskunde.* Algebra van PEIRCE.
3. *Grieksch.* Ilias van HOMERUS, 1e en 6e boek. — Prosodie van MUNK. — De „Ajax" van SOPHOCLES. — Grieksche spraakleer van KUHNER en BUTTMANN. — Grieksche opstellen.
4. *Latijn.* Satyren en brieven van HORATIUS. — Syntaxis van BECK en spraakleer van ZUMPT. — Latijnsche opstellen.
5. *Scheikunde.* Grondbeginselen der scheikunde.
6. *Fransch.* Leerwijze van BERTEAU. — „KAREL de XII" van VOLTAIRE. — Blijspelen van MOLIÈRE.

2e Afdeeling.

1. *Redekunde.* Opstellen. — Uitspraak. Het amerikaansch dialect van RUSSELL.
2. *Geschiedenis.* De middeleeuwen.
3. *Wiskunde.* Kromme lijnen en zamengestelde evenredigheden, 1e deel, 1e—9e hoofdstuk.
4. *Grieksch.* De „wolken en de vogelen" van ARISTOPHANES. — Prosodie van MUNK. — Grieksche opstellen.
5. *Latijn.* De „Brutus" van CICERO. — Oefeningen in het latijn.
6. *Fransch.* Dezelfde boeken als in de 1e afd. — Fabelen van LA FONTAINE.
7. *Natuurlijke historie.* Handboek der kruidkunde van GRAY.

Klasse der Juniores.

1e Afdeeling.

1. *Wijsbegeerte.* Over het denkvermogen van den mensch, door LOCKE. — Voorschriften om in het openbaar te spreken.
2. *Geschiedenis.* Geschiedenis van den nieuweren tijd van SMITH.
3. *Natuurkunde.* Beginselen der sterrekunde van HERSCHELL.
4. *Redekunde.* Opstellen en mondelinge voordragt.
5. *Natuurlijke historie.* Beginselen der geologie van AGASSIZ en GOULD.
6. *Grieksche letterkunde.* Dissertatiën.

Facultative studiën *).

1. *Wiskunde.* Kromme lijnen en zamengestelde hoeveelheden van PEIRCE, 1e deel.
2. *Grieksch.* De „wolken en de vogelen" van ARISTOPHANES. Prosodie van MUNK. — Grieksche opstellen.

---

*) Men verstaat hierdoor die studiën, uit welke ieder student naar welgevallen, gedurende den loop van het akademie-jaar eenige kan kiezen.

3. *Latijn.* De „Annales" van TACITUS. — Latijnsche opstellen.
4. *Hoogduitsch.* Spraakleer en oefeningen van TIARK. — Hoogduitsch leesboek van ROELKER.
5. *Spaansch.* Spraakleer en oefeningen van JOSSE. — Colmena espanola van SCALE. — Fabulas literarias van IRIARTE.

2e Afdeeling.

1. *Redekunde.* Logica van WHATELY. — Opstellen en mondelinge voordragt.
2. *Natuurkunde.* Natuurlijke wijsbegeerte van LARDNER, 2e dl. — Electro-statique en electro-dynamique.
3. *Wijsbegeerte.* Zielkunde door ondervinding, van STEWART.
4. *Romeinsche letterkunde.* Redevoeringen.

Facultative studiën.

1. *Wiskunde.* Kromme lijnen en zamengestelde hoeveelheden van PEIRCE, laatste gedeelte van het 1e en begin van het 2e deel.
2. *Grieksch.* De „Gorgias" van PLATO. — Oefeningen.
3. *Latijn.* De „Amphytrion en Rudens." van PLAUTUS. — Oefeningen.
4. *Hoogduitsch.* Dezelfde boeken als in de 1e afdeeling.
5. *Spaansch.* Don Quichotte. — Gemeenzame zamenspraken.
6. *Kruidkunde* en *mineralogie.* — Lessen in deze wetenschappen.

Klasse der Seniores.

1e Afdeeling.

1. *Wijsbegeerte.* Grondbeginselen der zedeleer van WHEWELL.
2. *Geschiedenis.* Lessen.
3. *Redekunde* van WHATELY. — Lessen over de engelsche taal en letterkunde. — Opstellen en mondelinge voordragt.
4. *Natuurkunde.* Natuurlijke wijsbegeerte van LARDNER (*Gezigtkunde*).
5. *Romeinsche letterkunde.* Lessen.

Facultative studiën.

1. *Wiskunde.* Kromme lijnen en zamengestelde hoeveelheden van PEIRCE, tot aan het einde van het 2e dl.
2. *Grieksch.* Redevoering van ECHINES over „de kroon" — Oefeningen in het grieksch.
3. *Latijn.* CICERO, de natura deorum. — Latijnsche opstellen.
4. *Hoogduitsch.* Spraakleer en oefeningen. „Goetz van Berlichingen" van GOETHE.
5. *Spaansch.* „Si de las Ninas" van MORATIN. — „Estrella de Sevilla" van LOPE.
6. *Italiaansch.* Spraakleer en oefeningen van OLLENDORF. — Italiaansche chrestomathie van FORESTI.
7. *Geologie.* Lessen.
8. *Nieuwere letterkunde.* Lessen.

2e Afdeeling.

1. *Wijsbegeerte.* Staathuishoudkunde van WAYLAND — Wijsbegeerte van KANT 1e dl. — De kunst om in het openbaar te spreken.
2. *Redekunde.* Opstellen en mondelinge voordragt.
3. *Bewijzen der natuurlijke en geopenbaarde godsdienst.* — Analogie van BUTTLER. — Bewijzen voor het Christendom, van PALEY.
4. *Natuurkunde.* Electro-statique en electro-dynamique.

Facultative studiën.

1. *Wiskunde.* Werktuigkunde.
2. *Grieksch.* Redevoering van DEMOSTHENES over „de kroon"
3. *Latijn.* Oefeningen en opstellen.
4. *Hoogduitsch.* Spraakleer en oefeningen. — De „Iphigenia" van GOETHE.
5. *Spaansch.* „Principe Constante" van CALDERON. — Magico prodigioso," van denzelfden.
6. *Italiaansch.* Blijspelen van DANTE.
7. Lessen in de *ontleedkunde.*
8. „ „ *dierkunde.*
9. „ „ *scheikunde.*

10. Lessen in de *nieuwere letterkunde.*
Het hebreeuwsch, alsmede de gothische en anglo-saksische talen worden onderwezen aan diegenen die dit verlangen.

Godgeleerde faculteit.

De candidaten der godgeleerde faculteit, die niet aan een collegie zijn gepromoveerd of voorbereid, zijn verpligt, om de lessen te kunnen bijwonen, een examen te ondergaan in:

VIRGILIUS, CICERO en SALLUSTIUS; — de „Anabasis" van XENOPHON, het 1e boek van HERODOTUS, de twee eerste boeken der „Memorabilia" van XENOPHON; aardrijkskunde, reken-, meetkunde en algebra; — logica en rhetorica, over het denkvermogen van den mensch, door LOCKE; de grondbeginselen der wijsbegeerte van STEWART; — zedelijke wijsbegeerte van PALEY; — inleiding tot de zedelijke wetenschappen van JOUFFROY en de analogie van BUTTLER.

De theologische lessen, welke drie jaren voortduren, loopen over de volgende studie-vakken: mondelinge voordragt en oefeningen; — hebreeuwsch; beginselen van kritiek en uitlegkunde; — natuurlijke en geopenbaarde godsdienst; — dogmatiek; moraal; — praktische godgeleerdheid; kerkelijke geschiedenis; bestuur en inrigting der kerken; opstellen en voordragt der leerredenen, pastoraal; improviseren.

---

(5) Blz. 31.

De Hervormde, Hollandsche Kerk

is de oudste en eerste kerk, zoo al niet van de Vereenigde Staten, althans van den staat Nieuw-York; eene kerk, wier leden en eerste stichters tot de eerste grondleggers behoorden van dien staat, en die meest allen uit Nederland en uit Frankrijk kwamen, om zich in de woestijnen van Amerika onder de Indianen een nieuw vaderland te kiezen, waar zij met hun geloof, ook hunne kerk en school hebben overgeplant, die thans tot een krachtigen boom opgegroeid, zijne takken wijd

en zijd over de groote Unie uitstrekt. Dat de aandacht der *Puriteinen*, die om vrijheid van godsdienst en geweten, zich eerst in Holland nederzetten en later dit gastvrij oord verlieten, vermoedelijk op Noord-Amerika werd gevestigd, toen het bekend werd dat HENDRIK HUDSON, in dienst van de O. Indische Compagnie, de kusten van dat land ontdekt had, hebben we hierboven reeds herinnerd (bl. 13). De „pelgrimvaders uit Holland, die de nieuwe wereld met hunnen onvermoeiden arbeid en proeven hebben vruchtbaar gemaakt," zijn nog niet bij het nageslacht vergeten: want met eerbied spelt het de namen van hen, aan wien de staten Nieuw-York, Nieuw-Jersey, Delaware en Maryland hun onafhankelijk bestaan te danken hebben. Maar ook de energieke geest dier vaderen is niet geweken van de kinderen, in de school des Bijbels opgevoed. Wie denkt hier niet aan den geachten MARTIN VAN BUREN, die van 1837 tot 1841 aan het hoofd der republiek stond; aan de gouverneurs RIP VAN DAM, (Nieuw-York), WILLIAM LIVINGSTON, den vriend van WASHINGTON en een FRELINGHUYSEN, namen, die de kerk en hunne hollandsche afkomst eere aandoen?

In 1850 telde de Hervormde, Holl. kerk 292 kerken *), 293 predikanten, 3 kandidaten, 23,267 huisgezinnen, te zamen 111,240 leden, met inbegrip der kinderen; terwijl 33,553 hunne belijdenis hadden afgelegd. Haar seminarie, dat den naam van „Rutger's collegie" draagt, is gevestigd te Nieuw-Brunswijk.

Vert.

---

*) De kerken der Herv. Holl. kerk zijn net en prachtig. Het preekgestoelte heeft, gelijk dat in de kerken der andere hervormde gezindten, den vorm eener tribune, en stelt voor de vierkante *verbondsark* uit het Oude Testament, waarop de Bijbel op een prachtig kussen op een lessenaar opgeslagen ligt. Bij plegtige gelegenheden ziet men het soms door *zes* predikanten te gelijk bezet. — De *kerkmuziek* is in de hollandsche, gelijk in de presbyteriaansche en luthersche kerken, plegtig en indrukwekkend. Zij heeft veel overeenkomst met het liefelijke en stichtelijke koorgezang der *Hernhutters* te Zeist.

(6) Bl. 31.

Collegie te Princeton en Seminarie der Unie, te Nieuw-York.

Het collegie van Nieuw-Jersey, te Princeton, telde in 1853, zestien hoogleeraren, en bovendien drie hoogleeraren in de regtsgeleerdheid.

Kweekelingen	*Seniores*	70
〃	*Juniores*	91
〃	*Sophomore*	49
〃	*Freshmen* (jonge knapen) .	19
	te zamen	229.

Het theologisch seminarie der Unie, te Nieuw-York, een der seminariën van de *presbyterianen der nieuwe school*, telde in 1853, 7 hoogleeraren en 88 studenten.

Studiën.

Klasse der Juniores.

Bijbel. Hebreeuwsche spraakleer en oefeningen. — Gedeelten van den Pentateuchus en de Psalmen in het hebreeuwsch. — Lessen in de uitlegkunde. — Exegese der vier Evangeliën, volgens de overeenstemming van den griekschen grondtekst.

Godgeleerdheid. Zielkunde en zedeleer. — Natuurlijke godgeleerdheid. — Bewijzen voor de goddelijkheid der H. Schrift.

Predikkunde. Lessen over de redekunde en de gewijde welsprekendheid.

Geschiedenis. Lessen over de geschiedenis van het Oude Testament. — Theologische encyclopedie.

Midden-Klasse.

Godgeleerdheid. — Dogmatiek.

Bijbel. Hebreeuwsche uitlegkunde: de Prediker, de kleine Profeten, enz. — Grieksche exegese: brieven van het N. Test.

Predikkunde. Vorm en inkleeding der predikatiën. — Huishoudelijk bestuur der kerk.

Geschiedenis. Geschiedenis der kerk in de apostolische tijden.

Klasse der Seniores.

Predikkunde. Lessen over het opstellen en de voordragt der leerredenen. — Lessen over de herderlijke bediening.

Geschiedenis. Algemeene geschiedenis der christelijke kerk. — Geschiedenis der leerstellingen en symboliek.

Bijbel. Hebreeuwsche uitlegkunde: de kleine Profeten, Jesaja, Job, enz. — Grieksche exegese: brieven van het N. Test.

Godgeleerdheid. Dogmatiek.

Vereenigde klassen.

Proeven over de belangrijkste onderwerpen. — Openbare voordragt eenmaal per week. — Openbaar dispuut eenmaal per week, dat door de hoogleeraren wordt bijgewoond. — Beoordeeling der voor te dragen predikatiën. — Kerkmuzijk.

Men telt in de Ver. Staten 38 protestantsche theol. seminariën, met 105 hoogleeraren.

---

(7) Blz. 53.

Buffalo.

De stad Buffalo, gelegen aan het einde van het meer Erié en bijgevolg aan den ingang van den Niagara, werd in 1801 gesticht. In 1813 werd zij door eenige Engelschen en Indianen in brand gestoken en geheel door het vuur verteerd. Alleen twee huizen bleven staan. In 1825 telde zij slechts 2412 inwoners; in 1835, 15,661; in 1845, 29,773; in 1848, 40,000 en thans (1854) 65,000 zielen. Dezelfde vermeerdering van bevolking wordt in een zeer groot aantal steden der Vereenigde Staten waargenomen.

---

(8) Blz. 61.

Godsdienstige Journalen.

Men kan zich in Frankrijk (schrijft Grandpierre, en we mogen er bijvoegen: ook in Nederland,) moeijelijk een denkbeeld vormen van het aantal dagbladen en van de veelvermo-

gende werkzaamheid der godsdienstige drukpers in de Vereenigde Staten. Elke groote afdeeling van het protestantisme heeft er haar dagblad, dat aan hare godsdienstige en kerkelijke belangen of zendingszaak is toegewijd en die allen een groot debiet vinden, zonder nog te spreken van diegenen, welke als de *New-Yorker Observer*, een blad, dat aan de belangen van geen bijzonder kerkgenootschap is gewijd, tot al de evangelische gemeenten in het algemeen betrekking heeft. Van de *Missionary Herald*, te Boston uitgegeven, alsmede van het zendelingblad der presbyteriaansche kerk wordt een groot getal exemplaren gedrukt. Ze leveren jaarlijks eene belangrijke bijdrage aan de kas der genootschappen, door welke zij worden uitgegeven. De oprigter van een der meest gelezen dagbladen, die te Nieuw-York worden uitgegeven, heeft ons zelf verhaald, dat hij er een groot vermogen mede verworven had, en hij voegde er bij, dat zijn broeder, aan wien hij het blad had afgestaan, op weg was om even rijk te worden als hij.

De eerw. JOHN ABBOTT, een der medearbeiders van het *Harper's Magazine*, een zeer geacht tijdschrift in de Vereenigde Staten, verklaarde mij tijdens mijn bezoek te Nieuw-York: „Wanneer ik een artikel voor het blad van HARPER opstel, voel ik mij door de gedachte aangegrepen, dat ik voor *een millioen* lezers schrijf.”

In de afgeloopen maand (Dec. 1853) werden de groote werkplaatsen der drukkerij en het uitgestrekte magazijn van den boekhandelaar HARPER, uitgever van het blad waarover we spreken, eene prooi der vlammen. Men berekent de schade, door dit onheil veroorzaakt, op ruim twee en een half millioen guldens. Men was echter te Nieuw-York slechts weinig met den ramp van HARPER begaan, aangezien hij zeer rijk is, en binnen korten tijd het kapitaal zou hebben herwonnen, dat het vuur hem ontnomen had.

Wij deelen deze bijzonderheden alleen mede, opdat onze lezers een denkbeeld zouden verkrijgen van den invloed, dien de

drukpers en bovenal de godsdienstige drukpers in de Vereenigde Staten oefent, alsmede van het verbazend getal lezers, op wier gemoed zij kan werken. Indien onze fransche godsdienstige journalen, zoo gaat onze schrijver voort, b. v.: de *Archives du Christianisme*, *l'Espérance*, het *Journal des Missions Evangéliques*, de *Petit Messager des Missions* en anderen, we zullen niet zeggen, zich in gelijke, maar slechts in daaraan geëvenredigde omstandigheden bevonden, dan zouden de redacteurs gewis met een weinig meer moed en lust daaraan arbeiden. Niet alleen maken zij er geen fortuin mede, zoo als iedereen weet, maar na het einde des jaars kunnen bezwaarlijk de uitgaven de ontvangsten opwegen, om er niets meer van te zeggen.

---

(9) Bl. 65.

Lowell

is het Manchester der Vereenigde Staten. In 1815 geleek de plaats waar deze stad is gebouwd, meer op eene woestijn; men vond er slechts hier en daar eenige woningen. In 1828 bedroeg hare bevolking 3532 zielen; in 1840 was zij geklommen tot 20,796; in 1850 tot 33,385 en in 1853 tot 37,000 inwoners.

Men heeft berekend dat de hoeveelheid stoffen, welke te Lowell elken dag vervaardigd worden, voldoende zou zijn om eene uitgestrektheid van 67 mijlen te bedekken, en die welke in één uur wordt verwerkt, eene van ongeveer 6 mijlen.

De huizen waar de arbeiders en werksters in den kost zijn, worden des avonds ten tien ure gesloten. Is dit uur verstreken, wordt niemand meer binnengelaten. Hij die zich niet onthoudt van het gebruik van geestrijken drank, of wiens gedrag onregelmatig is, of die zijne godsdienstpligten verzuimt, wordt onmiddelijk weggezonden. Deze en meer andere bepalingen van het reglement, dat door de verschillende manufaktuurfabrieken onderling is vastgesteld en waaraan stiptelijk

de hand wordt gehouden, strekken tot handhaving der goede orde en tucht.

In 1829 werd te Lowell eene spaarkas gesticht. Alleen in een tijdsverloop van zestien jaren, te rekenen van den dag harer oprigting, ontving zij 2,103,500 dollars (*f* 5,258,750) en keerde zij uit 1,423,500 dollars (*f* 3,558,750) In 1850 alleen werd in de kas gestort eene som van *f* 2,063,240, afkomstig van 5447 inbrengers, voor het meerendeel arbeiders. Men moet hierbij in het oog houden, dat niet allen hun geld in de spaarkas beleggen. Sommigen nemen er spoorwegaandeelen, anderen manufakturen, enz. voor. Het gebeurt meermalen, dat eene jonge dochter in deze spaarkas eene som van *f* 1250 heeft ingebragt. De kas betaalt elk half jaar 2% interest; de interest wordt bij het kapitaal gevoegd, zoo hij niet wordt opgevraagd. Om de vijf jaren worden de dividenden uitgedeeld aan de inbrengers, die alzoo 7% interest van hun kapitaal ontvangen.

Er is ook te Lowell door particulieren eene vereeniging opgerigt, met het doel om voor de arbeiders en werksters openbare lezingen te houden. Deze bijeenkomsten worden in den winter des avonds gehouden. De uitstekendste hoogleeraren zijn belast met de voordragt dezer *lezingen*, die afgewisseld worden door voortreffelijke muzijkstukken. Tegen den billijken prijs van *f* 1,90 verkrijgt men een toegangsbillet daarvoor. Het plaatsen van een 1200 tal billetten voor een enkelen cursus is geene zeldzaamheid. In 1850 legde de stad *f* 112,500 te koste voor de oprigting van scholen, waarvan 1 hoogere, 8 lagere en 38 aanvangs-scholen. De personen die in de fabrieken arbeiden hebben toegang tot eene bibliotheek, die 7000 boekdeelen telt.

Te Lowell ziet men de werksters dikwijls zich vereenigen om van een onderwijzer onderrigt te ontvangen in eene vreemde taal; anderen weder komen overeen om eene piano te huren en les te nemen in de muzijk. Somtijds hoort ge de welluidende toonen er van weërklinken, wanneer ge de woningen waar zij verblijf houden voorbijgaat. Ze hebben bovendien vereenigingen

welke men „oefenings-kringen" (*improvement cercles*) noemt en waar men bijeenkomt om vreemde muzijkstukken te hooren uitvoeren en te beoordeelen. Het was in eene dier vereenigingen, dat het plan werd gevormd om een maandblad uit te geven, waarvan we hierboven (bl. 64) reeds melding hebben gemaakt en dat, door de jeugdige werksters van Lowell geredigeerd, onder den titel van *Lowell offering*, eenigen tijd het licht heeft gezien.

We hebben hierboven gezegd dat de arbeiders en werksters van Lowell gehouden zijn de godsdienstoefeningen waar te nemen. Maar men moet niet denken dat zij dit doen om stipt het reglement van toezigt na te leven, dat door de hoofden en direkteuren der fabrieken, waarin zij werkzaam zijn, is vastgesteld. Hun godsdienstige ijver en christelijke weldadigheid zijn er het bewijs van. Éène enkele kerk te Lowell, die alleen uit personen dier klasse bestaat, zamelde in één jaar eene som van *f* 1000 in ten behoeve van het zendingswerk. Eene andere vereeniging droeg, in één jaar, eene som van *f* 2500 bij tot het stichten eener bibliotheek voor de parochie, terwijl eene derde de gelden inzamelde tot het aanschaffen eener boekverzameling van 2300 deelen. Men heeft berekend dat in 1844 de arbeiders en werksters van Lowell, behalve hunne gewone uitgaven, eene som van *f* 28,315 bijdroegen tot verschillende godsdienstige doeleinden. De gezondheid der arbeiders en werksters laat niets te wenschen over; zij lijdt geenszins door de werkzaamheden in de fabrieken. In de maand April 1850 trof men op 13,000 personen naauwelijks 13 aan, die geneeskundige hulp behoefden.

---

(10) Bl. 72.

De generaal Franklin Pierce.

De tegenwoordige president der Vereenigde Staten, de generaal Pierce, is met betrekking zijner staatkundige gevoelens, bijzonder voor den vooruitgang; zoo als een ieder weet, is hij democraat. Maar in Amerika is deze zienswijze geenszins in strijd met godsdienstige overtuigingen, die men niet aarzelt

openlijk te belijden. Men zal daarvan kunnen oordeelen uit eene zinsnede, aan de laatste boodschap van den president der Vereenigde Staten ontleend. Aan zulk eene taal zijn wij in Europa niet gewoon. De woorden *God* en *Voorzienigheid* komen nu en dan, wel is waar, voor in officiële redevoeringen, bij groote openbare plegtigheden uitgesproken, doch wij twijfelen er aan, of zij er zoo dikwerf en zoo bepaald worden aangetroffen, als de generaal PIERCE die in het uittreksel van zijne boodschap berigt, dat wij hier zullen laten volgen. Ook dit is een kenmerkende trek der zeden en van het karakter van den publieken geest in de Vereenigde Staten, der opmerkzaamheid overwaardig. Zie hier de woorden van den president.

„Ofschoon eene ziekte (*de cholera*), die eensklaps de kenteekenen van eene uitgestrekte en verwoestende besmetting aannam, in eenige gedeelten van ons vaderland noodlottige sporen moge hebben achtergelaten, wij hebben nog talrijke redenen, om GOD onzen ootmoedigen dank toe te brengen, voor zoo vele kennelijke zegeningen over onze bevolking uitgestort. Het is van zeer groot gewigt, dat het gevoel van onzen snellen vooruitgang en het toenemen onzer krachten ten allen tijde zij verbonden met dat van eene ootmoedige afhankelijkheid van dien GOD, in wiens handen het lot van rijken en staten berust.

„Geheel en al de wijsheid erkennende van het veel omvattende grondbeginsel der vrijheid van godsdienst, in onze staatsregeling opgenomen, en mij verheugende over den weldadigen invloed, dien zij op onzen staatkundigen en maatschappelijken toestand heeft uitgeoefend, zou ik gelooven aan eene op mij berustende verpligting te kort te doen, indien ik hier niet mijne diepe overtuiging te kennen gaf, dat wij geen bepaald vertrouwen op onzen schijnbaren voorspoed kunnen stellen, wanneer hij niet op eene nationale zedelijkheid en eerlijkheid berust, aan die groote waarheden ontleend, welke de Goddelijke Openbaring ons leert en aanschouwelijk maakt. Te midden der zorgen, die onze lijdende en bedrukte landgenooten ons veroorzaakten, hebben wij krachtdadige vertroosting gevonden,

door te zien hoe vaardig deze plaag de afstanden heeft verminderd en de verst verwijderde steden en districten tot elkander heeft gebragt. Het is met het levendigste genoegen dat wij de kracht van dien broederlijken band hebben opgemerkt, welke de harten in al de staten der Unie vereenigt, wanneer een gevaar of een onheil van buiten ons komt bedreigen."

---

(11) Blz. 87.

Schipbreuk van vier zendelingen, behoorende tot de canadasche zending *).

De beide evangelische zendingen van Canada, wier agenten voor het grootste gedeelte Zwitsers, en de overigen Franschen zijn, hebben den hoofdzetel van haren werkkring, de eerste te *Grande-Ligne*, de andere te *Montreal*. De zendingsposten van de eerste zijn: Grande-Ligne, Sherrington, Henriville, Chazy, Saint-Pie, Corinthe, Bérée en Salem. De posten van de tweede: Montreal, Sainte-Thérèse, Belle-Rivière, Industrie, Ramsay en Pointe-aux-Trembles. Gedurende verscheidene jaren was de eerwaarde Vernier, een der voornaamste agenten van laatstgenoemde zending. Deze waardige arbeider was in het afgeloopen jaar (1853) in Europa wedergekeerd, om er medearbeiders te zoeken, die op het uitgestrekte veld ter bearbeiding, dat door zijn ijver nog was vergroot geworden, eene volstrekte behoefte waren geworden. Hij was er in geslaagd om, ten behoeve der zending, drie jonge dienaren des Heeren aan te nemen, van welke een gehuwd en vader van twee kinderen was. Van blijdschap en hoop vervuld, had Vernier zich den 22 Augustus 1853, te Li-

*) De noot, aangehaald op bl. 87, heeft, gelijk blijkt uit de bijzonderheden, door Grandpierre hier medegedeeld, alleen betrekking tot de zwitsersche zendingsposten in Canada. Zij is *abusievelijk* achter het woord *gesticht*, in plaats van achter de woorden *zwitsersche zendingen* (een regel verder) aangeteekend.

verpool met zijne mede-arbeiders in den wijngaard des HEEREN ingescheept. De eerstgenoemde keerde naar Canada terug, gelukkig in het vooruitzigt er zijne echtgenoot en drie kinderen terug te vinden, en er zijn arbeid wederom op te vatten, dien hij voor een oogenblik gestaakt had; zij, die hem vergezelden, waren brandende van begeerte om met hem en onder zijne leiding, hunne jeugd en hun leven aan het werk der zedelijke wedergeboorte van Canada toe te wijden. Doch hoe beperkt zijn de vooruitzigten van den sterveling, en hoe weinig weet hij wat hem de dag van morgen zal baren! Eene verschrikkelijke gebeurtenis stuitte dezen man Gods en zijne vrienden plotseling in het volbrengen hunner vrome voornemens. Deze daadzaak ligt nog zoo versch in het geheugen, en staat in zulk een naauw verband tot eene zending, die wij het voordeel hadden van nabij gade te slaan, zij is op zich zelve zoo roerend, zoo tragisch, zoo geschikt om diepe en heilzame indrukken in de ziel achter te laten, dat onze lezers het niet zullen wraken, dat wij haar in deze bladen hebben opgeteekend.

Wij ontleenen het verhaal nopens deze schipbreuk, dat wij hier laten volgen, aan de *Bibliothèque evangélique des Familles*, uitgegeven te Straatsburg, door den hoogleeraar CHARLES CUVIER (N°. 17, 18 en 19).

Levensberigt, aangaande den heer VERNIER, *onderwijzer en missionaris te Pointe-aux-Trembles.*

J. VERNIER werd den 4 November 1822 te Glay geboren, niet ver van Montbéliard, in het departement du Doubs, alwaar zijne ouders in een papierwinkel werkzaam waren en hij zijne eerste levensjaren gelukkig doorbragt. In lateren tijd begaf hij zich naar Meslières, gemeente Glay, of liever hij voegde zich bij zijn vader, om als oudste zoon met hem te arbeiden. Dit tijdperk was voor hem niet het gelukkigste zijns levens, daarom wenschte hij dien werkkring zoodra mogelijk

te kunnen vaarwel zeggen. Zelfs hoorde men hem op zekeren dag aan den voet eener rots zich luid beklagen; het scheen hem toe, dat het onverbiddelijk lot hem evenzeer als deze rots, geene hoop overliet. VERNIER reikhalsde naar eene andere bestemming, die beter aan de behoefte van zijn geest en hart beantwoordde.

Het was in dien tijd dat hij belijdenis van zijn geloof aflegde, en met het Instituut van Glay in betrekking kwam, waar hij boeken hoopte te vinden; maar de dagen die hij daar sleet, gingen niet zonder min of meer smartelijke beproevingen voor hem voorbij. Bij zijne opname in het Instituut, den 24 Julij 1839, op den ouderdom van zestien jaren, had hij in- en uitwendig, grooten strijd door te staan. Vervolgens werd zijn vader ziek en was langen tijd bedlegerig. De Voorzienigheid beschikte het ongetwijfeld aldus, tot heil van den vader en den zoon; het kleine vertrek van den lijder werd vaak een nederig heiligdom en eene plaats van zoete stichting.

Eindelijk verscheen voor VERNIER het oogenblik om volijverig en met opgewekten lust te werken in den wijngaard des HEEREN. Geroepen om de school van den leeraar GERBER te Troyes te besturen, begaf hij zich den 24 Januarij 1842 derwaarts, na twee en een half jaar op het Instituut te Glay te hebben doorgebragt. Deze nieuwe verblijfplaats, waar hij zich omstreeks een jaar ophield, was voor hem rijk aan ondervinding, en hij had alle reden zich geluk te wenschen met de vaderlijke zorg van een dienaar des HEEREN, zoo als de getrouwe herder van Troyes was.

Weldra echter moest VERNIER dezen eersten werkkring verlaten, om zijne studiën op de godgeleerde school te Genève aan te vangen. Hij had er den eersten cursus doorloopen, toen het bestuur der canadasche zendingen hem den post van onderwijzer te Point-aux-Trembles, in de nabijheid van Montreal, aanbood.

Hij begaf zich in 1843 derwaarts, met eene getrouwe gezellin, die hij te Genève had leeren kennen, en arbeidde al-

daar tien jaren lang met zegenrijke vruchten, die hem eene steeds meer gezegende en meer gelukkige toekomst beloofde. Maar de eerste jaren van dit verblijf waren jaren geweest van eene werkzame en moeijelijke zending, en er ontbrak weinig aan of VERNIER en zijn gezin waren naar hun eerste vaderland teruggekeerd. De HEER vergunde hun echter betere dagen, door hunnen arbeid te zegenen en hen de harten der leeraars en kweekelingen te doen winnen. Deze laatsten maakten aanmerkelijke vorderingen bij de landbouwkunkundige inrigting, waar hun direkteur VERNIER hen tot onderwijzer, herder en vader verstrekte, en eerst toen zij vernomen hadden dat zij hem niet zouden wederzien, konden zij naar waarde beseffen, wat hij in alle opzigten voor hen geweest was.

VERNIER had zijne kweekelingen dikwerf moeten verlaten, ten einde hunnen ouders en anderen bewoners van Canada het Evangelie te verkondigen, en in dezen werkkring had hij door den kennelijksten bijstand Gods, de gezegendste uitkomsten verworven. Dien ten gevolge had het bestuur, dat zijne verdiensten in dit opzigt wist te waarderen, hem tot de heilige dienst doen wijden, en in een der laatste zittingen, merkwaardig vooral door het plegtige daarvan, had het hem een blijk van volkomen vertrouwen geschonken, door hem op te dragen de zeeën over te steken, om zijn arbeid der europische christenheid en in het bijzonder die van Engeland aan te bevelen en er nieuwe arbeiders, zoo onderwijzers als herders, aan te winnen.

De getrouwe VERNIER had sedert zijne terugkomst in Europa, in den tijd van eenige maanden deze zending volbragt. In den loop van den zomer was het hem gelukt verscheidene medearbeiders in Zwitserland en te Glay te vinden, waar hij na een afzijn van tien jaren was teruggekeerd en waar zijne tegenwoordigheid zijne bejaarde moeder en oude vrienden verblijd had. Hij toefde toen niet lang om de engelsche en fransche oevers vaarwel te zeggen, ten einde tot zijne echt-

genoot, zijne vijf kinderen, zijn jongeren broeder, zijne drie zusters en zijn geliefden zendingspost weder te keeren, toen de Heer des oogstes, dikwijls zoo ondoorgrondelijk in zijne wegen, hem uit het midden van den stormwind toeriep: „Tot hiertoe, en niet verder.”

Na zich te Liverpool, aan boord van het schip *Annie Jane* kapitein MASON, te hebben ingescheept, om over Quebec naar Montréal terug te keeren, vond de heer VERNIER, die ten behoeve der canadasche zending met zich voerde den heer en mevr. KEMPF van Neuveville, in het zwitsersche kanton Neuchâtel, met hunne twee kinderen, den heer CORNU, uit fransch Zwitserland, en twee kweekelingen van het Instituut te Glay, de heeren MARC AMI en VAN BÜREN — in den nacht van den 28 op den 29 September 1853 met de familie KEMPF zijn graf in de golven, bij de schipbreuk van dit vaartuig op de rotsen der Hebriden-eilanden.

In zijne laatste ure, een oogenblik voor dat de golven hem verzwolgen, stelde deze getrouwe Christen met een vast geloof zijn vertrouwen op zijnen Verlosser, en we hebben alle reden te gelooven, dat hij met kalme onderwerping aan den wil van zijnen God de eeuwige ruste is ingegaan.

We zullen het verhaal van de beproevingen dezer edele zendelingen aanvangen met een brief van den heer MARC AMI, geschreven aan boord van de *Annie Jane*, den 29 Aug. l.l., na een eersten hevigen storm, die de passagiers van dien bodem reeds in gevaar had gebragt, en den kapitein had genoodzaakt naar Liverpool terug te keeren.

Eerste vertrek van de Annie Jane en terugkomst te Liverpool. — Brief van MARC AMI.

„Aan boord van de *Annie Jane*, den 29 Augustus 1853.

„*Waarde Heer!*

„Ge zult ongetwijfeld zeer verwonderd zijn een brief van mij te ontvangen, daar ik beloofd had eerst bij mijne aan-

komst te Canada te schrijven. Maar de wegen des HEEREN zijn niet onze wegen; zie hier wat ons is wedervaren.

„Wij waren den 22sten des namiddags ten twee ure, aan boord gegaan van de *Annie Jane*, doch het was niet voor den avond dat we de dokken waarin we lagen, verlieten om op de rivier te komen, alwaar we des nachts om twee ure aankwamen. We dachten des morgens om acht ure met den vloed te vertrekken, maar tegenwind stelde onze verwachting te leur......

„Den 25sten bevonden we ons in den Oceaan. De kapitein van ons vaartuig, de heer MASON, deed ons een meer noordelijken koers nemen, dan dien welken we hadden moeten volgen, maar hij wilde zich de noordelijke passaat-winden ten nutte maken, om spoediger te Québec te zijn. Ongelukkiglijk zou de gunstige wind die ons gedurende den dag had voortgestuwd, des nachts in een storm ontaarden. Het schip dat goed getuigd doch te ligt geladen was, slingerde ontzettend. Wij legden met dat al verscheidene mijlen in het uur af, en alles ging vrij goed, toen des morgens een rukwind, nog sterker dan de anderen, de groote mast door midden brak; een oogenblik daarna braken de beide anderen aan het boveneinde, en nog eenige oogenblikken later, sloeg de bezaansmast geheel en al weg. Ziedaar ons dus met drie gebroken masten, op een schip, waarvan de slingering alle beschrijving te boven gaat, in een vervaarlijken storm tusschen bergen van water.

„Iedereen lag doodziek te bed, vooral de heer VAN BÜREN. Dit weder hield twee dagen aan; alstoen lieten de passagiers om den kapitein vragen, en gaven hem te kennen, dat de meesten van hen in zoo hooge mate ongesteld waren, dat zij hun lijden niet lang meer zouden kunnen doorstaan; dat, daar hij bovendien een zeer geruimen tijd zou behoeven om met zulk een beschadigd schip de reis naar Québec te volbrengen, men den steven behoorde te wenden en naar Liverpool terugkeeren. Tot dusverre hadden we altijd noordwaarts koers gezet, en we

waren bijna op de hoogte van IJsland gekomen, toen de kapitein aan het verlangen der passagiers toegevende, onmiddellijk den steven zuidwaarts wendde. De storm verminderde een weinig; doch de slingeringen waren nog altijd zoo hevig, dat we het niet in onze bedden konden houden. We waren afgetobd, en bevonden ons in eene geestgesteldheid, weinig geschikt voor het gebed. Nogtans, Hij die den storm op het meer van Genezareth gebood, behoedde ons voor alle gevaar, en verhoorde zoo niet onze gebeden, ten minste de verzuchtingen die uit ons hart oprezen.

„Ach! hij die zijn vaderland, zijne maagschap, zijne vrienden en alles wat hem dierbaar is, verlaat, om zich naar gene zijde van den Oceaan te begeven, hij zou weldra den moed verliezen, indien de Heer hem niet ondersteunde. Maar, wee hem, die de hand aan den ploeg geslagen hebbende, terugkeert; hij is niet waardig den Heer te dienen. Wij zijn vol moeds; wij staan de beproeving met gelatenheid door, en ofschoon mijn hart vaak bloedt, wanneer ik denk aan Genève en aan mijn dierbaar Glay, zoo verban ik deze denkbeelden door het gebed en ik stel mij gerust in mijn God, die tot mij zeide: „Ga." De heer Vernier heeft mij mijne taak voorgehouden, en ik verzeker u, dat zij veel moeijelijker is dan ik mij haar had voorgesteld. Maar ik heb een Verlosser die mij niet zal verlaten, vrienden die mij zullen ondersteunen en harten die mij zullen vertroosten...

„Wij hebben, Gode zij dank, een goeden nacht doorgebragt; wij gevoelen ons weder gelukkiger, en zelfs hoor ik in dit oogenblik den heer en mevrouw Kempf in hunne hut gezangen zingen. De wind, die zeer sterk is geworden, stuwt ons met snelheid voort, en in spijt van het gering getal zeilen dat wij voeren, leggen we zes mijlen in het uur af, of om een scheepsterm te gebruiken, we maken zes knoopen.

„Dikwijls verhef ik mijne ziel tot God, om Hem te smeeken mij in mijne zwakheid te bewaren en mij het noodige te schenken om de beproeving door te staan.

„Wij weten de reden nog niet waarom de HEER ons naar Liverpool terugbrengt; maar het denkbeeld dat gij hadt, en door u aan CORNU en mij vroeger is medegedeeld, namelijk dat wanneer het de wil des HEEREN niet mogt zijn om ons naar Canada te geleiden, het zou kunnen gebeuren, dat het schip, zelfs reeds in volle zee zijnde, op zijn togt den steven wendde, dit denkbeeld is mij steeds voor den geest gekomen. De HEER beschikke nogtans over mij, zoo als het Hem zal behagen; ik ben tot alles bereid...

„Wij zijn thans in het gezigt van Anglesey, en wij hopen in den aanstaanden nacht te Liverpool aan te komen. Vandaar zullen we vervolgens met een stoom- of paketboot naar Nieuw-York vertrekken. Het weêr is zeer bedaard; we zijn allen volkomen hersteld, en na den dood zoo nabij te zijn geweest, zijn we gelukkig ons in veiligheid te gevoelen. Gedenk mij veelmalen in uwe gebeden...

„Wij groeten u allen, en ik blijf levenslang uw toegenegen broeder in CHRISTUS.

MARC AMI."

Tweede vertrek en schipbreuk van de Annie Jane — Dood van den heer VERNIER *en de familie* KEMPF. — *Brieven van de heeren* AMI, CORNU en VAN BÜREN.

Na de ontvangst van bovenstaanden brief, gevoelden zich de moeder en de vrienden van den heer VERNIER en zijne togtgenooten gelukkig, dat zij hunne redding mogten vernemen, en dachten dat zij volgens het in dien brief uitgedrukte voornemen, de *Annie Jane* zouden hebben verlaten, en zich onmiddellijk op eene naar Canada vertrekkende stoomboot zouden hebben ingescheept. Zij verkeerden omtrent de geliefde reizigers in volkomen gerustheid, niettegenstaande zij niet het minste berigt van hunne behoudene aankomst hadden, toen zij een engelsch dagblad ontvingen, *the Manchester Guardian*, van den 12 October 1853, waarin zij met diepe smart het volgend hartverscheurend verhaal der schipbreuk van de *Annie Jane* lazen:

„Wij vervullen eene smartelijke taak door onzen lezers eene der betreurenswaardigste schipbreuken mede te deelen, die ooit op de kusten van Schotland plaats vond, en aan meer dan vier honderd menschen het leven heeft gekost

„De *Annie Jane*, kapitein W. Mason, een nieuw schip van 1,294 ton, bestemd naar Québec, was den 9 September onder zeil gegaan met een groot getal passagiers, en eene lading die voornamelijk in ijzer bestond, voor het aanleggen van een spoorweg in Canada bestemd. De naamlijst der passagiersplaatsen ging het getal van vier honderd te boven, daaronder niet begrepen een aanzienlijk getal kinderen, die minder dan volwassenen betalen, en wier plaatsen twee voor éénе of drie voor twee worden berekend, zoodat het werkelijke getal der passagiers het cijfer van vier honderd ver overtrof.

„De bemanning bestond uit vijf en veertig man, daaronder de kapitein en de stuurlieden begrepen; onder deze bevonden zich twaalf matrozen die Engelschen van geboorte waren, en de anderen meestendeels inboorlingen van Canada. Een honderdtal passagiers waren van Glasgow en West-Schotland afkomstig; het waren timmerlieden en andere ambachtslieden, die men had aangenomen om aan een werk van openbaar nut in Canada te arbeiden. Er bevonden zich ook passagiers aan boord van het eiland Skye, en verscheidene Ieren. Meer dan twaalf hutten waren met passagiers bezet, en onder deze laatsten bevond zich de kapitein Rose, die in Canada het bevel over een nieuw schip ging op zich nemen, dat bestemd was naar dezelfde streken onder zeil te gaan werwaarts de *Annie Jane* zich begaf. Het meerendeel der passagiers dezer hutten waren Franschen van Canada.

„Na eene voordeelige vaart van eenige dagen, werd het vaartuig door een storm beloopen, die hoe langer hoe heviger werd. Het schip slecht geladen en de lading min geschikt zijnde, slingerde het vaartuig ontzettend. De verwoestingen daardoor te weeg gebragt, waren zoo groot, dat de kapitein eindelijk besloot naar Liverpool terug te keeren. Door den

storm voortgedreven, verging het in den nacht van den 28 op den 29 September, op de kusten van een der Hebriden-eilanden, en van allen die zich aan boord bevonden, ontkwamen er slechts honderd en twee personen aan den dood."

Op dit noodlottig berigt vleiden de moeder en al de vrienden van den heer Vernier zich nog met de hoop, dat de zendeling en zijne togtgenooten zich aan boord van een ander vaartuig naar Canada hadden begeven, en reeds dankten zij God voor deze vooronderstelde redding, toen weinig tijds daarna de onderstaande brieven van de heeren Ami, Cornu en van Büren elkander opvolgden, en al hunne hoop deed verdwijnen.

1. *Brief van den heer* Ami.

"Liverpool, den 28 October 1853.

" *Waarde Heer!*

"Het is alleen door eene bijzondere genade van den Heer, dat ik u thans uit eene stad schrijf, die ik voor meer dan twee maanden geleden, voor de eerstemaal verliet. Maar de wegen des Heeren zijn even onfeilbaar als de afgronden die wij zijn overgetrokken, en in wier diepte wij werden nedergedompeld. Misschien heeft nooit eene reis zich door zoo vele buitengewone gebeurtenissen gekenmerkt als de onze. Ik zal u in het kort de bijzonderheden daarvan mededeelen. Zoo des Heeren hand zich ten onzen aanzien gunstig moge hebben gekenmerkt, welk een aantal ongelukkigen zijn daarentegen omgekomen!

"Uit mijn laatsten brief zijn u de tegenspoeden bekend geworden, die wij gedurende onzen eersten togt hebben ondervonden. Toen het vaartuig, na zeven dagen wachtens, hersteld was, begaven wij ons op nieuw aan boord, vermits wij, in spijt van onze daartoe in het werk gestelde pogingen, ons passagiegeld niet konden terugkrijgen, dat eene som van 1,750 fr. beliep. Sedert hebben wij vier verschrikkelijke stormen doorgestaan. De eerste had plaats op den 12 September, namelijk drie dagen na onze tweede afreize. De boegspriet,

de fokkemast en de helft van de groote mast braken in stukken en werden met zeil en treil door de golven medegevoerd; het compas was verloren, het roer gebroken, en de stortzeeën die op het dek nederkwamen, hadden de vensters ingeslagen, waardoor wij tot aan de knieën in het water liepen. Maar dit was nog niets.

„Vermits wij na een vierden storm te hebben doorgestaan, uit hoofde van den ontramponeerden staat van onzen bodem, verpligt waren geweest terug te keeren, bevonden wij ons den 23 September tegenover het eiland Barra-Head, het laatste der Hebriden-eilanden, en wij dachten weldra te Liverpool te zullen zijn, toen een hevige westenwind ons op eene der klippen wierp, die dit eiland omzoomen.

„Het was acht ure des avonds. Wij waren verloren geweest, indien de kapitein het vaartuig niet door eene stoute manoeuvre had doen wenden. Maar de wind sterker zijnde dan de twee kleine zeilen die ons overbleven, werden wij met geweld tegen de vervaarlijke klippen geworpen, waar wij allen zouden hebben moeten omkomen; maar, Gode zij dank, onze kapitein was zeer goed met deze plaats bekend, en bragt ons in eene kleine baai, die, wel is waar, met klippen als bezaaid was, doch waar hij hoopte meer volk te kunnen redden. Naauwelijks was ons vaartuig aldaar binnengekomen, of het scheurde in drie stukken van elkander; de kiel en de lading bleven op den grond der zee; wij, die ons in de scheepshutten bevonden, alsmede een vijftigtal passagiers tusschendeks, waren in een oogwenk tijds onder water gezet. Wij twijfelden er geen oogenblik aan, of ons laatste uur was geslagen, en ik weet zelf nog niet, hoe drie van ons aan den dood ontsnapt zijn: dit waren van Büren, Cornu en ik; al de anderen gingen tot God. Onze veelgeliefde Vernier, de heer Kempf, zijne vrouw, en hunne beide kinderen, en meer dan drie honderd acht en veertig personen vonden den dood, terwijl er slechts honderd en twee gered werden. Helaas, welk een nacht! Eene stormachtige zee, een verbrijzeld schip, met menschen half verstijfd

van koude.... Van des nachts te één ure tot zes ure in den morgen, zijn wij bijna bevroren op de wrakken van het vaartuig blijven vertoeven, gezeten op de lijken van onze togtgenooten. Ten zes ure verlieten wij dit akelig tooneel en zijn wij tot aan de hals door het water wadende, op het eiland Watersay aangekomen, en aldaar door de bewoners ontvangen. Bereidt de familie VERNIER op deze tijding voor; vertroost deze ongelukkige moeder en hare kinderen. Mijn hart is vol; ik kan niet vervolgen. Ik zal u later schrijven.

„CORNU en ik vertrekken morgen (den 29 October 1853) met de stoomboot *America* naar Boston, en van daar met den spoorweg naar Montréal. VAN BÜREN keert voor zes weken naar Holland terug. Hij heeft veel aan boord geleden. Als het God behaagt zal hij ons weder ontmoeten met den heer COURT, den secretaris onzer maatschappij, dien wij het geluk hadden te Glasgow te vinden.

„Uw toegenegen MARC AMI."

2. *Brief van den heer* CORNU.

„.... Te middernacht vernamen wij op nieuw op het dek de stem van den kapitein en het verwarde geschreeuw van het scheepsvolk. Onze broeder VERNIER begreep terstond dat het gevaar nog ver was van te zijn geweken. Naauwelijks had hij ons doen opstaan, of wij gevoelden nog heviger schokken dan te voren. Eindelijk was ons vaartuig gestuit en op de klippen gestooten, die zich in eene kleine baai ten zuiden van het eiland Watersay-Barra bevinden. Iedereen verbeidde in stilte het lot, dat de Almagtige hem had bereid. De golven beukten met verdubbelde slagen tegen ons noodlottig vaartuig. Ik was onophoudelijk in het gebed. Ik steeg op het dek, om onzen toestand te onderzoeken; de zee overdekte het vaartuig steeds bij tusschenpoozen; men moest zich stevig vastklemmen om niet door de golven te worden weggesleept. De schepelingen die zich aan mijne zijde bevonden, raasden van wan-

hoop. Ik zeide hun, dat het laatste hulpmiddel, dat ons overbleef, bestond in God te bidden, en gedurende dit uur van angst, verhief zich mijne ziel tot mijn Goddelijken Verlosser. Wij bevonden ons op den afstand van honderd schreden van land, en ons ongeluk was van dien aard, dat geen enkel redmiddel kon worden aangewend. De sloepen bleven onbewegelijk, tot op het oogenblik dat zij in het water vlot geworden zijnde, aan wrakken op den oever werden geworpen. Geen vuur, geen middel restte ons om de aandacht op ons te doen vestigen. Mij op het dek niet langer kunnende staande houden, klom ik af naar beneden, en aldaar wachtte ik met gelatenheid het lot af, dat de Heer over mij beschikt had. Eindelijk liet zich een vreesselijk gekraak hooren, en vernamen wij angstkreten tusschendeks. Verscheidene passagiers kwamen zich in onze hutten of in nog veiliger plaatsen werpen. Zij bevonden zich in den treurigsten toestand en slaakten de hartverscheurendste angstkreten. Van hunnen kant zochten mijne vrienden hunne toevlugt in de kajuit van een oud zeeofficier, die drie en vijftig jaren diensttijd telde. Thans vernieuwde zich andermaal het gekraak, en dit zou het laatste zijn. Ik ontdekte dat het schip van een scheurde, en daarna bespeurde ik dat het in de diepte zonk. Mijn bed zonk onder mij weg, rondom mij henen vernam ik niets dan angstkreten, en ik bevond mij in volstrekte duisternis. Met vol vertrouwen wachtte ik den dood af. Ik schonk allen die mij hadden kunnen beleedigen vergiffenis, ik beval mijne bloedverwanten in de vaderzorg van God aan, en gaf mijne ziel aan Hem over. Maar op dat oogenblik schonk de Heer mij eene verlossing, waarop ik niet meer hoopte.

„Op het oogenblik toen ik meende, dat de wanden op het punt waren aan stukken op mij neder te storten en het water mij den adem benam, stortte de Heer mij eensklaps het denkbeeld in om eene laatste poging te doen, ten einde mij zelven van het water en de lijken, die de hut verstopten, te bevrijden, en door een venster op het dek een uitvlugt te zoeken.

Ik bereikte werkelijk het dek, alwaar zich vele menschen opgehoopt bij een bevonden. Toen zag ik, dat het vaartuig in drie stukken was gebroken, de masten lagen in zee, de voorsteven op zijde gekanteld, en het gedeelte van het schip waarop wij ons bevonden, geheel gebroken en uit een verwrongen, doch boven de oppervlakte der golven. Het was nagenoeg twee uren na middernacht. Omstreeks drie honderd vijftig menschen hadden het leven verloren; terwijl er honderd en twee door de barmhartigheid Gods waren bewaard gebleven. Eindelijk, dank zij der ingevallen eb, konden wij glijdende langs de mast, het land bereiken. Toen ik den grond voelde, was de eerste gedachte die mij inviel, den HEER mijnen dank te brengen. — Men hoorde den twaalfjarigen KEMPF, op het oogenblik dat hij omkwam, nog uitroepen: „Vader! vader! wij sterven! wij gaan tot den goeden God!"

3. *Brief van den heer* VAN BÜREN.

„Dordrecht, November 1853.

„.... Omstreeks half drie ure verzocht ons de heer VERNIER om op te staan, zeggende, dat wij ons in nog veel grooter gevaar bevonden dan voorheen. Ik nam mijn mantel, steeg naar het dek, en ik werd spoedig overtuigd dat ons laatste uur nabij was. Het vaartuig lag bijna tegen den oever, door een verschrikkelijken stormwind geteisterd, met water overdekt, door een akeligen zwarten nacht omgeven, en op het punt van tegen de hooge rotsen verbrijzeld te zullen worden. De kapitein, alles in het werk stellende wat hem mogelijk was, om het schip te doen wenden, zag zich genoodzaakt een middel te kiezen om de passagiers te redden en het schip te laten vergaan. Het bevel werd gegeven om op eene baai van het eiland Watersay aan te houden, en eenige oogenblikken daarna stiet het vaartuig tegen de klippen.

„Hartverscheurend waren de angstkreten van al de passagiers, die zich in de dikste duisternis tusschendeks bevonden,

Wij, die op het dek stonden, waren allen doornat, van koude verstijfd en klappertandden, ons stevig aan het touwwerk vastklemmende, om niet in zee geworpen te worden. Maar ziende dat alle hoop op redding al meer en meer vervloog, keerden wij naar onze hut terug. Aldaar vond ik den heer Kempf, met zijne vrouw en beide kinderen, die bij de echtgenoot van den kapitein Rose, een edele vrouw en ware Christin, op de canapé zaten. Toen zij mij zag, reikte zij mij de hand en gaf mij door haren blik te kennen, dat God alleen ons kon redden. Op hetzelfde oogenblik wierp een hevige schok hen allen van de canapé af en in het midden der kamer, en te gelijkertijd zette een golf de hut gedeeltelijk onder water. Ami en Vernier bevonden zich nog op het dek, doch zij klommen de een na den anderen af om zich bij ons te voegen. Kapitein Rose kwam almede naar beneden; hij nam zijne vrouw bij de hand, en terwijl zij hunne hut binnentraden, noodigde zijne vrouw ons uit om haar te volgen en elkander door het gebed te vertroosten. Wij volgden haar: de heer Vernier deed een gebed dat het Gode mogt behagen, ons bedaardheid van geest en de verzekering van ons behoud te schenken, ons al het kwaad, door ons gedurende ons leven bedreven, te vergeven, en ons aan Zijnen wil onderworpen te doen zijn, hetzij dat Hij ons het leven wilde sparen of ons tot zich roepen, en ons de gunst te schenken om Hem te aanschouwen in wien wij gelooven. Dit gebed geëindigd zijnde, nam hij mij bij de hand, en wij baden op nieuw in onze eigene hut, voor zijne vrouw en kinderen. Vervolgens keerden wij, ieder met eene kaars in de hand, naar den heer Rose terug.

„Gedurende al dezen tijd, had het vaartuig niet opgehouden met verdubbelde stoten tegen de klippen te slaan, en de wand van de hut scheurde van een, hetgeen ik den heer Vernier deed opmerken. De kleine Kempf, een meisje van tien à elf jaren, zeide toen tot haren broeder Lodewijk: „Binnen weinig tijd zullen wij bij Jezus zijn, het schip gaat zinken."

Terzelfdertijd kwam de kapitein MASON zijne hut binnen en verklaarde voor God, dat hij onschuldig was aan den dood van al deze menschen. Naauwelijks had hij deze woorden geuit, of het vaartuig brak in drie stukken. Het gedeelte tusschen de fokke- en bezaansmast, waarop zich de groote mast bevond, zonk dadelijk in de golven, en tegelijkertijd scheurde ook dat gedeelte uit elkander, waarop wij ons bevonden, waardoor al de ongelukkige passagiers van het tusschendeks omkwamen, met uitzondering van eenigen die door de voorzorg van den kapitein, in onze hutten waren gekomen, daar hij bevolen had het schot, dat onze hutten en de eerste verdieping van het tusschendeks van elkander scheidde, onder den voet te stooten.

„Zoodra het vaartuig uiteen was gerukt, stroomde het water met geweld naar binnen, wierp alles wat ging en stond omver, vulde de hut, bluschte de lichten uit en belette ons het ademhalen. Gelukkig vloeide het water op nieuw wederom weg, en vergunde mij daardoor, hen die mij omringden voor het laatst weder te zien. De kleine KEMPF bevond zich tusschen mij en een koffer, waarop ik haar nederzette, doch eene tweede golf wierp haar andermaal omver en drong mij de eetzaal in. AMI, die zich tegen den wand van de hut van kapitein MASON bevond, werd door het schot heen in de hut geworpen, en door eene derde golf bevond hij zich in dezelfde kamer met mij. Toen bestonden er geene hutten meer: alles was omvergeworpen, de kamer was met allerlei voorwerpen en lijken gevuld, waarop men liep. Na de derde golf bevond ik mij op eene tafel onder de vensters, waarvan de glasruiten gebroken waren, doch het houtwerk was nog in zijn geheel gebleven, zoodat niemand er een uitweg door kon henen vinden. Ik brak het met mijne handen, en was daarin hen behulpzaam, die zich vóór mij bevonden. Vervolgens worstelde ik er mij ook doorheen. Ik hield mij aan de roerpen vast, en zag op dit kleine gedeelte van het dek, meer dan honderd personen bij elkander vereenigd, die zich onderling

vasthielden. Het was toen iets later dan drie ure; maan noch sterren waren zigtbaar; ieder oogenblik overdekte ons de zee; de noordewind deed ons verstijven, en bragt den dood onder velen der aanwezigen, zoodat er drie dooden aan mijne voeten lagen. In dien toestand bleven wij tot zes ure in den morgen. Toen kwamen de bewoners van het eiland ons te hulp. Zij riepen ons toe, dat wij een touw zouden uitwerpen. Een der matrozen naderde op de mast, die door het touwwerk aan het schip bevestigd was gebleven. Van daar wierp hij de bewoners van het eiland een touw toe, die om het te vatten, zich een eind wegs in zee begaven. Na het touw te hebben gegrepen, maakten zij het aan wal vast, en verzekerden ons dat het water zoo laag was, dat wij ons aan land konden begeven. Wij gleden dus, de een na den ander, op de mast, en van daar konden wij langs het touw door het water komen, en op die wijze den wal bereiken.

„Ziedaar, waarde broeder, de wijze waarop de heeren Cornu, Ami en ik zijn gered geworden. God zij geloofd voor deze redding, die alle verbeelding te boven gaat! Nog nooit heb ik een broeder met meer liefde en dankbaarheid aan mijn hart gedrukt, dan in het oogenblik waarin wij ons bevonden. Maar welke diepe smart ondervonden wij, toen wij ons verzekerd hadden van den dood des heeren Vernier en der familie Kempf!...

„Ami en Cornu zijn op nieuw vertrokken; wat mij betreft, indien het Gode behaagt, vertrek ik den 2den December met den heer Court, onzen thesaurier; want mijne gezondheid is geschokt geworden, en is nog niet hersteld.

„Het lijk van Vernier is te Watersay door den geestelijke van het eiland Barra ter aarde besteld. Dat van den heer Kempf en zijn zoon zijn met hem in hetzelfde graf, en zijne vrouw en dochter in een ander graf bijgezet geworden.

„Uw geheel toegenegen

Van Büren."

Nadat de schipbreukelingen op het eiland opgenomen wa-

ren, gelijk uit het bovenstaande gebleken is, bleven zij er nog negen dagen vertoeven. Zij kweten zich van den laatsten pligt jegens hunne ongelukkige togtgenooten, wier lijken bij hopen op het strand waren geworpen, en toen dit volbragt was, werden zij naar het meer nabij Schotland gelegen eiland Skye overgevoerd, doch niet zonder ten derdenmale in levensgevaar te zijn geweest. Zij ontmoetten er den heer NECKER DE SAUSSURE, van Genève, die de teederste zorg voor hen droeg. Den 20sten October eindelijk, kwamen zij te Glasgow aan, waar zij door de goedertieren beschikking der Voorzienigheid, den heer COURT, thesaurier van het canadasche genootschap, aantroffen, die om zaken naar Europa was geroepen, en hun in alle opzigten bijstand bood. In Schotland waren zij alom het voorwerp eener broederlijke en werkzame belangstelling. De heeren CORNU en AMI moesten zich, gelijk uit den brief van dezen laatsten gebleken is, den 29sten October andermaal naar Canada inschepen. De heer VAN BÜREN moest, gelijk zijn brief aantoont, den 2den December l.l. wederom zee kiezen. Dat de HEER hen bescherme en hen in staat stelle, om wanneer zij zich hunne redding herinneren, den psalmdichter verheugd te kunnen nazeggen:

„*Die met schepen ter zee afvaren, handel doende op groote wateren, die zien de werken des Heeren, en zijne wonderwerken in de diepte. Als Hij spreekt, zoo doet Hij een stormwind opstaan, die hare golven omhoog verheft. Zij rijzen op naar den hemel, zij dalen neder tot in de afgronden; hunne ziel versmelt van angst. Zij dansen en waggelen als een dronken man, en al hunne wijsheid wordt verslonden. Doch als zij riepen tot den Heere, in de benaauwdheid die zij hadden, zoo voerde Hij hen uit hunne angsten. Hij doet den storm stilstaan, zoodat hunne golven stilzwijgen. Dan zijn zij verblijd, omdat zij gestild zijn, en dat Hij hen tot de haven hunner begeerte geleid heeft. Laat hen voor den Heere zijne goedertierenheid loven, en zijne wonderwerken voor de kinderen der menschen; en Hem verhoogen in de*

gemeente des volks, en in het gestoelte der oudsten Hem roemen!" (Ps. CVII: 23–32).

En met den Apostel:

„*O diepte des rijkdoms beide der wijsheid en der kennisse Gods! hoe ondoorzoekelijk zijn zijne oordeelen, en hoe onnaspeurlijk zijne wegen! Want wie heeft den zin des Heeren gekend? of wie is zijn raadsman geweest? of wie heeft hem eerst gegeven, en het zal Hem wedervergolden worden? want uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid in eeuwigheid! Amen.* (Rom. XI: 33–36).

---

(12) Blz. 89.

Het fort Carillon.

Het fort *Carillon*, anders genoemd *Ticonderoga*, werd in 1756 door de Franschen gebouwd. Later werd het door de Engelschen bemagtigd, die, nadat het hun gelukt was, een stuk geschut op den top van den berg *Défiance*, ter hoogte van 750 voet boven de oppervlakte van het meer, te brengen, het hevig beschoten en er zich meester van maakten. In 1775 werd het door de Amerikanen aan de Engelschen ontnomen, die het vernielden; zoodat men er thans niets meer dan de bouwvallen van ziet.

Algemeen Overzigt der Vereenigde Staten.

Heeft Grandpierre ons in zijne reisherinneringen, met krachtige trekken den godsdienstigen, intellectuelen en zedelijken toestand van de bevolking der Vereenigde Staten geschetst, hij heeft niet nagelaten ook nu en dan, wanneer het onderwerp daartoe gereedelijk aanleiding gaf, een blik te werpen op de materiële welvaart en bloei, die de jeugdige republiek aan gene zijde van den Oceaan zich in een betrekkelijk kort tijdsverloop verworven heeft. De verbazende ontwikkeling, die de handel en scheepvaart, landbouw en nijverheid der Amerikanen in eene halve eeuw genomen hebben, de handelsbetrekkingen tusschen de jeugdige republiek en Nederland, de zedelijke en stoffelijke invloed die deze natie in zoo velerlei opzigt op nijverheid en volkerenverkeer, kunst en wetenschap oefent, zijn voor elk, die zich met het karakter, de zeden en behoeften van een merkwaardig volk wil bekend maken, overwaardig in bijzonderheden gekend te worden. Wij gelooven daarom onzen lezers geene ondienst te doen met hun een beknopt overzigt mede te deelen van den materiëlen toestand des lands, van den handel en nijverheid, landbouw en fabrieken, godsdienst, regeringsvorm, bevolking, enz. Zij, die uitvoeriger werken daarover wenschen te raadplegen, verwijzen we naar de geschriften van den heer Buddingh: *Mededeelingen betrekkelijk algemeene statistiek voor landbouw, handel en nijverheid* 1848—1851; en het onlangs verschenen

werk: *de Vereenigde Staten van Noord-Amerika*, van S. G. Goodrich, consul der Vereenigde Staten te Parijs, door Mr. D. J. C. van Lennep.

Natuurlijke ligging.

Het gedeelte van de oppervlakte der aarde, hetwelk zich uitstrekt tusschen 25°—52° N. B. en 70°—127° W. L., maakt het grondgebied uit der Vereenigde Staten. Ten N. door Canada en de Missouri, ten O. door den Atlantischen Oceaan, ten Z. door Mexico en de golf van dien naam en ten W. door de Stille Zuidzee begrensd, beslaat het eene uitgestrektheid van 3,250,000 vierk. mijlen, eene oppervlakte die bijna gelijk is aan die van geheel Europa. Twee groote bergketens, de Apalachen en het Rotsgebergte, loopen van het Noorden tot aan het Zuiden door het land, terwijl een derde keten, welke men de Sneeuwbergen noemt, zich langs de kusten der Stille Zuidzee uitstrekt. De grond, op sommige plaatsen dor en woest, kenmerkt zich schier overal door eene bijzondere vruchtbaarheid. Talrijke rivieren, uit het gebergte ontspruitende, doorsnijden den bodem en scheppen de weligste oorden, terwijl de schoonste watervallen, door de natuur gewrocht, aan die oorden eene bekoorlijkheid en luister bijzetten, waarvan men de wederga in geen land ter wereld aantreft. De Missisippi-vallei, beroemd om hare vruchtbaarheid, is eene der grootste en schoonste valleijen der aarde. De temperatuur van dit land, wiens gebied binnen meer 20 graden hemelsbreedte ligt, is zeer verschillend. In het westelijk en noordelijk gedeelte zeer koud, in het zuidelijk gedeelte warm.

Bewoners.

De bevolking der Unie bestaat hoofdzakelijk uit blanken, die van Europeanen afstammen, minstens voor een vierde gedeelte van de Engelschen; overigens uit indianen, negers en menschen van gecroiseerd ras. De engelsche taal wordt bijna algemeen in de Unie gesproken. Het engelsche bloed heeft in

het volk den boventoon. Het getal indianen, dat zeer verminderd is sedert den tijd dat zij alleen meester waren van het land, wordt op nog geen 400,000 zielen geschat. Zij houden zich voornamelijk bezig met jagen en visschen. De negers der Unie, ongeveer 3 millioen zielen sterk, zijn voor het meerendeel slaven.

Regeringsvorm.

De regeringsvorm der Unie is die van een federaal gouvernement, d. i. van een algemeen gemeenebest, gevormd door de vereeniging van een dertigtal kleinere staten. Elk dier staten heeft zijne bijzondere regering, zamengesteld uit een gouverneur, een senaat en eene kamer van vertegenwoordigers. Deze kamers maken bijzondere wetten voor iederen staat en houden het oog op de plaatselijke belangen. Ieder die eene magt uitoefent, hetzij in de bijzondere staten, hetzij in het centraal bestuur, wordt direct of indirect door het volk gekozen. Het centraal bestuur bestaat uit een president, een senaat, en eene kamer van vertegenwoordigers. Deze magten regelen al wat betrekking heeft op de algemeene belangen der natie: de kwestiën van vrede en oorlog, van het leger en de vloot, van den handel, de posterijen, het muntwezen, enz. Hunne magt is beschreven in een dokument, geheeten *federale* grondwet. De president wordt voor 4 jaren gekozen, en ontvangt eene bezoldiging van 25,000 dollars in het jaar. Vijf secretarissen, hoofden der vijf departementen, die in de attributen der uitvoerende magt vallen, staan hem ter zijde. Zij genieten 6000 dollars jaarlijks. De leden van den senaat worden afgevaardigd door de wetgevende magten, ten getale van twee voor elken staat. Zij worden benoemd voor den tijd van zes jaren. De leden der kamer van vertegenwoordigers worden gekozen door de inwoners van elken afzonderlijken staat en benoemd voor den tijd van twee jaren. De senaat en de kamer van vertegenwoordigers vormen het congres (de wetgevende magt); de president en zijn kabinet het uitvoerend be-

wind, terwijl het hoogste hof de regterlijke magt uitoefent. De zetel van het centraal bewind is Washington, waar ook het congres zitting houdt.

Politieke verdeeling.

De Unie bestaat thans uit één en dertig staten, een district en zesderlei grondgebied.

De *staten* zijn: Maine, Nieuw-Hampshire, Vermont, Massachusetts, Rhode-Island, Connecticut, Nieuw-York, Pennsylvanië, Ohio, Indiana, Illinois, Michigan, Wisconsin, Jowa, Californië, Nieuw-Jersey, Delaware, Maryland, Virginië, Noord-Carolina, Zuid-Carolina, Georgië, Alabama, Missisippi, Louisana, Tennessee, Kentucky, Missouri, Arkansas, Florida en Texas. Het *district* Columbia staat onder het onmiddelijk bestuur van het congres. De grondgebieden: Utah, Minesota, Nieuw-Mexico, Oregon, Missouri of Nebraska en het indiaansche grondgebied worden bestuurd even als de koloniën; zij zullen staten worden, zoodra hun bevolking groot genoeg zal zijn.

In 1776 waren er slechts 13 staten of koloniën, die zich onafhankelijk verklaarden. De afstammelingen der hollandsche kolonisten wonen voornamelijk aan de oevers der rivieren de Hudson en de Mohawk. In Michigan, Wisconsin en Jowa hebben zich in den jongsten tijd vele Nederlanders gevestigd, terwijl eene nieuwe kolonie van Hollanders, sedert 1852, niet verre van den prachtigen Niagara, in den staat Nieuw-York, op het Grand-Island gevestigd is.

Godsdienst.

Alle godsdienstige gezindheden worden in de Unie geduld en ieder kan er God aanbidden naar de ingeving van zijn geweten. De Doopsgezinden, de Methodisten, de Presbyterianen, de Roomsch-katholieken en de Congregationalisten zijn er het talrijkst. Men vindt er ook vele Episcopalen, Universalisten, Lutheranen, Moravische broeders, Unitarissen, enz., waarbij

men nu de volgelingen eener nieuwe sekte (de *Mormonen* van Utah) moet voegen.

Onderstaande tafel wijst het getal kerken, leeraren en belijders van iedere godsdienst aan:

Namen.	Kerken.	Leeraren.	Belijders.
Roomsch-Katholieken	1,073	1,081	233,350
Episcopaalsche Protestanten.	1,232	1,497	67,550
Presbyterianen, oude school	2,675	2,027	210,306
〃 nieuwe school.	1,579	1,489	140,060
〃 van Cumberland.	480	350	50,000
Andere Presbyterianen.	530	293	45,500
Duitsche Gereformeerden.	282	299	33,980
Germaansche 〃	261	273	70,000
Evangelische Lutheranen.	1,604	663	163,000
Moravische Broeders	22	24	6,000
Noord-Episcopaalschen		3,984	662,315
Zuid- 〃			
Protest. Meth. kerk		740	64,313
Gereform. Methodisten		75	3,000
Wesleysche 〃		600	20,000
Germaansche 〃 (vereenigde Broeders)	1,800	500	15,000
Methodisten van Albright (Evang. Gen.)	600	250	15,000
Mennoniten	400	250	58,000
Congregationalisten (Orthodoxen)	1,971	1,687	197,196
〃 (Unitarissen).	245	250	30,000
Universalisten	1,194	700	60,000
Swedenborgianen	42	30	5,000
Doopsgezinden.	8,872	5,509	719,290
〃 der zes Principen.	21	25	3,586
〃 van den 7den dag.	52	43	6,243
〃 van goeden wil.	1,252	1,082	56,452
〃 van Gods kerk	97	128	10,102
Gerefor. Doopsgezinden (Campbelliten). .	1,848	848	118,618
Christelijke 〃 (Unitarissen) . .	607	498	3,040
Doopsgezinden *de l'Anti-Mission*	2,023	897	64,738

Opvoeding.

Van de openbare en bijzondere scholen, akademiën, collegiën en seminariën is hierboven reeds uitvoerig melding gemaakt (zie bl. 114—139).

Vermeerdering van bevolking.

De bevolking der Unie is sedert 1790 verbazend toegenomen, gelijk blijkt uit de volgende cijfers:

In 1790	telde	de Unie	3,929,872
〃 1800	〃	〃	5,305,952
〃 1810	〃	〃	7,239,814
〃 1820	〃	〃	9,638,131
〃 1830	〃	〃	12,866,920
〃 1840	〃	〃	17,063,353
〃 1850	〃	〃	23,263,488.

Volgens de officiële volkstelling van 1850 waren er onder de 23,263,488 zielen 19,730,738 blanken, 428,661 vrije kleurlingen en 3,204,089 slaven. In een 15 tal staten, meerendeel de noordelijke, is de slavernij afgeschaft. In 1790 waren de slaven in de Vereenigde Staten in de verhouding van 1 tot $5^{1}/_{2}$ van de geheele bevolking. In 1850 was de verhouding slechts 1 tot $7^{1}/_{4}$. — Het cijfer van de bevolking der Unie wordt tegenwoordig op ruim 24,000,000 geschat.

Landverhuizing.

Het getal landverhuizers, die jaarlijks uit Europa naar de „nieuwe wereld" trekken, de een om vrijheid van godsdienst, naar de ingeving van zijn geweten te genieten, de ander om zijne maatschappelijke betrekking te verbeteren, of zoo men het noemt, fortuin te maken, neemt steeds aanzienlijk toe, zoo als de onderstaande cijfers aantoonen:

In 1844	was	het	getal	landverhuizers	202,157
〃 1847	〃	〃	〃	〃	234,756
〃 1848	〃	〃	〃	〃	226,524
〃 1849	〃	〃	〃	〃	269,610

In 1850 is het getal emigranten meer dan 300,000 geweest, en tegenwoordig verhuizen jaarlijks door elkander 400,000 personen. Op 28 dollars (*f* 70) wordt het passagiers-geld geschat voor elk hoofd, dat uit Europa naar Boston, Nieuw-York, Philadelphia en andere havens der Unie vertrekt. Van Nieuw-York loopen er verschillende stoomtreinen naar alle oorden van het land. De vracht in stoombooten en spoorwegen is ongeveer de helft van wat zij in Europa zou wezen. Overal staan den reizigers de meest versnelde middelen van vervoer ten dienste.

De statistieke berekeningen toonen aan, dat de bevolking der Unie verdubbelt in vijf en twintig jaren, en wanneer men dit feit tot grondslag voor de berekening aanneemt, dan zou de bevolking vóór het einde der 19e eeuw het cijfer van 100 millioen inwoners bereiken.

Handel en Scheepvaart.

De Vereenigde Staten zijn, na Groot-Brittanje, de meest handeldrijvende natie der wereld. De invoeren bedragen 180 à 200 millioen dollars per jaar. De uitvoeren van nationale produkten hebben in 1851 ongeveer 180 millioen bedragen en die van vreemde produkten 15 millioen. De voornaamste artikelen van uitvoer zijn: katoen, meel, koren, maïs, ossen- en varkensvleesch, spek, boter, kaas en andere produkten van vee, tabak en snuif, timmerhout, produkten uit de zee, traan, enz.

Het geheele getal der tonnen in de Vereenigde Staten is 3,535,454, dat is op Groot-Brittanje na, meer dan in eenig ander land. In 1850 werden gebouwd 247 driemasters, 117 brikken, 547 schoeners, 290 rivierbooten, 159 stoombooten, in het geheel 1360 schepen, metende te zamen 272,218 tonnen. In 1850 was het getal opgetuigde schepen, liggende in de havens der Unie, 18,195.

Landbouw.

De waarde der produkten van den landbouw wordt geschat

op 1200 millioen dollars in het jaar; alleen die van het hoornvee wordt begroot op 250 millioen dollars. In 1848 leverden de landbouwprodukten de volgende uitkomsten: maïs 588, tarwe 126, haver 185, rogge 45, aardappelen 114, katoen 1070, suiker 200, tabak 320, rijst 120, wol 60 millioen schepels; paarden en muilezels 5½, hoornvee 18½, schapen 25, varkens 35 millioen.

Mijnen.

De mijnen, waarvan de ontginning op groote schaal naauwelijks begonnen is, brengen jaarlijks bijna 120 millioen dollars op. De ontginning van Californie's goudmijnen en die van vele kwikzilver- en zilvermijnen in andere staten, is nog eerst in de geboorte.

Fabrieken.

In 1850 telde men 122,995 fabrieken, die meer dan 500 dollars in het jaar opbragten. De waarde der opbrengsten van de katoen, die jaarlijks in de Vereenigde Staten gefabriceerd wordt, is ongeveer 62 millioen dollars; wollen stoffen 43, leder 50, ijzer 56, papier 8½ millioen. De jaarlijksche opbrengst der fabrikaadje van allerlei soort wordt begroot op 1,020,300,000 dollars. Het kapitaal dat tot het fabriceren wordt aangewend, bedraagt 530 millioen dollars.

Spoorwegen, telegrafen.

De lengte der spoorwegen werd in 1852 begroot op 10,814 mijlen in werking en 10,898 in aanleg. De kosten der voltooide spoorwegen bedragen 348 millioen dollars; die, welke in aanleg zijn, zullen waarschijnlijk 250 millioen dollars kosten. Verscheidene spoorweglijnen verbinden Nieuw-York met al de deelen des lands. Men kan in 10 dagen de reis doen van Augusta in Maine naar Nieuw-Orleans, door de staten langs den Atlantischen Oceaan, bijna altijd per spoorweg, over eene lengte van 1967 mijlen In Missouri heeft men een grooten spoorweg aangelegd, die tot aan de Stille Zuidzee loopen zal,

en bijgevolg Oregon en Californië in onmiddelijke gemeenschap zal brengen. [Zie wijders bl. 55].

De elektrische telegraaf is er tot eene grootere volmaaktheid gebragt dan in eenig ander land en wordt er meer algemeen gebruikt. Eene boodschap van 20 woorden wordt 500 mijlen ver gezonden voor één dollar en het antwoord heeft men binnen het uur.

Periodieke drukpers.

Er is in de V. Staten geene censuur noch belasting op de dagbladen. De journalen worden algemeen gelezen. In 1850 telde men er 2800 dag- en periodieke bladen, waaronder 350 dag-, 2000 week- en 100 maandbladen. De jaarlijksche circulatie was 5 millioen exemplaren; die der afzonderlijke nummers 422 millioen.

Vooruitgang der Vereenigde Staten in 57 jaren.

		1793.		1851.
Getal Staten		15		31
Leden van het Congres		135		295
Bevolking der Vereenigde Staten		3,929,328		23,267,499
〃 van Boston		18,038		136,871
〃 〃 Baltimore		13,503		169,054
〃 〃 Philadelphia		42,520		409,045
〃 〃 Nieuw-York (de stad)		33,121		515,507
〃 〃 Washington				40,075
〃 〃 Richmond		4000		27,582
〃 〃 Charleston		16,359		42,983
Ontvangsten der schatkist	doll.	5,720,624	doll.	43,774,848
Uitgaven van den Staat	〃	7,529,575	〃	39,355,268
Invoeren	〃	31,000,000	〃	178,138,318
Uitvoeren	〃	26,109,000	〃	151,898,720
Betonning van de koopvaardijvloot		520,764		3,535,454
Uitgestrektheid der Vereenigde Staten in vierkante mijlen		805,461		3,314,365
Personeel van het staande leger		5,120		10,000
Ingeschreven militie				2,006,456
Marine der Vereen. Staten (schepen)		(geene)		76

	1793.	1851.
Marine-toerusting (artillerie).	(geene)	2,012
Verdragen met vreemde mogendheden	9	90
Vuurtorens.	12	372
Uitgaven voor vuurtorens	doll. 12,061	doll. 529,265
Oppervlakte van het kapitool	$^1/_2$ bunder	$4^1/_3$ bunders
Mijlen spoorweg in werking.	(geene)	10,287
Uitgaven hiervan	〃	doll. 306,607,954
Mijlen spoorweg in aanleg.	〃	10,092
Telegrafische lijnen, in mijlen.	〃	15,000
Getal postkantoren	209	21,551
Mijlen post-route	5,642	178,762
Opbrengst der posterijen.	doll. 104,747	doll. 5,592,971
Uitgaven van het depart. der posterijen	〃 72,040	〃 5,212,953
Mijlen transporten.		46,541,423
Collegiën	19	121
Openbare bibliotheken.	35	694
Boekdeelen dezer bibliotheken.	75,000	2,201,632
Schoolbibliotheken.		10,000
Boekdeelen dezer bibliotheken.		2,000,000
Landverhuizers van Europa naar de Vereenigde Staten	10,000	315,333
Fabrikaadje van metaalwaarde.	doll. 9,664	doll. 52,019,465

Presidenten der Vereenigde Staten.

GEORGE WASHINGTON	bekleedde	die	betrekking	van 1789—1797.	Overleed 14 December	1799.
JOHN ADAMS	,,	,,	,,	,, 1797—1801.	,, 4 Julij	1826.
THOMAS JEFFERSON	,,	,,	,,	,, 1801—1809.	,, 4 Julij	1826.
JAMES MADISON	,,	,,	,,	,, 1809—1817.	,, 28 Junij	1836.
JAMES MONROE	,,	,,	,,	,, 1817—1825.	,, 4 Julij	1831.
JOHN QUINCY ADAMS	,,	,,	,,	,, 1825—1829.	,, 23 Februarij	1848.
ANDREW JACKSON	,,	,,	,,	,, 1829—1837.	,, 8 Junij	1845.
MAARTEN VAN BUREN	,,	,,	,,	,, 1837—1841.		
WILLIAM H. HARRISON	,,	,,	,,	,, 1841.	,, 4 April	1851.
JOHN TYLER	,,	,,	,,	,, 1841—1845.		
JAMES K. POLK	,,	,,	,,	,, 1845—1849.	,, 15 Junij	1849.
ZACHARY TAYLOR	,,	,,	,,	,, 1849—1850.	,, 9 Julij	1850.
MILLARD FILLMORE	,,	,,	,,	,, 1850—1853.		
J. FRANKLIN PIERCE	,,	,,	,,	,, 1853.		

Vestiging der Staten.

Zie hier eene opgave nopens den tijd der kolonisatie van de verschillende staten, en den naam van elke koloniserende natie.

Staten.	Jaartal.	Hoofdsteden der koloniën.	Natiën.
Florida	1565	St. Augustinus	Spanjaards
Virginië	1607	Jamestown	Engelschen
New-York	1614	Albany	Hollanders
Massachusetts	1620	Plymouth	Engelschen
New-Hampshire	1623	Dover	"
New-Jersey	1624	Bergen	Deenen
Delaware	1627	Kaap Henlopen	Zweden en Finlanders
Maine	1630	York	Engelschen
Connecticut	1633	Windsor	"
Maryland	1634	St. Mary's	"
Rhode-Island	1636	Providence	"
N. Carolina	1650	Albemarle	"
Z. Carolina	1670	Port-Royal	"
Michigan	1670	Détroit	Franschen
Pennsylvanië	1682	Philadelphia	Engelschen
Illinois	1683	Kaskaskia	Franschen
Arkansas	1685	Arkansas Post	"
Indiana	1690	Vincennes	"
Louisiana	1699	Iberville	"
Albama	1702	Fort bij Mobile	"
Missisippi	1716	Natchez	"
Vermont	1725	Fort Dummer	Engelschen
Georgië	1733	Savannah	"
Missouri	1763	St. Geneviève	Franschen
Tennessee	1765	Fort London	Engelschen
Kentucky	1775	Boonsboro	D. Boone van Va
Ohio	1788	Marietta	Landverhuizers v. N.A.

VERBETERING.

Bl. 48 regel 9 van onderen staat: *voor*, men leze: *door*.

2106

